

BETÆNKNING

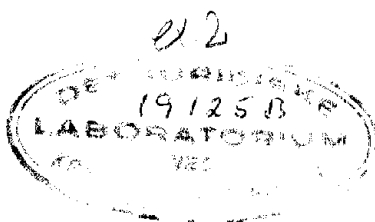
vedrørende

Socialforskningsinstituttets fremtidige virksomhed

Afgivet af

det af socialministeriet

den 14. juli 1972 nedsatte udvalg

BETÆNKNING NR. 754

1975

ISBN 87-503-1847-0

Statens trykningskontor
So 00-238-bet.

INDHOLDSFORTEGNELSE

	side
KAPITEL 1. INDLEDNING: UDVALGETS KOMMISSORIUM OG SAMMENSÆTNING	5
KAPITEL 2. BAGGRUNDEN FOR SOCIALFORSKNINGS- INSTITUTTETS OPRETTELSE	8
KAPITEL 3. INSTITUTTETS VIRKSOMHED	14
3.1. Instituttets hidtidige forskningsarbejde	14
3.2. Instituttets service- og rådgivningsopgaver	25
3.3. Forholdet til andre forskningsinstitutioner	26
3.4. Instituttets udadrettede kommunikation	27
3.5. Nordisk og internationalt samarbejde	30
KAPITEL 4. INSTITUTTETS LEDELSE OG ORGANISATORISKE OPBYGNING	32
4.1. Instituttets ledelse	32
4.2. Instituttets interne organisation	35
4.3. Instituttets personale	38
4.4. Det daglige samarbejde i instituttet	42
KAPITEL 5. INSTITUTTETS ØKONOMI	45
5.1. Instituttets indtægter	45
5.2. Instituttets udgifter	50
5.3. Budgetlægning og kalkulationsprincipper	56

	side
KAPITEL 6. UDVALGETS OVERVEJELSER OM SOCIAL- FORSKNINGSINSTITUTTETS FREMTIDIGE VIRKSOMHED	60
6.1. Hensynet til det offentliges behov ved valg af forsknings- opgaver	60
6.2. Lovens afgrænsning af forskningsområder	64
6.3. Instituttets forsknings- opgaver	65
6.4. Instituttets arbejdsmetoder	70
6.5. Forholdet til andre forskningsorganer	72
6.6. Kommunikationen af insti- tuttets forskningsarbejde	75
6.7. Instituttets daglige ledelse ...	78
 KAPITEL 7. UDVALGETS FORSLAG TIL ÆNDRINGER I LOVEN OM OPRETTELSE AF ET SOCIALFORSKNINGSINSTITUT	 84
7.1. Rådgivning til offentlige myndigheder	84
7.2. Offentliggørelse af insti- tuttets resultater	84
7.3. Socialforskningsrådets sammensætning	85
7.4. Instituttets kontakt med brugere af forsknings- resultaterne	87
 KAPITEL 8. DE KOMMENDE ÅRS BEHOV FOR SOCIAL- FORSKNING OG DE BUDGET- OG PERSONA- LEMÆSSIGE RAMMER FOR INSTITUTTET	 88
8.1. Instituttets tekniske afdeling	88
8.2. Budget- og bevillingspraksis for instituttet	91
8.3. Instituttets kalkulations- principper	93
8.4. De kommende års behov for socialforskning	95
8.5. De budget- og personalemæs- sige rammer for instituttet	97

	side
KAPITEL 9. MINDRETALSINDSTILLINGER OG FLERTALLETS BEMÆRKNINGER HERTIL	102
9.1. Mindretalsindstilling om affattelse af lovens § 3, stk. 2.	102
9.2. Flertallets bemærkninger til mindretalsindstillingen om en ændret affattelse af lovens § 3, stk. 2.	102
9.3. Mindretalsindstilling om socialforskningsrådets sammensætning	103
9.4. Flertallets bemærkninger til mindretalsindstillingen om rådets sammensætning	105
9.5. Mindretalsindstilling ved- rørende betænkningens kapi- tel 6.7 om instituttets daglige ledelse	105
9.6. Flertallets bemærkninger til mindretalsindstillingen om instituttets daglige ledelse	106
KAPITEL 10. UDKAST TIL LOV OG BEMÆRKNINGER HERTIL	107
10.1. Forslag til lov om ændring af lov om oprettelse af et socialforskningsinstitut	107
10.2. Bemærkninger til lovforslaget .	108
BILAG I Lov om oprettelse af et social- forskningsinstitut, sammenholdt med udvalgets forslag til ændring ...	114
BILAG II Midlertidigt regulativ for socialforskningsinstituttet	118
BILAG III Instituttets undersøgelser 1958 - 1975	121
BILAG IV Aftale mellem Danmarks Statistik og socialforskningsinstituttet vedrørende interviewing	127
BILAG V Socialforskningsinstituttets personale fordelt efter arbejds- område og ansættelsesforhold 1/4 1975	130

	side
BILAG VI Socialforskningsinstituttets regnskabstal for finansårene 1960/61 - 1974/75	131
BILAG VII Instituttets samlede budgetter og indtægter udefra i finansårene 1960/61 - 1974/75	132
BILAG VIII Opstilling over instituttets regnskaber 1973/74 og 1974/75	133
BILAG IX Socialforskningsinstituttets arbejdsplaner for 1974/75 og følgende år	134

KAPITEL 1

INDLEDNING:

UDVALGETS KOMMISSORIUM OG SAMMENSETNING

Den 14. juli 1972 nedsatte socialministeriet et udvalg til overvejelse af, om der er anledning til ændringer i loven om oprettelse af et socialforskningsinstitut, herunder lovens bestemmelser om socialforskningsrådet. Udvalget skulle endvidere efter bedømmelse af de kommende års behov for socialforskning overveje den budget- og personalemæssige ramme herfor.

Som begrundelse for udvalgets nedsættelse anførtes: "Socialforskningsinstitutttet blev oprettet ved lov nr. 101 af 18. april 1958. I den siden da forløbne tid er der indhøstet en række erfaringer om behovet for socialforskning og om socialforskningsinstitutttets muligheder for at imødekomme dette.

Hertil kommer den stedfundne udvikling inden for den offentlige sektor, administrative nydannelser, herunder perspektivplanlægningen, og den stigende interesse for den mest hensigtsmæssige anvendelse af samfundets ressourcer med deraf følgende behov for prioritering af opgaverne, samt de problemer samfundsudviklingen i øvrigt rejser, bl.a. på arbejdslivets område. Endvidere er der på det forskningsorganisatoriske område sket nydannelser, bl.a. ved oprettelse af Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd og Statens lægevidenskabelige Forskningsråd".

Amtmand, dr.jur. Tyge Haarløv blev samtidig anmodet om at overtage hvervet som formand for udvalget, som i øvrigt fik følgende sammensætning:

Fuldmægtig Niels Bernstein,
udpeget af økonomi- og budgetministeriet.

Direktør Henning Friis,
socialforskningsinstituttet.

Professor, dr.med. Bent Harvald,
udpeget af Statens lægevidenskabelige Forskningsråd.

Konsulent Niels Hummeluhr,
udpeget af undervisningsministeriet.

Kontorfuldmægtig Lilli Høgh,
udpeget af det teknisk-administrative personale ved
socialforskningsinstituttet.

Afdelingschef Erling Jørgensen,
udpeget af Danmarks Statistik.

Professor Kaare Svalastoga,
udpeget af socialforskningsrådet.

Afdelingschef Finn Svarrer,
udpeget af socialministeriet.

Forskningsleder Jacob Vedel-Petersen,
udpeget af de videnskabelige medarbejdere ved soci-
alforskningsinstituttet.

Konsulent Kaj Westergaard,
udpeget af arbejdsministeriet.

Overlæge, dr.med. Jørgen Worm-Petersen,
udpeget af sundhedsstyrelsen.

Professor, dr.jur. Knud Waaben,
udpeget af Statens samfundsvidenskabelige Forsk-
ningsråd.

Fuldmægtig i socialministeriet, Aksel Meyer blev
udpeget til udvalgets sekretær. På udvalgets første
møde blev det vedtaget at udvide sekretariatet med ad-
ministratør i socialforskningsinstituttet Søren Rishøj
Pedersen og forskningsassistent i socialforskningsin-
stituttet Mogens Nord-Larsen.

Siden udvalgets nedsættelse er forskningsassistent
Inger Koch-Nielsen i marts 1973 trådt ind i stedet for
forskningsleder Jacob Vedel-Petersen som repræsentant
for de videnskabelige medarbejdere ved socialforsk-
ningsinstituttet.

Endvidere har viceskadslægge Inge Jespersen i maj 1974 afløst overlægge Jørgen Worm-Petersen som sundhedsstyrelsens repræsentant.

Kontorchef i socialministeriet Ole Asmussen har siden august 1974 deltaget i udvalgets møder.

Udvalget har holdt i alt 19 møder.

Udvalget har samlet sine forslag vedrørende socialforskningsinstituttets fremtidige virksomhed i kapitlerne 7 og 8, hvortil i kapitel 9 slutter sig mindretalsindstillinger og flertallets bemærkninger hertil. Udvalget har afsluttende i kapitel 10 udarbejdet et udkast til ændringer i lov af 18. april 1958 om oprettelse af et socialforskningsinstitut.

KAPITEL 2

BAGGRUNDEN FOR SOCIALFORSKNINGSINSTITUTTETS OPRETTELSE

I 1955 nedsatte socialministeriet et udvalg til at overveje formen for at tilvejebringe faste og varige rammer for et socialt forskningsarbejde. Baggrunden herfor var, at arbejds- og socialministerierne og de herunder sorterende institutioner, kommissioner og udvalg over en årrække havde gennemført eller ydet støtte til en række undersøgelser, sigtende på at belyse sociale forhold af interesse, bl.a. i forbindelse med overvejelser vedrørende bestående eller ny lovgivning. Undersøgelserne havde i særlig grad beskæftiget sig med problemer vedrørende den sociale forsorg og forsikring, arbejdslivet samt familie- og ungdomsspørgsmål. Sideløbende med dette initiativ havde fra andre offentlige organers og private organisationers side været vist en stigende interesse for gennemførelse af dybtgående undersøgelser af danske samfundsforhold.

Det stedfundne forskningsarbejde havde ikke blot fremskaffet væsentlige oplysninger til klarlæggelse af lovgivningsmæssige og administrative forhold; men der var også herved fremskaffet en betydelig viden om danske samfundsforhold. De ret snævre rammer, inden for hvilke forskningsarbejdet var foregået, havde imidlertid givet anledning til forskellige praktiske vanskeligheder, som også havde medvirket til, at man havde været tilbageholdende med at tage nye forskningsopgaver op. Den eksisterende viden om sociale spørgsmål og om lovgivningens og administrationens virkninger havde derfor haft en meget ufuldstændig og spredt karakter.

Set på baggrund af de beløb, der anvendtes i forbindelse med den sociale lovgivning og de stadig nye problemer, der opstår gennem nutidens hurtigt skiften-

de samfundsforhold, følte man, at den eksisterende viden om sociale spørgsmål og om lovgivningens og administrationens virkninger, der var til rådighed for lovgivningsmagten, administrationen og offentligheden, på betydende områder var utilstrækkelig, ikke mindst under hensyn til de økonomiske konsekvenser og effektiviteten af foranstaltningerne.

Under hensyn hertil og til de indvundne erfaringer fra det hidtidige forskningsarbejde anmodede socialministeriet som foran nævnt i marts 1955 et udvalg om på bred basis at overveje formen for at tilvejebringe faste og varige rammer for det sociale forskningsarbejde, i givet fald ved oprettelse af et socialt forskningsinstitut. Dette udvalg afgav under 20. december 1956 en betænkning (nr. 170/1957) bl.a. indeholdende udkast til et lovforslag om oprettelse af et socialforskningsinstitut.

Udvalget konstaterede, at det sociale forskningsarbejde, man ifølge kommissoriet skulle finde rammerne for, klart tilhørte den såkaldte målforskning. Inden for denne foreslog udvalget en afgrænsning ved anvendelse af begrebet "socialforskning". Denne blev bestemt som "målforskning med sigte på at belyse sociale forhold til vejledning for de organer, hvis opgave det er at påvirke leveforholdene for enkeltindivider, familier og sociale grupper, herunder i situationer, som medfører økonomisk trang eller andre særlige vanskeligheder".

Udvalget understregede i denne forbindelse behovet for i den anvendte socialforskning at støtte sig til de forskellige grene af den samfundsvidenskabelige grundforskning, ligesom den praktiske forskning ville kunne give grundforskningen værdifuldt materiale og impulser.

Efter denne afgrænsning af opgaven og påpegning af behovet for et samarbejde med grundforskningen foretog udvalget en analyse af behovet for socialforskning.

"Udvalget har herved fremhævet, at den hidtidige forskning har tilvejebragt et solidere grundlag for

drøftelse af forskellige sociale spørgsmål; men at det stadig er således, at vor viden om sociale spørgsmål og om lovgivningens og administrationens virkninger har en meget ufuldstændig og spredt karakter. Set på baggrund af de beløb, der årligt anvendes til socialpolitiske foranstaltninger, forekommer de beløb, der anvendes til at analysere de sociale ordningers funktion, deres virkning for den enkelte og øvrige virkninger, bl.a. på det økonomiske liv, ganske utilstrækkelige. Hertil kommer den komplicerede karakter, socialpolitikken har i dag, og de stadig nye problemer, der opstår gennem nutidens hurtigt skiftende samfundsforhold, og som har betydning såvel for den enkeltes tilpasning som for forholdet mellem den enkelte og de grupper, han lever i. Eksempler herpå finder man blandt andet inden for familien, med hensyn til de ældre og i arbejdslivet.

Udvalget giver en række eksempler på påtrængende forskningsopgaver, særlig vedrørende de eksisterende sociale ordningers virkemåde, specielle persongruppers forhold og sociale problemer af mere almen karakter.

Det er udvalgets opfattelse, at socialforskningen, såfremt man skaber forskningsmuligheder, kan give et betydningsfuldt bidrag til belysning af disse spørgsmål ved på upartisk måde at lægge materiale på bordet i systematisk form, således at det kan danne grundlag for overvejelser af behov for ændringer af bestående forhold. Afgørelse af, hvorvidt der er et sådant behov, tilkommer de beslutende myndigheder, som må vurdere materialet og foretage skøn om, hvorvidt nogle af de foreliggende handlemuligheder bør realiseres".

Udvalget afsluttede sin analyse af behovet for socialforskning med at fremhæve, at ved siden af fremskaffelse af oplysninger, der kan være vejledende for lovgivningen, administrationen o.a. ved løsning af konkrete spørgsmål, må der være mulighed for, at socialforskningen kan tage opgaver op af mere langsigtet og principiel karakter - undersøgelser, som ved at betragte problemerne i en videre sammenhæng kan inddrage, uddybe og berige undersøgelser af mere umiddelbar praktisk karakter.

De hovedkrav, der efter udvalgets opfattelse kan stilles til en hensigtsmæssig organisation af det sociale forskningsarbejde, opregnes således:

- 1) Der må skabes mulighed for kontinuerlig forskning gennem et langsigtet forskningsprogram og gennem

tilknytning af faste medarbejdere, der har kendskab til forskningsområderne og arbejdsmetoderne, og som har tid til at følge med såvel i socialpolitikken som i samfundsvidenskabernes udvikling.

- 2) Der må være mulighed for i økonomisk overkommeligt omfang at imødekomme såvel aktuelt prægede forskningsønsker, der fremkommer fra offentlige og private institutioner, som forskningsopgaver, der har et bredere og længere sigte.
- 3) Der må tilvejebringes et nært samarbejde mellem repræsentanter for de forskellige forskningsgrene, som bør deltage i opgavernes løsning.
- 4) Der må tilstræbes en organisationsform, som på den ene side har løbende forbindelse med de organer, der arbejder med praktiske, sociale problemer, og som på den anden side sikrer den forskningsfrihed og mulighed for offentliggørelse af forskningsresultater, som er en forudsætning for videnskabeligt arbejde.

Udvalget har sammenholdt disse krav med tre alternative organisatoriske løsninger:

- a) hver administrationsgren foretager sin egen forskning.
- b) forskningen henlægges til universiteterne.
- c) der oprettes et selvstændigt forskningsinstitut.

Udvalget fandt, at den sidste løsning bedst imødekom de opstillede krav. Et fritstående forskningsinstitut med nær tilknytning såvel til "forbrugerne", dvs. institutioner og organisationer inden for det sociale område, som til universiteterne, vil være mest hensigtsmæssigt.

Et sådant institut skulle kunne påtage sig opgaver efter anmodning fra offentlige myndigheder, herunder kommissioner og udvalg og private organisationer, men det skulle herudover selvstændigt tage opgaver op.

Uden hensyn til dets ressortmæssige tilknytning til et bestemt ministerium skulle det stå til rådighed for alle ministerier, som har forbindelse med socialpoli-

tisk virksomhed, således at man kunne spare opbygning af centre inden for de enkelte ministerier og institutioner på det sociale område. Et samlet forskningsprogram ville herigennem blive muligt, og specielle spørgsmål, som en institution måtte være interesseret i at få belyst, kunne tages op i forbindelse med andre undersøgelser, der sættes i gang.

Ved den foreslåede ordning bliver det muligt samtidig at udnytte forskellige arter af teoretisk sagkundskab og at opretholde kontakten med den sociale administration, arbejdsmarkedets organisationer m.v., og dermed udnytte den fond af viden, som findes hos embedsmænd, læger, organisationsfolk m.fl., samt de i disse institutioner foreliggende erfaringer og oplysninger.

Udvalget foreslog ledelsen af instituttet lagt i hænderne på et forskningsråd sammensat af universitetslærere og repræsentanter for den sociale administration og en direktør med kendskab såvel til socialforskningens videnskabelige problemer som til socialpolitikens forskellige områder.

Regeringen kunne på denne baggrund tiltræde udvalgets indstilling om oprettelse af et socialforskningsinstitut. Den 14. november 1957 fremsatte socialministeren lovforslag herom. Under udvalgsbehandlingen i folketinget udtalte socialministeren på forespørgsel fra udvalget i skrivelse af 13. januar 1958 om socialforskningsinstituttets forhold til styrelser m.v.:

"Det er hensigten, at styrelser, kommissioner og udvalg, som har ønsker om gennemførelse af forskningsopgaver af den art, som instituttet tager sigte på, skal lade sådanne opgaver udføre af instituttet, således at udgifterne afholdes af dettes budget.

I visse tilfælde vil det dog af praktiske grunde være mest hensigtsmæssigt, at dele af undersøgelsesarbejdet udføres som et led i styrelsernes almindelige virksomhed (fx indsamling af visse oplysninger), mens instituttet bistår med planlægning og bearbejdelse af materialet, jf. lovforslagets § 1, stk. 4.

Der kan endvidere, særlig fra kommissioner og udvalg, i årets løb fremkomme ønsker om gennemførelse af sær-undersøgelser, som af praktiske grunde er særligt hastende. Da det må påregnes, at instituttets arbejdsplan vil blive lagt på længere sigt, og at instituttets budget vil være ret bundet inden for de enkelte år, kan det i givet fald være vanskeligt, måske umuligt, for instituttet at indpasse en sådan undersøgelse i sin arbejdsplan og sit budget. Kommissionen eller udvalget må da som hidtil have adgang til - under pågældende ministers ansvar - at iværksætte undersøgelser for kommissionens (udvalgets) regning, dog med bistand fra instituttet i det omfang, hvori dette har mulighed derfor".

Folketingets behandling af lovforslaget resulterede i lov nr. 101 af 18. april 1958 om oprettelse af et socialforskningsinstitut. Loven er gengivet som bilag I. Lovens § 5, stk. 3 indeholder følgende bestemmelse: "De nærmere regler angående instituttets ledelse og virksomhed fastsættes i et af socialministeriet udfærdiget regulativ". Et midlertidigt regulativ for socialforskningsinstituttet er udfærdiget af socialministeren den 9. januar 1973 og er gengivet som bilag II.

KAPITEL 3

INSTITUTTETS VIRKSOMHED

De lovmæssige rammer for socialforskningsinstituttets virksomhed findes i lov nr. 101 af 18. april 1958 om oprettelse af et socialforskningsinstitut og det i henhold til lovens § 5, stk. 3 udsendte midlertidige regulativ af 9. januar 1973.

I dette kapitel vil der blive givet en beskrivelse af instituttets hidtidige arbejde.

Afsnit 3.1 beskriver instituttets forskningsarbejde og afsnit 3.2 dets rådgivnings- og servicearbejde.

I lovens § 1, stk. 6 er der givet en bestemmelse om, at instituttet kan overdrage opgaver til andre bestående forskningsorganer. Dette spørgsmål er behandlet i afsnit 3.3.

Efter beskrivelsen af instituttets forsknings- og servicearbejde m.v. er der i afsnit 3.4 gjort rede for, hvorledes publiceringen af instituttets forskningsresultater og kommunikationen med administrationen m.v. er varetaget. Endelig gives der i afsnit 3.5 oplysninger om instituttets nordiske og internationale samarbejde.

3.1. Instituttets hidtidige forskningsarbejde.

Loven om oprettelse af et socialforskningsinstitut fastslår i § 1, stk. 2, at det er instituttets opgave "på grundlag af de af socialforskningen omfattede videnskaber at foretage, fremme og samordne undersøgelser og forsøgsarbejder til belysning af sociale forhold, herunder af den sociale forsikring og forsorg, af arbejdslivet samt af de sociale sider af familie- og ungdomsspørgsmål og bolig- og sundhedsforhold".

Loven giver ikke yderligere støtte ved overvejel-

serne om, hvad instituttet bør påtage sig, men i betænkningen af 1957 fra det lovforberedende udvalg vedrørende oprettelse af et socialforskningsinstitut har man defineret begrebet socialforskning som "målforskning med sigte på at belyse sociale forhold til vejledning for de organer, hvis opgave det er at påvirke leveforholdene for enkeltindivider, familier og sociale grupper, herunder i situationer, der medfører økonomisk trang eller andre særlige vanskeligheder".

Emnerne for forskningsarbejdet.

I de af socialforskningsrådet aflagte årlige beretninger om instituttets virksomhed gøres der ret detaljeret rede for de forskningsopgaver, som instituttet har arbejdet med i beretningsperioden, herunder for hvorledes opgaverne i periodens løb er fordelt over emneområder.

Når man for hele den periode, i hvilken instituttet har virket, skal forsøge at give en samlet oversigt over den forskningsindsats, der er gjort på de forskellige områder, er det nødvendigt med en kvantificering af disse oplysninger, selv om der må tages et vist forbehold med hensyn til værdien af sådanne sammenstillinger. Værdien af en sammentælling af forskningsopgaver er begrænset, fordi de enkelte forskningsopgaver vel er sammenlignelige i den forstand, at der er tale om projekter, der er godkendt ved den sædvanlige procedure gennem forskningsrådet, men de er dog vidt forskellige med hensyn til krav om arbejdsressourcer og tidsmæssig udstrækning. Ét projekt kan fx kræve en enkelt forskers indsats i nogle få kvartaler, mens et andet er planlagt til at strække sig over flere år med flere forskningsmedarbejdere.

Ved tillige at fordele de af instituttet publicerede forskningsresultater i form af publikationer m.v. over emneområder suppleres billedet. Dette sker yderligere ved at optælle forbruget af forskningsmedarbejdere efter de samme kriterier.

En sådan summarisk oversigt over forskningsarbejdets fordeling over emneområder i de år, instituttet har virket, er givet nedenfor med tal for det samlede antal forskningsopgaver, det til løsning af disse forskningsopgaver anvendte antal forskerår og det samlede antal udsendelser fra instituttet. Under de sidstnævnte er foruden udsendelserne i instituttets egne serier medtaget enkelte artikler, der indeholder resultater fra institutundersøgelser, som ikke er offentliggjort andetsteds.

Afgrænsningen af emneområderne svarer til den, der er anvendt i instituttets senere beretninger.

Oversigten omfatter tiden 1959/60 til og med 1974/75.

	Antal under- søgelser	Anvendte forsker- år	Antal publika- tioner m.v.
1. Børn	16	49 $\frac{1}{2}$	9
2. De ældre	7	45 $\frac{1}{2}$	19
3. De handicappede	5	19	11
4. Det sociale sikrings- og servicesystem (inkl. sundhedsvæsen)	15	51	12
5. Arbejdslivet (inkl. arbejdsmedicin)	18	55 $\frac{1}{2}$	24
6. Uddannelsesspørgsmål	6	23 $\frac{1}{2}$	13
7. Boligmiljøet	3	16	5
8. Familie	4	20	6
9. Sociale problemer i landdistrikter	2	6	4
10. Sociale problemer i Grønland	1	8 $\frac{1}{2}$	1
11. Alkohol og stofbrug	4	8	3
12. Andre emner (kommunestruktur; fritidsvaner; meto- deproblemer)	8	17	11
I alt	89	319 $\frac{1}{2}$	118

Ved en sammenligning af tallene på tværs må det erindres, at tallet for undersøgelser dækker såvel afsluttede som igangværende undersøgelser, eller anderledes udtrykt, de angiver det antal forskningsprojekter, der er igangsat siden instituttets start, uanset om de er afsluttet eller ej. Af de 89 undersøgelser i tabellen var 25 endnu igang pr. 1. april 1975; deri indgik dog forløbsundersøgelser samt undersøgelser, hvorfra der allerede var udsendt delrapporter.

Antallet af anvendte forskerår er brugt som et mål for, hvor store ressourcer der er sat ind på opgaven, og antallet af publikationer m.v. er brugt som et mål for undersøgelsens hidtidige resultater.

Oversigten viser, at de fire største af emneområderne: børn, de ældre, det sociale sikrings- og servicesystem og arbejdslivet har beslaglagt omtrent lige store dele af forskningskapaciteten i årene 1959/60 - 1974/75, nemlig hver 45-55 forskerår. 2/3 af instituttets samlede forskningskapacitet er anvendt på disse fire områder. Herefter er der anvendt flest forskerår på uddannelsesspørgsmål, på familieområdet og på handicappede. Det største antal publikationer er udsendt om emner vedrørende arbejdslivet, de ældre, de handicappede, uddannelsesspørgsmål og det sociale sikrings- og servicesystem.

Afgrænsningen af emneområder angiver ikke umiddelbart i hvilket omfang, instituttets forskning har berørt de enkelte ministeriers interesseområder. Undersøgelser vedrørende sundhedsforhold indgår således i områderne 2, 3, 4, 5, 8 og 11. Boligforhold indgår i næsten alle undersøgelsesområder, herunder med særlige publikationer under 2, 3 og 7. De ministerielle sagsområder, hvor socialforskningsinstituttet har fremlagt materiale, er efter et skøn over det relative forbrug af forskningsmedarbejdere: socialministeriet, arbejdsministeriet, undervisningsministeriet, boligministeriet, indenrigsministeriet, kulturministeriet, Grønlandsministeriet, landbrugsministeriet og justitsministeriet.

Af foranstående oversigt over instituttets hidtidige forskningsarbejde vil det umiddelbart kunne ses, at den største indsats er gjort på de i lovens § 1, stk. 2 direkte nævnte områder: social forsikring og forsorg, arbejdslivet, sociale sider af familie- og ungdomsspørgsmål samt bolig- og sundhedsforhold.

Da der citerede lovparagraf udtrykkeligt nævner, at det er instituttets opgave at foretage, fremme og samordne undersøgelser og forsøgsarbejder til belysning af sociale forhold, bør det præciseres, at forskning i forbindelse med særligt iværksatte forsøg kun har fundet sted i et enkelt tilfælde. Det skyldes, at sådanne forsøgsarbejder hidtil kun sjældent har været gennemført inden for instituttets område, i modsætning til hvad der er tilfældet på det pædagogiske felt, og at en bestemmelse i loven om socialforskningsinstituttets virksomhed næppe giver tilstrækkelig hjemmel til selvstændigt at iværksætte forsøg.

Det af socialministeriet den 3. marts 1955 nedsatte udvalg, hvis betænkning lå til grund for loven om oprettelse af et socialforskningsinstitut, har i betænkningen angivet nogle hovedtyper af forskningsopgaver, der efter udvalgets opfattelse burde tages op af instituttet.

Inden for instituttets arbejdsområde fandt udvalget, at særlig 3 hovedtyper af forskningsopgaver burde fremmes:

- a) Analyse af eksisterende sociale ordninger, herunder lovgivning og administration.
- b) Undersøgelser af specielle persongrupperes forhold.
- c) Undersøgelser af sociale problemer af mere almen karakter.

Udvalget udtaler, at "de tre typer af forskningsopgaver vil i en række af tilfælde glide over i hinanden". Dette har da også vist sig at være tilfældet. I de fleste af instituttets undersøgelser er der stærke elementer af analyser af "de eksisterende sociale ordninger", og de fleste af undersøgelserne har sigtet på at tilvejebringe et bredt anlagt empirisk materiale om

sociale problemer i Danmark med det formål at give et mere solidt grundlag for samfundspolitisk drøftelse og planlægning.

Et forsøg på en opdeling af forskningsarbejdet i den af udvalget angivne retning førte til følgende resultat:

"Specielle persongrupper" er belyst igennem undersøgelser af børns opvækstvilkår, levevilkårene for fysisk og psykisk handicappede, de ældre, gifte kvinder, selvstændige landbrugere og af de sociale forhold i Grønland.

"Sociale problemer af mere almen karakter" er behandlet i undersøgelser af arbejdsmiljøet, teknik og erhvervsuddannelse, mobiliteten på arbejdsmarkedet, fertilitetsforhold, ungdommens uddannelsessituation, fritidsvaner, alkoholvaner, saneringsområder og nye boligmiljøer samt sociale problemer i landdistrikter.

I disse undersøgelser belyses også virkningerne af "de eksisterende sociale ordninger" i det omfang, dette er relevant. Dette element er dog selvfølgelig særlig stærkt i de af instituttets arbejder, som tager direkte sigte på at undersøge virkningen af lovgivning og institutionelle systemer. Her skal særlig nævnes de mange undersøgelser af det sociale sikrings- og servicesystem, børneforsorgen, ældreomsorgen og af organisatoriske forhold på arbejdsmarkedet.

Instituttets arbejdsmetoder.

De metoder, instituttet har anvendt i forbindelse med undersøgelserne, har været meget forskelligartede.

For så vidt angår materialeindsamlingen har hovedvægten ligget på interviewmetoden samt indsamling af oplysninger gennem udsendelse af spørgeskemaer. Et stort antal undersøgelser har været baseret på landsomfattende interviewundersøgelser af repræsentativt udvalgte husstande eller personer. I en del tilfælde har interviewundersøgelserne været begrænsede til udvalgte områder (kommuner eller amter) eller et udvalg

af virksomheder og institutioner. Visse undersøgelser har været baseret på oplysninger indsamlet gennem offentlige institutioner eller suppleret med oplysninger herfra. I nogle undersøgelser har man anvendt eksisterende statistisk materiale.

Fire af instituttets undersøgelser har været forløbsundersøgelser, hvor man har fulgt en gruppe af personer gennem en periode. En af disse undersøgelser er foretaget i forbindelse med et kontrolleret socialt eksperiment.

I flere tilfælde har instituttet foretaget undersøgelser af og er fremkommet med forslag vedrørende sociale institutioners registreringssystemer.

Ved bearbejdelse af det indsamlede materiale har statistisk beskrivelse og statistiske analyser været de mest benyttede forskningsredskaber, men også beskrivelse og analyse af enkelttilfælde (den kasuistiske metode) har fundet anvendelse.

Instituttet har - som forudsat i loven - i vidt omfang i sit arbejde inddraget viden fra de forskellige samfundsvidenskabelige fagområder, herunder socialpolitik, sociologi, psykologi, økonomi, lægevidenskab og jura.

De anvendte arbejdsmetoder forudsætter en omhyggelig forberedelse af undersøgelserne, hvilket vil sige, at man i detaljer må tilrettelægge planerne for materialeindsamlingen og bearbejdelsen forinden undersøgelserne iværksættes. Dette inkluderer formulering af problemstillinger, opstilling af hypoteser, der ønskes afprøvet, udarbejdelse af målemetoder, opstilling af statistiske modeller m.v. I forberedelsen indgår ved de fleste undersøgelser litteraturstudier af eksisterende dansk og udenlandsk viden og metodik samt drøftelser med særligt sagkyndige, herunder forventede forbrugere af undersøgelsesresultaterne. Oftest foretages en prøveundersøgelse med henblik på afprøvning af undersøgelsens metoder. Planlægningsfasen for undersøgelserne må derfor nødvendigvis blive forholdsvis

tidkrævende, hvis et videnskabeligt tilfredsstillende resultat skal nås.

I det omfang, der ikke har været egnede metoder til rådighed for instituttets forskning, har man i forbindelse med de enkelte undersøgelser søgt at udvikle sådanne metoder, samtidig med at man har søgt at kontrollere en række af de i øvrigt anvendte metoder. Endvidere har man i de senere år gennemført særlige arbejder af metodologisk karakter. Der er således foretaget studier af dataindsamlingsmetoder og nyt EDB-programmel, og instituttet er - sammen med en række statistiske institutioner - i gang med undersøgelser af stikprøvemetoder. Endvidere har instituttet arbejdet med udvikling af nye sociale klassifikationer og sociologiske målemetoder.

På grund af instituttets begrænsede ressourcer har man dog kun i begrænset omfang kunnet foretage metodeudvikling og systematisering af instituttets omfattende erfaringer.

Selve dataindsamlingen vil i almindelighed ikke være særlig tidkrævende. Derimod kan planlægningen og analysefasen tage ret lang tid, afhængig af undersøgelsens bredde og kompleksitet samt af den mængde arbejdskraft, der er allokeret til undersøgelsen.

De fleste af instituttets undersøgelser afsluttes med en eller flere publikationer, idet alle instituttets forskningsresultater principielt offentliggøres. Ved siden heraf afgives der i forbindelse med undersøgelserne i de fleste tilfælde, enten mens undersøgelserne skrider frem eller efter deres afslutning, særlige rapporter og notater til opdragsgiverne eller til de ministerier og styrelser, under hvis sagsområde emnet for forskningsopgaven hører. I forbindelse med socialreformkommissionens arbejde blev der således i perioden 1967-1969 udarbejdet 19 notater med resultater fra instituttets undersøgelser for kommissionen. I forbindelse med forskningsarbejdet om uddannelsesforhold, der siden 1964 er gennemført i samarbejde med og med bevillinger fra undervisningsministeriet, har in-

stituttet hyppigt udarbejdet oversigter over resultater fra undersøgelserne til brug for ministeriet. Også fra undersøgelserne på arbejdsmarkedsområdet er særlige notater med undersøgelsesresultater stillet til rådighed for arbejdsministeriet eller for udvalg nedsat under dette ministerium. Noget lignende gælder for en del af undersøgelserne vedrørende børn og ældre og for adskillige af instituttets undersøgelser i øvrigt.

Prioriteringen af opgaver.

Skal man summere de kriterier, der har været anvendt ved valget mellem alternative opgaver eller ved beslutningen om at tage et problem op til undersøgelse, kan man sige, at de helt generelle kriterier for valget af socialforskningsinstituttets opgaver har været:

- a) at undersøgelserne skal belyse sociale og socialpolitiske problemer af betydeligt kvantitativt og/eller kvalitativt omfang,
- b) at de kan forventes at få indflydelse på borgernes, politikernes, organisationernes og administrationens holdninger over for disse problemer eller direkte være til nytte ved aktuel eller fremtidig lovgivning, planlægning, administration og behandling,
- c) at det er muligt at formulere problemerne, således at de kan tages op til videnskabelig undersøgelse,
- d) at der er eller kan skaffes forskningsmedarbejdere med fornøden kvalifikation og motivation til opgaverne.

Ved instituttets oprettelse i 1958 opstilledes en begrænset liste over presserende forskningsopgaver, der næsten alle blev gennemført. Senere har forskningsrådet i 1963, 1965 og 1973 haft generelle prioriteringsdrøftelser. Endvidere har man gennem årene haft en række drøftelser af forskningsplaner for enkelte områder (om forskning vedrørende arbejdsmarkedet; bør-

ne- og ungdomsforsorgen; alderdomsforskning; alkohol-forskning; boligmiljøforskning; social landbrugsforskning).

Først gennem prioriteringsdrøftelserne i instituttet og i socialforskningsrådet i 1973 blev der opstillet en samlet arbejdsplan med angivelse af de nye opgaver, som instituttet skulle søge at tage op fra og med 1973/74. Arbejdsplanen blev offentliggjort i "Beretning om socialforskningsinstituttets virksomhed 1971-73" og er aftrykt som bilag IX til nærværende betænkning. Socialforskningsrådet vil årligt gennemgå planen og eventuelt revidere den i lyset af ressource-mulighederne og de nye opgaver, der måtte melde sig.

Initiativ til instituttets opgaver.

Lovens § 1, stk. 3 siger om spørgsmålet, hvem der kan tage initiativ til at iværksætte forskningsarbejder i instituttet, at "instituttet kan dels selvstændigt tage undersøgelsesopgaver op, dels påtage sig opgaver efter anmodning fra offentlige myndigheder, herunder kommissioner og udvalg, og private organisationer".

Det er ikke helt enkelt at afgøre, hvor initiativet til instituttets undersøgelser har ligget. I begyndelsen lå det hovedsagelig hos instituttet selv. Det gælder fx undersøgelserne af leveforholdene for de ældre og af den private alderdomssikring og økonomisk sikring ved enkestand. I stigende grad er undersøgelsesopgaverne taget op efter en dialog mellem socialforskningsinstituttets medarbejdere og interesserede parter uden for instituttet såsom ministerier, kommissioner, stående udvalg, kommuner og organisationer. Medarbejdernes fortrolighed med de socialpolitiske problemer, de beskæftiger sig med, spiller her en betydelig rolle.

Undersøgelserne af de fysisk handicappede kom til verden ved en samtidig interesse i instituttet og i invalideorganisationerne og de sygdomsbekæmpende orga-

nisationer, mens undersøgelsen af psykisk handicappede havde sin rod i instituttet. En serie af undersøgelser inden for børne- og ungdomsforsorgsområdet har været planlagt i samarbejde med børne- og ungdomsforsorgens pædagogiske nævn, og initiativet til enkelte undersøgelser (om børnetilsyn og om børns opvækstvilkår) blev taget af socialministeriet. Undersøgelserne for socialreformkommissionen udsprang af samtaler med kommissionens formand og sekretariat. Udgangspunktet for instituttets undersøgelser af ungdommens uddannelsesvilkår og uddannelses- og erhvervsvalg var udvalgsarbejdet i undervisningsministeriet omkring uddannelsesstøtte. Den første undersøgelse af københavnske saneringsområder blev initieret af boligministeren, og den anden blev foreslået af A/S Almennyttigt Saneringsselskab. Instituttets undersøgelser af ældres pleje- og omsorgsbehov blev sat i gang efter henvendelse fra forskellige kommuner, mens initiativet til de øvrige ældreundersøgelser lå i instituttet. Initiativet til flere af undersøgelserne inden for arbejdsmarkedsområdet (fx af tillidsmandsinstitutionen, samarbejdsudvalgene i Københavns kommune og arbejdsmiljøundersøgelsen) blev taget udefra, mens ideen til andre arbejdsmarkedsundersøgelser er opstået i instituttet efter overvejelser af særlig påtrængende forskningsområder.

På grundlag af instituttets beretninger kan det for de 89 undersøgelsesprojekter, som instituttet har haft i gang, skønnes, at initiativet til ca. halvdelen hovedsagelig var kommet udefra. For den anden halvdel vedkommende lå initiativet helt eller delvis hos instituttet.

Som et øjebliksbillede kan siges, at med hensyn til de 30 opgaver, instituttet arbejdede med i 1974, var initiativet i 13 tilfælde hovedsagelig kommet fra instituttet, i 13 tilfælde hovedsagelig udefra, mens der i 4 tilfælde var tale om et kombineret initiativ.

3.2. Instituttets service- og rådgivningsopgaver.

I loven er instituttet pålagt en forpligtelse til at påtage sig service- og rådgivningsarbejde m.v. over for andre institutioners og forskeres projekter.

§ 1, stk. 4 siger, at "instituttet kan bistå med at planlægge og bearbejde resultaterne af undersøgelser, hvortil videnskabelig støtte ønskes, men som i øvrigt udføres uden for instituttet", og i § 1, stk. 5 hedder det, at "instituttet kan lade forskere, der arbejder med emner inden for dets virkeområde, drage nytte af dets tekniske hjælpemidler...".

Instituttet har i vidt omfang opfyldt disse forpligtelser. Antallet af tilfælde, hvor instituttet har ydet hjælp, har svinget noget fra år til år, og omfanget af den bistand, der er ydet, har været meget varierende fra tilfælde til tilfælde. I en lang række sager har det drejet sig om, hvad der kan betegnes som kortvarig kollegial bistand, hvor medarbejdere enten i de egentlige forskningsgrupper eller i en af teknisk afdelings sektioner har ydet kortvarig rådgivning omkring de pågældende problemer. Der er ikke foretaget egentlige opgørelser over sådanne aktiviteter, men det har drejet sig om et stort antal tilfælde i hvert enkelt år. Et rundspørge blandt medarbejdere omkring dette emne har givet som resultat, at forskningsledere som gennemsnit i 1973 brugte ca. 6 pct. af deres tid, forskningsassistenterne ca. 2 pct. og de akademiske medarbejdere i teknisk afdeling ca. 1/3 af deres tid på sådanne rådgivnings- og serviceopgaver.

I instituttets beretninger har man opgjort de større sager, hvortil der har været ydet den omtalte bistand. I nedenstående tabel må man derfor være opmærksom på, at der har været foretaget skøn over, hvorvidt en serviceopgave har været så tidkrævende, at man har fundet det rimeligt at medtage den i instituttets beretninger.

Instituttets bistand til undersøgelser uden for instituttet i de sidste 5 beretningsperioder opdelt efter, på hvilket felt bistanden har krævet den største arbejdsindsats.

	Antal undersøgelser i				
	1965 -67	1967 -69	1969 -71	1971 -73	1973 -75
Planlægning af undersøgelser	6	2	6	3	3
Materialeindsamling	5	12	10	7	10
Hjælp til analyser	4	2	3	1	3
I alt antal undersøgelser	15	16	19	11	16

Der må til tabellen knyttes nogle bemærkninger. Hver enkelt undersøgelse er kun placeret ét sted, selv om der ofte er tale om, at der fx har været ydet bistand såvel i planlægnings- som i dataindsamlings- og analysefasen. Yderligere siger tabellen intet om, hvor mange medarbejdere der har været involveret og hvor stor arbejdsbyrden har været. Som helhed kan siges, at instituttets tekniske afdeling har været involveret i langt de fleste af bistandsopgaverne, men i mange tilfælde har medarbejdere fra forskningsafdelingerne virket som konsulenter, ofte også med betydelig arbejdsindsats.

3.3. Forholdet til andre forskningsinstitutioner.

I lovens § 1, stk. 2 nævnes det, at instituttet skal "samordne undersøgelser og forsøgsarbejder til belysning af sociale forhold".

Instituttet har ikke i væsentlig grad haft anledning til at tage initiativ til en sådan samordning. Dette skyldes overvejende, at der har været meget lidt forskning inden for instituttets felt, hvor der var behov for samordning. Efter oprettelsen af de statslige forskningsråd sker der herigennem i et vist omfang en samordning, hvori socialforskningsinstituttet bl.a.

deltager gennem sin faste repræsentant i Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd og i forskellige samarbejdsorganer mellem forskningsrådene.

Ifølge lovens § 1, stk. 6 har instituttet mulighed for at overdrage forskningsopgaver inden for sit arbejdsområde til andre forskningsinstitutioner og selv deltage i finansieringen heraf.

Dette har kun fundet sted i få tilfælde, dels fordi instituttet ikke har haft midler hertil, dels fordi andre institutter, til hvem opgaver måtte kunne overdrages, oftest ville være nødt til alligevel at trække på socialforskningsinstituttets tekniske bistand for at gennemføre arbejder af den art, socialforskningsinstituttet i særlig grad har påtaget sig.

3.4. Instituttets udadrettede kommunikation.

I det midlertidige regulativ for socialforskningsinstituttet § 5, stk. 5 siges, at "de forskningsresultater, der opnås gennem instituttets arbejde, skal gøres offentligt tilgængelige". Hverken i loven eller i regulativet findes der imidlertid retningslinier for, i hvilken form instituttet skal eller kan meddele sine resultater.

Den væsentligste del af instituttets udadrettede kommunikation er foregået i form af udsendelse af rapporter inden for instituttets forskellige skriftserier. Der anvendes for tiden en opdeling af instituttets udsendelser i følgende serier:

Publikationer. Serien er instituttets hovedrække. Publikationerne tilsigter på problemorienteret måde at fremlægge undersøgelsesresultater og analyser heraf.

Meddelelser. Serien omfatter hovedsagelig foreløbige undersøgelsesrapporter, i hvilke resultaterne præsenteres uden egentlig analyse, samt mindre arbejder af selvstændig karakter.

Studier. Serien omfatter undersøgelsesrapporter, i hvilke vægten er lagt på metodologiske problemer, og sigter primært på videnskabeligt interesserede.

Pjecer. Serien sigter på at orientere større kredse om instituttets arbejder og bidrage til almen debat.

Småtryk. Serien omfatter særtryk af medarbejdernes artikler i videnskabelige tidsskrifter samt oplæg til videnskabelige kongresser m.v. i det omfang, de formodes at være af interesse for bredere kredse.

Instituttets publikationer omtales og kommenteres regelmæssigt såvel i dagspressen som i fagblade og tidsskrifter. I forbindelse hermed rettes der ofte henvendelser til instituttets medarbejdere om kommentarer eller artikler.

En anden væsentlig side af instituttets udadrettede kommunikation foregår, som det flere gange er omtalt foran, i forbindelse med den løbende kontakt med den statslige og kommunale administration og med organisationer og institutioner, især gennem notater med delresultater fra løbende undersøgelser eller samlede oversigter over resultater fra en eller flere afsluttede undersøgelser. Man har også i adskillige tilfælde udarbejdet betækningsafsnit eller -bilag om instituttets resultater.

Instituttet har endvidere udarbejdet særlige oversigter over internationale forskningsresultater på udvalgte områder, ligesom sådanne oversigter i mange tilfælde indgår som led i forberedelser til undersøgelser. I et enkelt tilfælde (for arbejdsmiljøudvalget) har man som bidrag til betækningsarbejde påtaget sig at udarbejde redegørelser over internationale forskningsresultater.

Ved siden af instituttets publiceringsvirksomhed er der tale om adskillige andre former for formel og uformel kommunikation af instituttets resultater, erfaringer m.v.

Ved en opgørelse af samtlige forskningsmedarbejdernes brug af tid på dette område i en 4-ugers periode fandt man følgende resultater:

Anvendt tid på udadrettet kommunikation ud over publiceringsvirksomhed i socialforskningsinstituttet i procent af normal arbejdstid. Den anvendte tid procentvis fordelt på nogle hovedarter af kommunikation. Opgjort for forskningsledere, ledende personale i teknisk afdeling samt forskningsassistenter.

	Forskn. ledere	Ledende persona- le i TA	Forskn. assi- stenter
	pct.	pct.	pct.
Anvendt tid på udadrettet kommunikation i alt i pct. af arbejdstid	27	4	9
Heraf:			
Møder i udvalg, styrelser m.v.	15	-	3
Foredrag m.v. i undervisningssektoren (universiteter, læreanstalter m.v.)	6	-	10
Redegørelser, foredrag for udenlandske forskere og organer	14	-	3
Redegørelser, foredrag i privat eller halvoffentlig sektor (arbejdsmarkedet, sundhedssektoren)	12	28	3
Deltagelse i seminarer, kongresser m.v.	28	28	42
Teknisk, videnskabelig rådgivning vedrørende forskning uden for instituttet	-	25	-
Presse	18	-	20
Andet	7	19	19
I alt	100	100	100

Særlig vedrørende teknisk afdeling må nævnes, at en del kortvarige aktiviteter i form af forespørgsler o. l. ikke er blevet registreret, således at man i teknisk afdeling reelt anvender mere end 4 pct. af tiden på ekstern kommunikation. Samtidig må fremhæves, at en stor del af afdelingens daglige arbejde vedrører serviceopgaver, som ikke er medregnet i denne oversigt.

I såvel forskningsleder- som forskningsassistentgruppen er der store variationer omkring gennemsnittet, hvilket er en naturlig følge af forskelle fx med

hensyn til, hvilke faser undersøgelsen er i, den øjeblikkelige interesse i administrationen og befolkningen for forskellige områder inden for socialpolitikken, medarbejdernes erfaring m.v.

Det bør endelig nævnes, at de undervisningsstillinger, en række medarbejdere har uden for ansættelsen på instituttet, betyder, at instituttets resultater og erfaringer spredtes blandt studerende.

3.5. Nordisk og internationalt samarbejde.

Allerede i Betænkning vedrørende oprettelse af et socialforskningsinstitut pegedes der på instituttets opgaver med hensyn til kontakt med socialforskning i andre lande. Instituttets kontakter med udenlandsk forskning har da også været meget omfattende.

Et stort antal forskere har aflagt besøg på instituttet eller har skriftligt søgt forbindelse med dette, enten for at orientere sig om instituttets særlige struktur og arbejdsopgaver eller for at drøfte specielle forskningsproblemer. Instituttets medarbejdere har gennem besøg på udenlandske forskningsinstitutioner og deltagelse i seminarer og konferencer skaffet impulser i forbindelse med forberedelsen af nye forskningsopgaver. På nordiske og internationale møder har medarbejderne forelagt instituttets forskningsresultater.

I flere tilfælde har instituttet deltaget i tværnationale sammenlignende undersøgelser med udgangspunkt i disse internationale kontakter. Særlig skal fremhæves den komparative undersøgelse af de ældres forhold, der blev foretaget samtidig i Danmark, Storbritannien og USA. Resultaterne heraf er udgivet på engelsk i bogen *Old People in Three Industrial Societies* (London - New York 1968). De fleste af instituttets publikationer har resumé og tabeltekster oversat til engelsk. En enkelt publikation er senere oversat til engelsk og hollandsk (Arne Sjølund: *Børnehavens og vuggestuens betydning for barnets udvikling*).

Endvidere har instituttet, særlig gennem direktøren, været repræsenteret i en række internationale

samfundsvidenskabelige organers ledelse og har bistået ved organiseringen af socialforskning i andre lande.

Endelig har instituttet bistået DANIDA ved gennemførelse af seminarer for samfundsforskere fra udviklingslandene.

KAPITEL 4

INSTITUTTETS LEDELSE OG ORGANISATORISKE OPBYGNING

4.1. Instituttets ledelse.

I loven om socialforskningsinstituttet § 2 og i det af socialministeren 19. januar 1972 udstedte midlertidige regulativ for instituttet bestemmes det, at instituttet ledes af et forskningsråd og en direktør.

Rådets medlemmer er udpeget i henhold til bestemmelser i lovens § 3, stk. 1:

"Forskningsrådet består af:

6 professorer eller andre universitetslærere eller personer med tilsvarende videnskabelig uddannelse, udpeget af universiteterne i København og Århus efter forhandling mellem disse. De pågældende skal fortrinsvis udpeges inden for fagene socialpolitik, sociologi, psykiatri, psykologi og socialhygiejne, således at der så vidt muligt for faget socialpolitik udpeges 2 medlemmer;

direktøren for Danmarks pædagogiske institut;

5 medlemmer udpeget af henholdsvis socialministeriet, arbejdsministeriet, boligministeriet, indenrigsministeriet og det statistiske departement;

2 sagkyndige vedrørende den kommunale sociale administration, udpeget af socialministeriet;

direktøren for socialforskningsinstituttet.

Medlemmerne beskikkes af socialministeren for 3 år. Socialministeren udpeger efter indstilling fra rådet dets formand og næstformand. Socialministeren kan foretage ændringer i rådets sammensætning efter indstilling fra dette".

Socialministeriet har i ét tilfælde benyttet den i § 3, stk. 1, sidste punktum hjemlede adgang til at ændre rådets sammensætning. Foranlediget af en henvendelse fra undervisningsministeriet og efter indstilling af socialforskningsrådet blev dette fra 1. marts 1972 udvidet med et medlem udpeget af undervisningsministeriet.

Herefter er rådets sammensætning:

6 medlemmer udpeget af universiteterne i København og Århus efter forhandling mellem disse;
 direktøren for Danmarks pædagogiske institut;
 6 medlemmer udpeget af ministerier og Danmarks Statistik;
 2 medlemmer udpeget af socialministeriet som sagkyndige vedrørende den kommunale sociale administration;
 direktøren for socialforskningsinstituttet.

Rådets formand og næstformand udpeges efter bestemmelsen i lovens § 3, stk. 1 af socialministeren efter indstilling fra rådet. Fra instituttets oprettelse indtil november 1972 var formanden udnævnt blandt de af universiteterne udpegede medlemmer (professor, dr. polit. F. Zeuthen og professor, dr. polit. Carl Iversen), mens næstformanden i denne periode var socialministeriets departementschef (Erik Dreyer og Finn Nielsen). Fra november 1972 til april 1975 var departementschef Finn Nielsen, socialministeriet, formand og professor Jørgen S. Dich næstformand. Fra april 1975 er professor Poul Milhøj formand og kontorchef Ole Asmussen, socialministeriet, næstformand.

Rådet har i de senere år haft følgende antal møder:

1/4 1967 - 31/3 1969: 7 møder
 1/4 1969 - 31/3 1971: 8 møder
 1/4 1971 - 31/3 1973: 6 møder
 1/4 1973 - 31/3 1975: 7 møder.

Rådets arbejdsopgaver er fastlagt i lovens § 3, stk. 2:

"Det påhviler forskningsrådet at godkende instituttets arbejdsplan, at følge udviklingen inden for det sociale forskningsområde, og at tage initiativ til gennemførelse af forskningsopgaver".

Arbejdsopgaverne er yderligere beskrevet i det midlertidige regulativ for socialforskningsinstituttet § 3, stk. 1 (bilag II):

"Det påhviler forskningsrådet at godkende instituttets arbejdsplan og lægge retningslinjer for prioriteringen af forskningsopgaverne".

Rådet følger disse retningslinjer i en arbejdsform, der kort kan beskrives således:

Ved rådets møder orienterer direktøren om forhold, som må være af interesse for rådet, herunder om forslag udefra til undersøgelser. Rådet får årligt forelagt en samlet arbejdsplan for det kommende finansår og har med mellemrum drøftet retningslinjer for prioriteringen af instituttets arbejdsopgaver, som omtalt i kapitel 3. Bortset fra forskningsprojekter, der efter henvendelse fra ministerier, kommissioner eller andre ønskes hurtigt igangsat, vil emnet for de fleste arbejdsopgaver således, før de forelægges rådet til endelig godkendelse, være principielt tiltrådt af rådet ved dets tidligere behandling af instituttets arbejdsplaner. Indstillingen om konkrete arbejdsopgaver og rådets behandling heraf sker på grundlag af i forvejen udsendt skriftligt materiale, der er forsynet med et budget over de forventede omkostninger. I nogle tilfælde foreslår rådet visse ændringer i forskningsplanen. I andre besluttet det, at instituttet arbejder videre med forberedelse af opgaven og kommer tilbage med et nyt eller noget ændret forslag, eventuelt efter at en første fase af undersøgelsen er gennemført. Rådet har også i nogle tilfælde besluttet, at foreslåede undersøgelser ikke gennemføres eller udskydes.

I lovens § 3, stk. 4 er det pålagt rådet at aflægge en årlig beretning om instituttets virksomhed til socialministeren. Under hensyn til at en stor del af socialforskningsinstituttets undersøgelser strækker sig over flere år, har socialforskningsrådet fundet det mindre hensigtsmæssigt, at der hvert år afgives en udførlig beretning om virksomheden. Med socialministeriets godkendelse besluttede rådet derfor i 1962, at aflæggelse af en mere udførlig beretning om instituttets virksomhed alene skal ske hvert andet år, således at der for så vidt angår det mellemliggende år afgives en mere kortfattet beretning, alene indeholdende en oversigt over hvilke undersøgelser instituttet har beskæftiget sig med i det forløbne år.

Om direktørens stilling hedder det i lovens § 4, stk. 1:

"Direktøren har den faglige og administrative ledelse af instituttet; hans udnævnelse sker efter indstilling fra forskningsrådet".

De nærmere regler for direktørens ansvar og kompetence er fastsat i det midlertidige regulativs § 4:

"Stk. 2. Direktøren forelægger instituttets arbejdsplaner for forskningsrådet og orienterer rådet om instituttets øvrige virksomhed.

Stk. 3. Direktøren udarbejder på grundlag af instituttets arbejdsplaner forslag til de årlige budgetter.

Stk. 4. Direktøren er ansvarlig for, at instituttet administreres i overensstemmelse med gældende love og administrative bestemmelser samt kollektive overenskomster og aftaler, der har gyldighed for instituttet.

Stk. 5. Direktøren foretager indstilling til ministeren vedrørende besættelse af tjenestemandstillinger og ansætter instituttets øvrige personale".

4.2. Instituttets interne organisation.

Ud over de foran citerede bestemmelser om direktørens beføjelser og ansvar i forbindelse med ledelsen af instituttet er der ikke i loven eller regulativet givet nærmere forskrifter for instituttets organisation.

Opbygningen af instituttet er sket gradvis i takt med væksten i antallet af forskningsprojekter og serviceopgaver, som instituttet har påtaget sig i overensstemmelse med lovens bestemmelser om instituttets arbejdsområde, som omtalt foran i kapitel 3.

Som foran omtalt fastslår loven og regulativet, at direktøren har den faglige og administrative ledelse af instituttet, men instituttets vækst har nødvendiggjort en arbejdsdeling og specialisering som forudsætter, at der i betydelig udstrækning delegeres beføjelser til medarbejdere.

Forskningsarbejdet.

Til de enkelte forskningsprojekter er knyttet én eller flere forskningsassistenter under en forskningsleder. Forskningslederens hovedopgave er at tilrettelægge, lede og følge forskningsarbejdet i flere projekter. Disse funktioner lægger beslag på langt den største del af hans tid. Forskningsgruppen under forskningslederen fungerer som intern tilrettelæggelses- og informationsgruppe. Antallet af forskningsassistenter i grupperne varierer fra gruppe til gruppe efter forskningsopgaverne. Til gruppen er knyttet en eller to kontorassistenter, der udfører gruppens skrive- og sekretærarbejde, samt studenter der arbejder for forskningsmedarbejderne.

Instituttet har normeret 5 stillinger som forskningsledere, men har gentagne gange ansøgt om at få antallet forøget med den motivering, at der er for få forskningsledere i forhold til antallet af forskningsopgaver og i forhold til antallet af forskningsassistenter i forskningsgrupperne pr. 1. april 1975: 25. Enkelte undersøgelser gennemføres derfor nu uden at være styret af en forskningsleder, idet en erfaren forskningsassistent fungerer som projektleder.

Teknisk afdeling.

Instituttets erfaringer med hensyn til problemerne i forbindelse med gennemførelse af markarbejdet og bearbejdelsen af materialet ved de første års interviewundersøgelser blev anført som motivering for ønsket om oprettelse af en selvstændig teknisk afdeling, og det blev understreget, at det ville være af stor betydning for instituttets arbejde såvel som for dansk socialforskning som helhed, dersom instituttet fik opbygget en teknisk afdeling, der kunne bistå ved løsningen af de tekniske problemer i forbindelse med større interviewundersøgelser, herunder udvælgelse af repræsentative udsnit, interviewing og databehandling.

Opbygningen af en sådan teknisk afdeling skete

gradvis ved bevillinger af personale til opgaverne, og fra 1965 blev der på normeringsloven optaget en stilling som leder af teknisk afdeling.

Teknisk afdeling er nu organiseret således:

Leder af teknisk afdeling		
	Tekniske sektioner Leder normeret som forskningsassistent	Konsulentbistand Metodeforskning 1 forsknings- assistent
Dataindsamling	Kodning	EDB
Leder: forsknings- assistent	Leder: kontor- fuldmægtig	Leder: forsknings- assistent
Inter- viewere	Kodedamer	Programnører- EDB-teknikere.

Teknisk afdeling udfører de tekniske og praktiske funktioner med dataindsamling og bearbejdning og medvirker ved løsning af teknisk/metodologiske problemer i forbindelse med planlægning og gennemførelse af undersøgelserne. Afdelingen yder en tilsvarende hjælp i forbindelse med forskningsopgaver, der udføres af forskere og institutioner uden for instituttet, som har adgang til at benytte sig af instituttets tekniske hjælpemidler i overensstemmelse med bestemmelserne i lovens § 1, stk. 5, hvori det hedder:

"Instituttet kan lade forskere, der arbejder med emner inden for dets virkeområde, drage nytte af dets tekniske hjælpemidler, ligesom det står åbent for studerendes praktikanttjeneste".

For denne servicevirksomhed beregner instituttet sig normalt et vederlag, således som det nu er hjemlet i regulativets § 5, stk. 3:

"Instituttet kan lade forskere og institutioner benytte dets videnskabelige og tekniske hjælpemidler og kan derfor beregne sig en betaling".

Interviewsektionen er i henhold til en aftale, der er indgået mellem Danmarks Statistik og socialforsk-

ningsinstituttet i 1970, fælles serviceorgan for de to institutioner. Om formålet med dette arrangement hedder det i aftalen:

"Med det formål at bidrage til en rationel organisation af interviewarbejde for offentlige institutioner aftales herved, at interviewsektionen under socialforskningsinstituttets tekniske afdeling betragtes som et fælles service-organ for Danmarks Statistik og socialforskningsinstituttet".

Aftalen, der er gengivet som bilag IV, indeholder bestemmelser om, hvorledes instituttet skal administrere den fælles anvendelse af interviewsektionen med ansvar over for et fællesudvalg m.h.t. ansættelse og uddannelse af interviewere og om afregningen mellem Danmarks Statistik og socialforskningsinstituttet.

Administrationen.

Til at forestå administrationen med ansvar over for direktøren er fra 1971 normeret en stilling som administrator.

Administrationen tager sig af en række fælles opgaver som:

Personale og kontoradministration, journal og arkiv. Leder: kontorfuldmægtig.

Regnskab og budget, herunder kalkulation af omkostningerne ved undersøgelser og serviceopgaver og udarbejdelse af tilbud. Leder: kontorfuldmægtig.

Publikationernes tilrettelæggelse, tekniske fremstilling og distribution. Leder: akademiker på deltid.

Bibliotek. Leder: bibliotekar.

I øvrigt administrative opgaver i forbindelse med den interne planlægning og kontrol.

4.3. Instituttets personale.

Af oversigten nedenfor fremgår, hvor mange medarbejdere ud over direktøren der har været beskæftiget i instituttet i 1960, kort efter at instituttet var kommet i gang, i 1965, da der var oprettet en særlig teknisk afdeling, og i 1969, 1972 og 1975.

Antal medarbejdere i instituttet pr. 1/4 i årene:

	1960	1965	1969	1972	1975
<u>Forskningsgrupperne:</u>					
Forskningsledere:	3	4	4	5	5
<u>Forskningsassistenter:</u>					
Heltid	5	13	19	21	25
Deltid	9	1	1	2	2
Konsulenter: (deltid)		5	1	3	4
Studenter: (deltid)	13	20	29	33	36
<u>Kontorfunktionærer:</u>					
Heltid		7	8	7	7
Deltid		4	5	9	8
<u>Teknisk afdeling:</u>					
Heltid		5	11	14	21
Deltid		6	10	13	21
<u>Øvrige medarbejdere:</u>					
Heltid	11	10	12	19	19
Deltid			3	10	13
<u>I alt:</u>					
Heltid	19	39	54	66	77
Deltid	22	36	49	70	84

Antallet af forskningsassistenter er steget fra 5 heltids- og 9 deltidsansatte i 1960 til 19 heltids- og 2 deltidsansatte i 1969, og yderligere til 25 heltids- og 6 deltidsansatte i 1975. Antallet af studenter og kontorfunktionærer, der arbejder for forskningsgrupperne, er samtidig steget fra 13 i 1960 til 51 i 1975.

Ved læsningen af oversigten må man være opmærksom på, at en betydelig del af personalet, især i de senere år, er lønnet af midler udefra. I finansåret 1974/75 var således aflønningen af 21 forskningsmedarbejdere (svarende til 16 heltidsansatte), 8 månedslønnede kontorfunktionærer samt 33 studenter og timelønnede kontorfunktionærer finansieret af indtægter over finanslovskontiene 93 og 99, mens der på instituttets faste bevilling var 14 forskningsassistenter og 47 må-

nedslønnede kontorfunktionærer samt 26 studenter og timelønnede kontorfunktionærer.

Antallet af forskningsassistenter lønnet på instituttets faste bevilling er, bortset fra en midlertidig bevilling af 2 forskningsassistenter til mobilitetsundersøgelsen for tiden 1/4 1972 - 31/3 1976, ikke forøget siden 1/6 1967.

Antallet af forskningsledere er ikke øget siden 1972. Ved forhandling i finansministeriet 1970 var der under hensyn til betydningen af, at forskningsarbejdet styres effektivt og af, at de yngre medarbejdere sikres en tilstrækkelig optræning, forståelse for at forholdet mellem forskningsledere og forskningsassistenter burde være 1:3. På daværende tidspunkt var forholdet 1:6 og det nuværende forhold er 1:5.

Teknisk afdeling, der som nævnt er udskilt som en selvstændig serviceafdeling i 1965, er siden vokset stærkt. Den beskæftiger nu 21 heltidsansatte og et stærkt varierende antal deltidsansatte, pr. 1/4 1975: 21.

Øvrige medarbejdere omfatter personale beskæftiget med administrative opgaver som korrespondance, telefonbetjening, journalisering og arkivering, budget- og regnskabsfunktioner, tilrettelægning og udsendelse af publikationer, samt personale i biblioteket, betjentstuen og kantinen. Antallet af ansatte i denne gruppe er også forøget, nemlig fra 11 heltidsansatte i 1960 til 19 heltids- og 13 deltidsansatte i 1975, men stigningstakten er naturligvis væsentlig mindre end for personalet i forskningsgrupperne og i teknisk afdeling.

I bilag V er vist, hvorledes instituttets samlede personale pr. 1/4 1975 er fordelt på arbejdsområder og ansættelsesforhold. De af instituttet ved interviewopgaver benyttede interviewere er ikke medregnet, idet de ikke er egentlig ansatte. De er til rådighed for bibeskæftigelse med instituttets interviewarbejde, og der træffes særlig aftale for hver interviewopgave. I alt har instituttet kontakt med 600 interviewere.

Foruden de 40 studenter, der er ansat i forskningsgrupperne og i teknisk afdeling, er 44 af de øvrige medarbejdere ansat på deltid. Over halvdelen af instituttets medarbejdere er således beskæftiget på deltid, for studenternes vedkommende normalt 20 timer ugentlig. Deltidsbeskæftigelse er praktisk, fordi beskæftigelsen i instituttet er stærkt svingende som følge af, at indtægterne ved forskningsopgaver og serviceopgaver, der finansieres udefra, varierer fra år til år.

Til belysning af udskiftningen af instituttets forskningsmedarbejdere er de pr. 1. april 1975 i forskningsgrupperne eller i teknisk afdeling ansatte 36 videnskabelige medarbejdere fordelt efter det antal år, de har været beskæftiget i instituttet:

10 år og derover	7	medarbejdere
6 - 9 år	7	"
5 år	2	"
4 år	4	"
3 år	5	"
2 år	5	"
1 år	2	"
under 1 år	4	"

Knap halvdelen af forskningsmedarbejderne har kun været ansat i instituttet i 3 år eller derunder. At de fleste af medarbejderne har så lav anciennitet skyldes dels, at instituttet er udvidet, dels at der har været en vis afgang. I finansårene 1969/70 og 1970/71 var der i alt 6 forskningsmedarbejdere, der forlod instituttet, i 1971/72 og 1972/73 i alt 5, i 1973/74 4 og i 1974/75 3.

I de sidste fem år har den årlige afgang af videnskabelige medarbejdere således gennemsnitlig udgjort 4. De medarbejdere, der har forladt instituttet, er i de fleste tilfælde gået til lærerstillinger ved universiteter eller andre læreanstalter eller til offentlig administration. Der er i øvrigt fra instituttets side udtrykt interesse for en midlertidig udveksling af medarbejdere, dels mellem instituttet og universi-

teterne, dels mellem instituttet og statsadministrationen, således at medarbejdere ved universiteterne eller i administrationen for en kortere årrække udlånes til forskningsarbejde i instituttet og omvendt, at instituttets medarbejdere i en periode udlånes til arbejdsopgaver ved universiteterne eller i offentlig administration.

Udenlandske forskere og universitetsstipendiater har i flere tilfælde arbejdet i en periode ved instituttet, i 1974/75 således to amerikanske gæsteprofessorer og to universitetsstipendiater.

4.4. Det daglige samarbejde i instituttet.

Ligesom det er tilfældet i de fleste forskningsinstitutioner uden for de højere læreanstalter, er der gradvis opbygget forskellige former for medarbejderdeltagelse i de interne beslutningsprocesser, uden at forskningsrådets eller direktørens endelige ansvar for beslutningerne eller direktørens ansvar over for ministeriet er berørt.

Ledelsesmødet.

Ledelsesmødet er rådgivende for direktøren med hensyn til forskningspolitiske og forskningsorganisatoriske spørgsmål. I ledelsesmødet deltager under direktørens forsæde forskningslederne, lederen af teknisk afdeling, administratoren, lederen af budget- og regnskabsafdelingen, 3 repræsentanter valgt af forskningsassistenterne, 1 repræsentant valgt af kontormedarbejderne og 1 repræsentant valgt af de i instituttet ansatte studenter. Ledelsesmødet samles hver 14. dag og drøfter forskningsplaner og forskningsorganisatoriske spørgsmål. På ledelsesmødet bliver sager vedrørende følgende emneområder behandlet: instituttets langsigtede arbejdsplaner, forslag om nye forskningsprojekter og ønsker om serviceopgaver, forberedelse af rådsmøder, budgetter, ledelsesstruktur og allokering af

forskningsmedarbejdere, ansættelse af videnskabelige medarbejdere og instituttets personalepolitik.

Driftsmødet.

Driftsmødet afholdes hver 14. dag og er at betragte som et permanent underudvalg under ledelsesmødet. Mødet ledes på skift af administratoren eller lederen af teknisk afdeling. Forskningslederne er, når de ikke selv deltager, forpligtet til at sørge for, at deres respektive forskningsgrupper er repræsenteret ved driftsmøderne. Kun principspørgsmål drøftes i ledelsesmødet, mens alle detailldrøftelser af de teknisk-administrative sagsområder foregår i driftsmødet. Det gælder bl.a.:

Fordeling af lokaler

Indkøb af maskiner og inventar inden for de godkendte rammer

Tidsplanlægningen for undersøgelserne fra deres vedtagelse indtil trykningen af publikationen.

Rationaliseringsopgaver inden for de tekniske og administrative funktioner.

Samarbejdsudvalget.

Dette udvalgs beføjelser følger de gældende regler for samarbejdsudvalg i offentlige styrelser og virksomheder, hvorefter alle principielle spørgsmål vedrørende arbejdsforhold m.v. skal behandles i samarbejdsudvalget. Udvalget, der har 5 repræsentanter fra de ansatte og 4 fra ledelsen, har i kalenderåret 1974 holdt 9 møder.

Uddannelsesspørgsmål for instituttets personale behandles i et særligt uddannelsesudvalg, der er nedsat under samarbejdsudvalget. Dette udvalg administrerer instituttets uddannelsesvirksomhed inden for de fastsatte budgetrammer.

Samarbejdsudvalget har arrangeret virksomhedskonferencer, hvor man med henblik på effektivisering og arbejdsklima gennemdrøfter specielle spørgsmål i forbindelse med intern organisation og arbejdsformer.

I øvrigt formidles den interne information til medarbejderne gennem møder i forskningsgrupperne, teknisk afdeling og administrationen, hvor man drøfter de løbende arbejdsproblemer og giver information fra ledelsesmøde, driftsmøde etc., og ved udsendelse af et duplikeret internt meddelelsesblad med en redaktion udpeget af samarbejdsudvalget.

Forskningskollegiet.

Forskningskollegiet består af samtlige videnskabelige medarbejdere samt en repræsentant for kontorpersonalet og en repræsentant for studenterne. Dets opgave er at drøfte centrale forskningspolitiske spørgsmål. Det indkaldes ikke med faste intervaller, men efter behov.

KAPITEL 5

INSTITUTTETS ØKONOMI

Med udgangspunkt i instituttets regnskaber for finansåret 1960/61 - 1974/75, der er gengivet i bilag VI, har udvalget foretaget en analyse af instituttets indtægter og udgifter.

For indtægternes vedkommende er der lagt vægt på at belyse, hvorledes instituttets virksomhed hidtil er blevet finansieret. For udgifternes vedkommende er der især lagt vægt på at beskrive instituttets omkostningsstruktur.

Endelig er der gjort rede for, hvorledes instituttet beregner omkostningerne ved de enkelte undersøgelser og for den interne budgetkontrol.

5.1. Instituttets indtægter.

I lov om oprettelse af et socialforskningsinstitut § 5, stk. 1 er det bestemt, at "de til instituttets virksomhed fornødne midler stilles til rådighed på de årlige finanslove". Hovedparten af de midler, som instituttet har disponeret over siden oprettelsen, er da også tilvejebragt ved bevillinger over instituttets finanslovkonti, men en ikke ubetydelig del er dog i alle årene skaffet til veje gennem bidrag udefra til undersøgelserne og som betaling for bistand ydet af instituttets tekniske afdeling. Hjemmelen til at oppebære disse indtægter findes i lovens § 5, stk. 2: "Til løsning af særlige opgaver kan instituttet selv søge tilvejebragt de nødvendige midler". Bestemmelsen er uddybet i Midlertidigt regulativ for socialforskningsinstituttet § 5, stk. 2 og 3, der er formuleret således:

"Stk. 2. Til løsning af særlige opgaver kan instituttet søge tilvejebragt de nødvendige midler uden for den årlige finanslov.

Stk. 3. Instituttet kan lade forskere og institutioner benytte dets videnskabelige og tekniske hjælpemidler og kan herfor beregne sig en betaling".

Bidrag til løsning af særlige forskningsopgaver og betaling for benyttelse af instituttets tekniske afdeling holdes skarpt adskilt i regnskabet.

Udefra kommende indtægters andel i det samlede budget.

I bilag VII er instituttets indtægter udefra sammenholdt med instituttets samlede budget for finansårene 1960/61 - 1974/75. Indtægterne er opdelt i indtægter ved salg af tjenesteydelser og publikationer og bidrag til instituttets undersøgelser fordelt på de ministerier m.v., der har ydet bidragene.

De udefra kommende indtægters procentvise andel af det samlede budget har i de enkelte finansår siden 1960/61 udgjort:

	Bidrag til instituttets undersøgelser	Indtægter ved salg af tjenesteydelser og publikationer	I alt indtægter udefra
1960/61	14	-	14
1961/62	35	-	35
1962/63	19	-	19
1963/64	21	-	21
1964/65	28	-	28
1965/66	16	3	19
1966/67	25	-	25
1967/68	10	22	32
1968/69	14	11	25
1969/70	21	3	24
1970/71	20	15	35
1971/72	17	11	28
1972/73	20	5	25
1973/74	21	13	34
1974/75	22	8	30

Indtægter udefra har udgjort en stigende andel af instituttets samlede budget. I de første fem finansår, 1960/61 - 1964/65, udgør de i gennemsnit 23 pct. af det samlede budget, i femåret 1965/66 - 1969/70 gennemsnitlig 25 pct. og i de sidste fem finansår, 1970/71 - 1974/75, gennemsnitlig 30 pct. Den stigende andel af indtægter udefra skyldes dog alene, at der er opnået betydelige indtægter ved salg af tjenesteydelser efter oprettelse af en selvstændig teknisk afdeling i 1965. Disse indtægter udgjorde i de første fem finansår herefter, 1965/66 - 1969/70, 8 pct. af instituttets samlede budget og har i de sidste fem finansår gennemsnitlig udgjort 10 pct., med betydeligt udsving fra år til år. I de sidste fem finansår har deres andel af instituttets samlede budget således varieret fra 5 til 15 pct.

For at få en klarere forestilling om, hvad midler udefra betyder for instituttet, kan man tillige se på antallet af forskningsopgaver, der helt eller delvis finansieres ved midler udefra. Af de 30 opgaver, instituttet har arbejdet med i 1974/75, foregik finansieringen i det år i 10 tilfælde helt over instituttets finanslovbudget, og i 20 tilfælde finansieredes opgaven helt eller delvis af midler udefra.

Bidragene til instituttets undersøgelser.

De bidrag instituttet modtager til løsning af særlige forskningsopgaver er altovervejende statsmidler. Den i bilag VII foretagne opdeling af bidrag til instituttets undersøgelser på bidragydere viser, at den af landsnævnet for børne- og ungdomsforsorgen administrerede bidragsfond og efter dennes nedlæggelse de af socialstyrelsen administrerede tilskud til børne- og ungdomsforsorgen har ydet tilskud til undersøgelser i alle årene fra 1960/61, i mange af årene som den største enkelte bidragyder. Fra socialministeriets område i øvrigt er der givet en særlig bevilling til undersøgelser for socialreformkommissionen i finansårene

1966/67 - 1969/70 og af socialstyrelser, åndssvagefor-sorgen, til en undersøgelse af psykisk handicappede i finansårene 1970/71 - 1973/74. Undervisningsministeri-et har fra 1964/65 ydet betydelige årlige beløb til undersøgelser af unges uddannelsesvilkår. I de to før-ste år herefter udgjorde tilskuddene fra undervis-ningsministeriet omtrent halvdelen af de samlede bi-drag udefra, derefter omkring 20 pct. Som følge af væksten i bidrag fra anden side udgør undervisningsmi-nisteriets bidrag i de 2 sidste finansår dog en noget mindre andel af de samlede bidrag.

I de første år efter oprettelsen af instituttet har de øvrige ministerier og deres institutioner ikke bi-draget med tilskud til undersøgelserne. Når der bort-ses fra et betydeligt tilskud fra Danmarks Radio og bibliotekstilsynet til undersøgelser af befolkningens fritidsvaner og et tilskud fra indenrigsministeriet til alkoholundersøgelser, har der kun været tale om relativt små bidrag indtil de seneste år, hvor de til gengæld er stærkt stigende og i finansårene 1972/73 og 1973/74 dominerende, idet de da udgør henholdsvis 35 og 46 pct. af de samlede bidrag udefra. Bidragene i de tre finansår stammer fra Grønlandsministeriet, ar-bejdsministeriet, boligministeriet, justitsministeriet samt sundhedsstyrelsen og Danmarks Statistik.

Statens almindelige Videnskabsfond ydede i årene 1965/66 - 1968/69 i enkelte tilfælde bevillinger til instituttets undersøgelser. Efter oprettelse af forsk-ningsrådene er der herfra ydet tilskud til flere stør-re og mindre undersøgelser, fortrinsvis af metodolo-gisk eller almen videnskabelig betydning. I de sidste fire finansår har tilskud fra forskningsrådene i alt udgjort henholdsvis 21, 14, 26 og 38 pct. af de samle-de bidrag udefra.

For så vidt angår bidrag fra kommunerne er det sær-lig Københavns kommune, der har bidraget, således til en klimaundersøgelse i kommunens institutioner, til instituttets børneundersøgelser og til en analyse af Københavns kommunes sygefraværsstatistik samt til en

kortlægning af omlægningen af det sociale arbejde forud for gennemførelsen af bistandsloven i socialcentret Enghave.

Gentofte, Københavns, Odense og Tårnby kommuner ydede i 1969/70 tilskud til undersøgelse af ældres pleje- og omsorgsbehov. Endvidere har Horsens kommune ydet understøttelse til undersøgelse af omsorg for invalidepensionister.

Andre bidragydere har især i de første år finansieret en betydelig del af instituttets forskning, i et enkelt år dækkende 92 pct. af samtlige bidrag til undersøgelser udefra, men har i øvrigt i alle årene bidraget til forskningsopgaver, der ellers næppe kunne være taget op. Det drejer sig overvejende om danske og internationale fonde og herudover om arbejdsmarkedsorganisationer og almennyttige boligselskaber.

Indtægterne ved salg af tjenesteydelser.

Indtægter ved salg af tjenesteydelser vedrører opgaver af vidt forskelligt omfang. De meget store opgaver er dog undtagelser og er oftest opgaver, der er bestilt af den statslige administration. Det er i øvrigt især sådanne opgaver, der forårsager de omtalte store indtægtssvingninger fra år til år. Langt de fleste opgaver er i størrelsesordenen fra 10.000 til 50.000 kr.

Opgaver, hvortil instituttets tekniske afdeling har ydet bistand i finansårene 1970/71 - 1974/75, og hvor betalingen har udgjort mindst 1.000 kr., er fordelt efter opdraggivere, som vist nedenfor.

	Antal opgaver
Statsadministrationen, herunder kommissioner og udvalg	27
Universitetsinstitutter og andre forskningsinstitutter	17
Enkelte forskere	6
Kommuner	4
Arbejdsmarkedets organisationer	3
Andre	3

5.2. Instituttets udgifter.

På grundlag af regnskaberne for de to sidste finansår, 1973/74 og 1974/75, vises i bilag VIII en opstilling over udgifterne i en form forskellig fra finanslovens. Opstillingen har dels til formål at belyse instituttets omkostningsstruktur, dels at vise hvorledes finanslovmidler og midler udefra bidrager til dækning af instituttets omkostninger.

Med dette formål for øje er udgifterne opdelt i personaleudgifter og øvrige udgifter, og i det omfang det har kunnet gennemføres uden at ændre på posteringerne i instituttets bogholderi eller benytte fordelingsnøgler, er udgifterne fordelt på arbejdsfunktioner. Disse opdelinger er foretaget for finanslovmidler og midler udefra for sig.

For personaleudgifternes vedkommende har en opdeling på arbejdsfunktioner kunnet gennemføres konsekvent. For de øvrige udgifters vedkommende har det uden brug af fordelingsnøgle kun været muligt at udskille en række udgifter, der alene vedrører teknisk afdeling, og postere resten som fællesudgifter.

Udgifternes fordeling på forskningsgrupperne, teknisk afdeling og fællesomkostninger.

Regnskabsopstillingen i bilag VIII gør det muligt at beregne den procentvise fordeling af instituttets samlede udgifter på forskningsgrupperne, teknisk afdeling og øvrige omkostninger.

	<u>1974/75</u>	<u>1973/74</u>
	pct.	pct.
Personaleudgifter i forskningsgrupperne	38	42
Personaleudgifter og andre direkte udgifter i teknisk afdeling	33	26
Personaleudgifter i direktion og administration	14	15
Fællesudgifter i øvrigt	15	17
	<u>100</u>	<u>100</u>
	=====	=====

Lønninger til personale i forskningsgrupperne udgør 38 og 42 pct. af de samlede udgifter i de 2 år, mens de direkte udgifter i teknisk afdeling udgør 33 og 26 pct. Personaleudgifter i direktion og administration og de øvrige fællesudgifter udgør i begge år knapt 1/3 (29 og 32 pct.) af instituttets samlede udgifter.

At en betydelig del af instituttets samlede udgifter går til dækning af udgifter i forbindelse med den tekniske afdeling og fællesudgifter må ses i sammenhæng med, at instituttet er en forskningsinstitution, hvis undersøgelser overvejende er baseret på selvstændig dataindsamling og databearbejdelse, der har et betydeligt teknisk og administrativt apparat som forudsætning, og at instituttet stiller disse faciliteter til rådighed for andre forskere og forskningsinstitutioner.

Forskellen mellem udgifterne ved driften af teknisk afdeling i de to finansår var ganske betydelig, næsten 5 mio kr. i 1974/75 mod 3 mio kr. i 1973/74 eller henholdsvis 33 og 26 pct. af instituttets samlede budgetter, og det til trods for at indtægterne og dermed omkostningerne i forbindelse med teknisk afdelings serviceopgaver var mindre i 1974/75 end i 1973/74 (8 pct. af det samlede budget mod 13 pct.). Forklaringen er, at en større andel af instituttets forskningsopgaver i 1974/75 har været i en fase, der kræver medvirken af teknisk afdeling og derfor har forårsaget større personaleudgifter og andre direkte udgifter i teknisk afdeling. Det giver en udmærket illustration af, hvor vanskeligt det er at indpasse den type forskningsopgaver instituttet arbejder med i et budgetsystem som finanslovens. I 1974/75 blev der skabt balance, dels ved at der som vist nedenfor blev modtaget større forskningsmidler udefra til dækning af udgifterne i teknisk afdeling end det var tilfældet i 1973/74, dels ved en reel formindskelse af udgifterne i forskningsgrupperne og af fællesudgifterne, idet den samlede stigning i disse udgiftsposter var mindre end prisstigningen.

Driften af teknisk afdeling stiller langt større krav til administrationen end forskningsgrupperne. Der er således tale om et betydeligt tidkrævende arbejde med udsendelse og modtagelse af spørgeskemaer, korrespondance, afregninger og regnskab med instituttets 600 interviewere, samt ved kalkulation, afregning og kontrol af omkostningerne i forbindelse med udefra kommende opgaver. At den bedst mulige udnyttelse af teknisk afdelings kapacitet forudsætter en ret detaljeret planlægning og koordination mellem instituttets egne opgaver og opgaver udefra, betyder yderligere en væsentlig arbejdsmæssig belastning for ledelse og administration.

Et forsøg på at foretage en fordeling af fællesomkostningerne mellem teknisk afdeling og forskningsgrupperne må være behæftet med en vis usikkerhed. Under hensyn til det lige anførte om de særlige krav, som teknisk afdeling stiller til administrationen, kan det anslås, at der af instituttets samlede budget bruges 45-50 pct. på driften af teknisk afdeling og følgelig 50-55 pct. på det øvrige forskningsarbejde. Det må i denne forbindelse erindres, at den væsentligste del af teknisk afdelings arbejde udføres for forskningsgrupperne som et led i instituttets egne undersøgelser.

Direkte og indirekte udgifter.

For nærmere at belyse hvorledes en udvidelse eller indskrænkning af instituttets forskningsaktivitet påvirker dets omkostninger må man se på, hvordan de enkelte udgiftsposter er forbundet med forskningsarbejdet. På grundlag af regnskabsopstillingen i bilag VIII er det muligt at foretage en omtrentlig fordeling på omkostninger, der kan fordeles på de enkelte forskningsopgaver (direkte omkostninger) og omkostninger, der ikke kan fordeles (indirekte omkostninger).

	Udgifter der kan fordeles på de enkelte forskningsopgaver		Udgifter der ikke kan fordeles på de enkelte forskningsopgaver	
	1974/75	1973/74	1974/75	1973/74
	1000 kr.		1000 kr.	
<u>Personaleudgifter:</u>				
Direktionen			301	288
Forskningsgrupperne				
Forskningsledere			789	664
Øvrige	4.772	4.231		
Teknisk afdeling				
Afdelingsleder og sektionsledere			561	363
Øvrige	2.883	1.938		
Administrationen			1.815	1.510
<u>Øvrige udgifter:</u>				
Teknisk afdeling				
Tjenesterejser og befordring vedr. interviewing	301	149		
Kontorholdsudgifter, EDB	420	123		
Tjenesteydelser	317	19		
Øvrige			289	407
Fællesudgifter				
Trykning af publikationer	347	315		
Del af kontorholdsudgifter	200	200		
Øvrige			1.613	1.424
I alt	9.240	6.975	5.368	4.656

Af de samlede udgifter i 1973/74 på 11.631.000 kr. var 6.975.000 kr. eller 60 pct. således udgifter, der varierede med forskningsarbejdets omfang og direkte kunne henføres til de enkelte forskningsopgaver. Udgifter på 4.656.000 kr. eller 40 pct. af de samlede

udgifter var indirekte udgifter. De tilsvarende procenter er for 1974/75 henholdsvis 63 pct. og 37 pct. Beregnet på grundlaget af regnskabet for finansåret 1972/73 var procenterne 56 og 44.

Over de sidste tre finansår er de indirekte omkostningers andel af de samlede omkostninger således formindsket som en følge af, at den øgede forskningsaktivitet har betydet en bedre udnyttelse af instituttets personale og anlæg. For en forskningsopgave, for hvilken de direkte udgifter udgør 500.000 kr., betyder det, at instituttets samlede omkostninger ved at gennemføre opgaven er mindsket med 100.000 kr.

	Beregning af de indirekte omkostninger på grundlag af 1974/75-regnskabet	Beregning af de indirekte omkostninger på grundlag af 1972/73-regnskabet
	kr.	kr.
Direkte omkostninger	500.000	500.000
Indirekte omkostninger	295.000	395.000
I alt	795.000	895.000

Anvendelsen af finanslovmidler og midler udefra.

På grundlag af regnskabsopstillingen i bilag VIII er der for finansårene 1974/75 og 1973/74 foretaget en opgørelse af, hvorledes finanslovmidler og midler udefra har bidraget til dækning af de indirekte udgifter.

Indtægter udefra udgjorde som det fremgår af bilag VII i 1974/75 4.415.000 kr. og i 1973/74 3.984.000 kr. Af bilag VIII fremgår det, at der af disse indtægter blev brugt 4.579.800 kr. i 1974/75 og 3.556.600 kr. i 1973/74 og de blev anvendt på følgende udgiftsposter:

	Finansieret ved finanslovmidler		Finansieret ved midler udefra		I alt	
	74/75	73/74	74/75	73/74	74/75	73/74
	Pct.		Pct.		Pct.	
Personaleudgifter i forskningsgruppen	60	57	40	43	100	100
Teknisk afdeling:						
Personaleudgifter	59	60	41	40	100	100
Direkte udgifter i øvrigt	40	78	60	22	100	100
Udgifter i alt	54	64	46	36	100	100
Personaleudgifter i direktion og administration	100	100	0	0	100	100
Fællesudgifter	92	80	8	20	100	100
Udgifter i alt	69	69	31	31	100	100

Personaleudgifter i direktion og administration er i begge finansår helt og de øvrige fællesudgifter overvejende finansieret over instituttets finanslovbevillinger. Af de direkte udgifter i teknisk afdeling er i 1974/75 og 1973/74 henholdsvis 46 og 36 pct. dækket af midler udefra i forbindelse med serviceopgaver eller udefra finansierede undersøgelser, hvor teknisk afdeling har været inddraget.

Af personaleudgifterne i forskningsgrupperne var i 1974/75 40 pct. og i 1973/74 43 pct. finansieret af midler udefra. Som omtalt foran under 4.3 betyder det, at godt halvdelen af de i forskningsgrupperne beskæftigede forskningsassistenter, kontormedarbejdere og studenter i begge de to finansår blev aflønnet ved midler udefra.

5.3. Budgetlægning og kalkulationsprincipper.

Instituttet har i de senere år fået opbygget et internt bogholderi med en kontoplan, der letter fremskaffelsen af de nødvendige specifikationer til brug for kalkulationer og omkostningskontrol.

Som foran vist finansieres størstedelen af instituttets virksomhed ved midler, der bevilges på de årlige finanslove efter statens almindelige regler for budgettering og godkendelse af bevillinger. For de bidrag instituttet modtager til løsning af særlige forskningsopgaver og som indtægter ved serviceopgaver sker godkendelsen af de hermed forbundne indtægter og udgifter efterfølgende ved udgangen af finansåret på tillægsbevillingsloven.

Ved beregning af taksterne for opgaver, der finansieres udefra, tilsigtes der i princippet fuld dækning af alle de direkte omkostninger samt et bidrag til dækning af de indirekte omkostninger på 15-20 pct. af de direkte omkostninger. For serviceopgaverne forlanges der altid en pris beregnet efter disse retningslinjer. Det er derimod ikke altid tilfældet med forskningsopgaver, hvortil der ydes bidrag udefra. Der er her altid tale om opgaver, der principielt falder inden for instituttets forskningsområde, og som er underkastet samme godkendelsesprocedure som instituttets egne undersøgelser. Det beløb, der søges eller ydes, er derfor ikke nødvendigvis identisk med de samlede omkostninger, som projektet forårsager, men vil ofte blive reduceret under hensyntagen til, om instituttet selv kan bære en del af disse omkostninger over sine finanslovbevillinger.

Beregning af omkostningerne ved den enkelte opgave.

Som omtalt foran ved analysen af instituttets omkostningsstruktur kan hovedparten af instituttets omkostninger direkte henføres til de enkelte undersøgelser. For personaleomkostningernes vedkommende foretages fordelingen på grundlag af tidsforbruget i de en-

kelte afdelinger, og de øvrige omkostninger kan direkte fastslås gennem materialeforbrug eller tilsvarende regningsgrundlag. Såvel forskningsopgaverne som serviceopgaverne omfatter interviewing. Her kan det, således som det bl.a. er tilfældet ved omnibusundersøgelserne, der gennemføres sammen med Danmarks Statistik, forekomme, at flere opgaver indgår i samme interview. I disse tilfælde beregnes den enkelte opgaves andel af omkostningerne på grundlag af den del af interviewtiden, den lægger beslag på. Ud over de direkte omkostninger pålægges de udefra finansierede opgaver et procentvis beregnet tillæg som bidrag til dækning af de indirekte omkostninger.

De udgiftsposter, der indgår i en kalkulation, varierer fra undersøgelse til undersøgelse efter opgavens karakter, men som oftest omfatter kalkulationen følgende hovedposter:

Personaleudgifter i forskningsgrupperne,
fordelt efter tidsforbrug:

Forskningsassistent(er) i ... måneder	kr. 0,00
Student(er) i ... måneder	" 0,00
Kontorfunktionær i ... måneder	" 0,00

Interviewing:

Betaling til interviewere, antal ... interviewer	" 0,00
Udgifter ved instruktionsmøde	" 0,00
Trykning af spørgeskema, kodeinstruks m.v. ..	" 0,00

Kodning og rensning:

Kodedamer i ... uger	" 0,00
EDB-kørsel i ... timer	" 0,00
Øvrige udgifter i teknisk afdeling (angivet).	" 0,00

Fremstilling af publikation:

Trykningsudgifter efter regning	" 0,00
---------------------------------------	--------

I alt direkte udgifter	kr. 0,00
------------------------------	----------

Andel i fællesudgifter pct. af direkte udg...	" 0,00
---	--------

I alt udgifter ved undersøgelsen	kr. 0,00
--	----------

=====

Kontrollen med kalkulationer og budgetter.

Ved opgaver, der finansieres udefra, foretages der som grundlag for ansøgningen om tilskud eller for overslaget over omkostningerne ved en serviceopgave en forhåndskalkulation efter de lige beskrevne retningslinjer. Det er ved disse opgaver nødvendigt, at omkostningsforløbet følges nøje, fordi instituttet oftest må bære differencen ved overskridelser af budgettet. Ved den endelige afregning vil overskridelserne altid kunne konstateres, også for de enkelte poster, fordi der bruges samme specifikationer ved overslaget og den endelige afregning. Regningen er derfor identisk med en efterkalkulation.

En så detaljeret kalkulation og efterkalkulation foretages kun i forbindelse med opgaver, der helt eller delvis finansieres udefra. Den samlede budget- og omkostningskontrol må derimod også omfatte instituttets egne undersøgelser.

Da så stor en del af instituttets direkte omkostninger, bl.a. lønningerne til medarbejderne i forskningsgrupperne, som foran omtalt forudsættes finansieret ved midler udefra, er det nødvendigt at den løbende kontrol med budgetterne stadig er à jour.

I oversigten i afsnittet om omkostningsstrukturen er vist, at de omkostninger, der kan fordeles på de enkelte undersøgelser som direkte omkostninger, i 1974/75 udgjorde 9.240.000 kr. og i 1973/74 6.975.000 kr., og at henholdsvis 7.655.000 kr. og 6.169.000 kr. eller 83 respektive 88 pct. heraf var udgifter til personale. For 85-90 pct. af de direkte udgifter er budgetkontrollen således alene et spørgsmål om at kontrollere tidsforbruget, idet kontrollen med de øvrige 10-15 pct. af udgifterne kan udøves ved en traditionel attestationspraksis og regningskontrol.

Til trods for at undersøgelserne kan have et meget forskelligt forbrug af ressourcer, er kontrollen med om den enkelte undersøgelse overholder sit budget derfor i teknisk forstand forholdsvis enkel. fordi det

afgørende er at kontrollere, om det budgetterede forbrug af arbejdskraft overskrides.

KAPITEL 6

UDVALGETS OVERVEJELSER OM SOCIALFORSKNINGS-
INSTITUTTETS FREMTIDIGE VIRKSOMHED

Udvalget har taget sit udgangspunkt i, at instituttet er oprettet med henblik på at udføre socialforskning, særlig af målforskningskarakter, således som det er defineret i betænkningen af 1957: "med sigte på at belyse sociale forhold til vejledning for de organer, hvis opgave det er at påvirke leveforholdene for enkeltindivider, familier og sociale grupper, herunder i situationer, som medfører økonomisk trang eller andre særlige vanskeligheder".

Det har været indgående drøftet, om den stedfundne udvikling og de indvundne erfaringer gør ændringer af indhold og organisation af den sociale målforskning ønskelig.

I dette kapitel behandles først hensynet til det offentliges behov ved valg af instituttets forskningsopgaver (6.1). Derefter fremsættes synspunkter på instituttets forskningsområder (6.2), forskningsopgaver (6.3), arbejdsmetoder (6.4), forholdet til andre forskningsorganer (6.5), kommunikationen af instituttets forskningsarbejde (6.6) og endelig instituttets daglige ledelse (6.7).

6.1. Hensynet til det offentliges behov ved valg af forskningsopgaver.

I kommissoriet er bl.a. henvist til "den stedfundne udvikling inden for den offentlige sektor, administrative nydannelser, herunder perspektivplanlægningen, og den stigende interesse for den mest hensigtsmæssige anvendelse af samfundets ressourcer med deraf følgende behov for prioritering af opgaverne...".

Denne udvikling har givet sig udslag i, at man -

ikke mindst i centraladministrationen og i kommunerne - mere intensivt arbejder med et planlægnings- og prioriteringsarbejde på grundlag af undersøgelser af samfundets forhold og lovgivningens virkninger. Til det formål er der oprettet flere planlægnings- og konsulentenheder. For at udføre deres opgaver på en tilfredsstillende måde må disse enheder udføre eller have adgang til at få udført en ret omfattende målforskning, ligesom der bliver voksende behov for at anvende den allerede tilvejebragte viden.

For mange ressortområder vil denne målforskning for en stor del falde inden for det område, der dækkes af socialforskningsinstituttet.

Udvalget har drøftet, hvorvidt denne udvikling bør medføre ændringer i forholdet til administrationen, herunder om centraladministrationen skal kunne stille krav om udførelse af nødvendige opgaver.

Problemstillingen er meget lig den, der forelå ved oprettelsen af instituttet. Det var dengang ikke mindst administrationens behov for målforskning sammenholdt med de vanskeligheder, de daværende rammer for denne forskning skabte, der var problemet.

Der skal i denne forbindelse henvises til det tidligere citerede svar af 13. januar 1958 fra socialministeren til folketingsudvalget, der behandlede lovforslaget om oprettelse af et socialforskningsinstitut. Det hedder her:

"Det er hensigten, at styrelser, kommissioner og udvalg, som har ønsker om gennemførelse af forskningsopgaver af den art, som instituttet tager sigte på, skal lade sådanne opgaver udføre af instituttet, således at udgifterne afholdes af dettes budget.

I visse tilfælde vil det dog af praktiske grunde være mest hensigtsmæssigt, at dele af undersøgelsesarbejdet udføres som et led i styrelsernes almindelige virksomhed (fx indsamling af visse oplysninger), mens instituttet bistår med planlægning og bearbejdelse af materialet, jf. lovforslagets § 1, stk. 4.

Der kan endvidere, særligt fra kommissioner og ud-

valg, i årets løb fremkomme ønsker om gennemførelse af sær-undersøgelser, som af praktiske grunde er særligt hastende. Da det må påregnes, at instituttets arbejdsplan vil blive lagt på længere sigt, og at instituttets budget vil være ret bundet inden for de enkelte år, kan det i givet fald være vanskeligt, måske umuligt, for instituttet at indpasse en sådan undersøgelse i sin arbejdsplan og sit budget. Kommissionen eller udvalget må da som hidtil have adgang til - under pågældende ministers ansvar - at iværksætte undersøgelser for kommissionens (udvalgets) regning, dog med bistand fra instituttet i det omfang, hvori dette har mulighed derfor".

Forpligtelsen til at tage videst muligt hensyn til offentlige myndigheders ønsker er understreget i det midlertidige regulativs § 5, stk. 1:

"Forskningsopgaver, der falder inden for instituttets område, og som offentlige myndigheder, herunder kommissioner og udvalg, ønsker udført, bør instituttet i videst muligt omfang tage hensyn til ved udarbejdelsen af dets arbejdsprogram".

De i den anførte skrivelse samt regulativet angivne retningslinjer har været vejledende for såvel styrelser m.v. som for instituttet, og der har, efter hvad der er oplyst over for udvalget, ikke været divergencer mellem styrelserne og instituttet om deres anvendelse. Med få undtagelser har styrelserne rettet henvendelse til instituttet, når de havde behov for forskning af den art, som instituttet tager sigte på. Instituttet har enten kunnet imødekomme ønskerne inden for budgettets rammer eller, hvor dette ikke har været muligt, har styrelserne i nogle tilfælde fremskaffet særlige midler hertil.

Udvalget finder, at de nævnte bestemmelser fortsat bør regulere forholdet mellem de offentlige styrelser og instituttet og forpligte instituttet som målforskningsinstitut til at tage så vide hensyn til det offentliges ønsker som muligt. Det offentliges forpligtelse til at lade forskningsopgaver udføre af insti-

tuttet kan i nogle tilfælde være begrænset af de budgetmæssige muligheder og af den forskningsmæssige ekspertise, instituttet råder over, ligesom de ønskede tidsrammer for opgavernes løsning kan stille sig hindrende i vejen.

Det beskrevne samarbejde indgår i lovens § 1, stk. 3, hvori der siges: "at instituttet kan dels selvstændigt tage undersøgelsesopgaver op, dels påtage sig opgaver efter anmodning fra offentlige myndigheder, herunder kommissioner og udvalg og private organisationer". Der er foran i kapitel 3 redegjort for, hvorledes instituttet har administreret denne bestemmelse.

Det er videre i kapitel 3 nævnt, at et af kriterierne for godkendelse af opgaver er, at de kan tilrettelægges således, at de kan forventes at få indflydelse på borgernes, politikernes og administrationens stilling til sociale og socialpolitiske problemer eller direkte kan være til nytte ved lovgivning, planlægning, administration og behandling.

Der er ligeledes redegjort for, hvem der har taget initiativ til opgaverne; det viser sig, at undersøgelsesopgaverne i stigende grad er taget op efter en dialog mellem socialforskningsinstituttet og interesserede parter uden for instituttet såsom kommissioner, stående udvalg, kommuner og organisationer.

Centralplanlægningen vil oftest være interesseret i, at de forskningsprojekter, der ønskes til brug for planlægningsopgaver, bliver igangsat hurtigt. At instituttet indpasser hastende projekter i forskningsprogrammet er efter udvalgets opfattelse ikke en hensigtsmæssig løsning, fordi den let kan føre til, at der herved opstår en konflikt mellem ønsket om at imødekomme behovet for at fremskynde en ny undersøgelse og hensynet til, at igangværende undersøgelser ikke forsinkes og fordyres på grund af forstyrrelser i den planlagte arbejdsgang.

Det er derfor udvalgets opfattelse, at det er af væsentlig betydning, at overvejelserne om iværksættelse af eventuelle forskningsopgaver i forbindelse med

forberedelse af lovgivning og med planlægningsarbejdet finder sted på et så tidligt stadium som muligt, og at dette bedst opnås ved, at instituttet rådgiver om de forskningsmæssige muligheder for at belyse problemer af betydning for lovgivning, planlægning og administration, hvilket de indvundne forskningserfaringer i instituttet skaber grundlag for.

Der er under udvalgets drøftelser om instituttets forhold til centraladministrationen givet udtryk for, at centraladministrationen ud over muligheden for at få igangsat egentlige forskningsopgaver vil have et behov for rådgivning fra instituttet i form af noter, der belyser aktuelle planlægnings- og lovgivningsproblemer gennem tilgængelige forskningsresultater. Centraladministrationens ønsker strækker sig fra relativ hurtig kommunikering af viden, der i form af mere eller mindre bearbejdede data findes i instituttet, til med udgangspunkt i instituttets erfaringer og viden på området at udarbejde redegørelser om problemer inden for instituttets opgavekreds.

Det er foran under kapitel 3.4 omtalt, at instituttet allerede i stigende omfang løser sådanne opgaver som led i dets udadrettede kommunikation. Udvalget finder, at denne udvikling bør intensiveres under hensyn til administrationens stigende behov for at benytte socialforskningens resultater.

For at understrege betydningen af det særlige forhold til offentlige myndigheder foreslår udvalget, at der i bemærkningerne til en eventuel ændringslov optages en bemærkning om det særlige hensyn til centraladministrationen.

6.2. Lovens afgrænsning af forskningsområder.

Udvalgets nedenfor anførte overvejelser over hvilke forskningsopgaver, socialforskningsinstituttet bør beskæftige sig med, giver ikke anledning til forslag om ændring af lovens afgrænsning af forskningsområdet i § 1, stk. 2, eller forslag til bestemmelser, der i øvrigt nærmere fastlægger instituttets arbejdsopgaver.

De forskningsopgaver, som instituttet har påtaget sig, jf. kapitel 3, har alle ligget inden for § 1, stk. 2, og det er oplyst, at rådet kun undtagelsesvis har måttet afvise opgaver under henvisning til bestemmelsen i § 1, stk. 2. De afvisninger, der i øvrigt er forekommet, er sket under hensyn til instituttets resourcer.

Udvalget har ikke fundet det hensigtsmæssigt yderligere at konkretisere afgrænsningen af instituttets forskningsområde.

Det må betragtes som en meget væsentlig fordel, at instituttet har mulighed for at tage opgaver op, der går på tværs af både den administrative opdeling og de videnskabelige discipliner. Derved får instituttet mulighed for at løse tværgående opgaver, som kun med vanskelighed kan løses af forskningsenheder knyttet til de enkelte ministerier og af specialiserede forskningsinstitutter.

Faren ved en indsnævring af instituttets arbejdsområde fremhæves også af ønsket om en fremtidsorienteret forskning, idet der er en betydelig risiko for, at en afgrænsning, der i dag synes mest relevant, i et noget længere perspektiv må forekomme i for høj grad bestemt af gårsdagens problemer og viden om sociale sammenhænge.

Det er dog nødvendigt, at instituttet ikke spreder sine ressourcer over for stort et område og derved tvinges til at forsømme områder, man har erhvervet et godt kendskab til. Dette problem kan imidlertid efter udvalgets opfattelse kun løses hensigtsmæssigt ved, at instituttets ledelse og forskningsrådet tager hensyn hertil ved beslutninger om instituttets arbejdsplan.

6.3. Instituttets forskningsopgaver.

Som det fremgår af den i kapitel 3 givne oversigt over fordelingen på emneområder for instituttets forskning, har man i den forløbne tid søgt at dække de i loven angivne felter med særlig vægt på emneområder-

ne: børn, de ældre, de handicappede, det sociale sikringssystem, arbejdslivet og ungdommens uddannelse. Det fremgår endvidere af de af socialforskningsrådet vedtagne arbejdsplaner for 1974/75 og fremover (bilag IX), at der tilsigtes en vis forskydning, således at det specielle forskningsarbejde vedrørende børn og ældre bliver relativt formindsket, mens der lægges noget større vægt end hidtil på bredere problemstillinger, jf. nedenfor.

Udvalget finder, at de tre i betænkningen af 1957 angivne hovedtyper af forskningsopgaver, jf. kapitel 3.1, stadig må være centrale for instituttet. Der vil fortsat være behov for undersøgelser af "specielle persongrupperes forhold" og "sociale problemer af almen karakter"; bl.a. vil det være nødvendigt med mellemrum at gentage dele af tidligere undersøgelser på disse områder, hvor det tidligere materiale kræver ajourføring. Man er med socialforskningsrådet enig i, at der er behov for tværgående undersøgelser af materielle og kulturelle levevilkår i hele befolkningen med henblik på opbygning af et system af sociale indikatorer og som bidrag til drøftelserne vedrørende ulighedsproblemerne i det danske samfund. Man er ligeledes enig i, at der som udgangspunkt for en forebyggende samfunds-politik bør lægges større vægt på undersøgelser af samfundsprocesser, der medfører økonomiske og sociale handicap og udstødning fra arbejdsmarkedet.

Man er opmærksom på, at instituttet såvel i sit hidtidige arbejde som i arbejdsplanerne for de kommende år har inddraget en række af de områder, som Planlægningsrådet for Forskningen og de statslige forskningsråd har givet høj prioritet som "samfundsrelevant forskning". Dette gælder bl.a. forskning i forbindelse med byvækst og byfornyelse, sociale ungdoms- og uddannelsesproblemer, sundhedsvæsenets organisation og sundhedsmæssige og sociale problemer på arbejdspladserne. Instituttet bør kunne give væsentlige bidrag til den tilsigtede udvikling af forskningen på disse områder.

Udvalget findet endvidere, at der i instituttets fremtidige arbejde bør lægges noget stærkere vægt end hidtil på den i betænkningen af 1957 angivne 3. hovedtype af forskningsopgaver: Analyse af eksisterende sociale ordninger, herunder lovgivning og administration. 1957-betænkningen har stadig gyldighed, når den udtaler: "Der er ikke givet lovgivningsmagten, administrationen og offentligheden tilstrækkeligt materiale i hænde til belysning af de sociale ordningers funktion, deres virkning for den enkelte og øvrige virkninger, bl.a. på det økonomiske liv. Det foreliggende materiale giver ikke tilstrækkeligt grundlag til at skønne over, om de anvendte midler - pengemæssigt eller organisatorisk - får den størst mulige nyttevirkning".

Instituttet har i de senere år i nogen grad fremlagt materiale med henblik herpå, og instituttets arbejdsplaner for de kommende år omfatter visse studier i denne retning (om den primære sundhedstjenestes funktioner; målsætninger og funktioner på sociale institutioner; invalidepension og alternativer hertil; alternative pasningsformer for ældre; specialarbejderkursernes effektivitet; arbejdslederkursernes effektivitet). Endvidere skal instituttet efter arbejdsplanen sigte på at kunne bistå kommuner med deres vurdering af socialpolitiske nydannelser og eksperimenter. Udvalget anser sådanne undersøgelsesemner for særdeles relevante og går ud fra, at instituttet i de kommende år på en systematisk måde inden for de af instituttet omfattede områder vil bidrage med undersøgelser og analyser, der belyser de individuelle, samfundsmæssige og organisatoriske gevinster og omkostninger, der er knyttet til de eksisterende foranstaltninger, såvel som alternativer hertil. Dette vil være af betydning såvel for politiske overvejelser som for planlægningsarbejdet centralt og kommunalt og vil bl.a. kunne være til støtte i forbindelse med de ønsker, der er fremkommet fra politisk side om udarbejdelse af såkaldte lovmodeller, der belyser virkningen af foreslåede lovændringer.

I denne forbindelse skal udvalget pege på, at det vil være ønskeligt, om der på statsligt eller kommunalt initiativ forud for gennemførelse af generelt landsdækkende nydannelser i den socialpolitiske lovgivning og administration i væsentlig højere grad end hidtil blev etableret særlige forsøgsordninger, hvis virkemåde og resultater kunne blive forskningsmæssigt belyst. Socialforskningsinstituttet har efter loven til opgave at bidrage til sådant forsøgsarbejde, men har som nævnt i kapitel 3 kun i få tilfælde haft mulighed herfor. Derimod har en del af instituttets forskningsarbejde haft lighed med forsøgsanalyser, hvor man har sammenlignet sociale institutioners virkemåde.

Selv om instituttet dels i forbindelse med henvendelserne fra ministerier og organisationer om forskningsopgaver, dels ved overvejelserne om hver enkelt undersøgelse, har lagt vægt på forskningens relation til samfundsplanlægningen, har der for sjældent været systematiske forsøg på at tilrettelægge programmet efter de forskningsbehov, der kunne udspringe af det offentliges langsigtede planlægning. Dette er forståeligt i betragtning af, at forsøg på en systematisk planlægning ikke er blevet påbegyndt før i de senere år på de fleste af de områder, som instituttet efter loven har særlig forpligtelse overfor. Mulighederne for en bedre korrespondance mellem instituttets arbejde og planlægningen må forventes at blive større ved etablering af planlægningsgrupper inden for de enkelte ministerier samt ved opbygning af planlægningsfunktioner i kommunerne. Instituttet bør dels modtage orientering om planlægningsorganernes forskningsbehov, dels selv indstille sig på overvejelser om sådanne behov, således at der kan komme en dialog i stand. Af betydning herfor er viden om befolkningens vurdering af de eksisterende sociale systemer og dens ønsker om ændringer.

For så vidt angår den langsigtede planlægning har instituttet bistået ved udarbejdelsen af dele af Per-

spektivplanredegørelserne I og II. Det er ønskeligt, at instituttet i sit videre arbejde er opmærksom på de forskningsbehov, som perspektivplanlægningen stiller. Mere generelt kan instituttet bidrage til fremtidsforskningen gennem analyser af væsentlige udviklingstendenser inden for sine forskningsområder. I Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråds betænkning om fremtidsforskning (Samfund og fremtid. Kbh. 1973) er der opregnet en række emner for fremtidsforskning, som det vil være naturligt, at socialforskningsinstituttet bidrager til at belyse. Der nævnes således måling af positive og negative velfærdsvirkninger af tekniske og økonomiske ændringer, ændringer i familiestrukturen og ændringer i befolkningens tidsanvendelse. Særligt vedrørende de to sidstnævnte har instituttet tidligere foretaget undersøgelser, som nu gentages og som skulle danne basis for overvejelser om den fremtidige udvikling. Det kan antages, at udbygningen af de offentlige planlægningsorganer og instituttets kontakt med disse i højere grad end tidligere vil kunne lette udnyttelsen af forskningsresultaterne.

Udvalget har drøftet, hvorvidt instituttet i sine publikationer og på anden vis bør redegøre for de praktiske konsekvenser af forskningsresultaterne. Ønsker herom har været udtrykt fra politisk og administrativ side ud fra det synspunkt, at dette ville lette nyttiggørelsen af instituttets arbejder. Instituttet har hidtil været ret tilbageholdende i så henseende, bl.a. for ikke at blive udsat for beskyldninger for at tage politiske standpunkter.

Udvalget finder det ønskeligt, om instituttet i noget højere grad i forbindelse med sit forskningsarbejde kunne pege på de punkter, hvor det er konstateret, at almindeligt accepterede målsætninger, der er opstillet i lovgivningen eller på anden måde, ikke er nået, eller at eksisterende eller manglende foranstaltninger har uheldige følgevirkninger. Endvidere finder man, at det er af betydning, at instituttet, når det har arbejdet intensivt med et sagområde, med

forankring i forskningsresultaterne belyser mulige alternative løsninger, der kan indgå i grundlaget for beslutninger og debatten herom.

6.4. Instituttets arbejdsmetoder.

Der er foran i kapitel 3 redegjort for instituttets arbejdsmetoder. Det fremgår heraf, at store repræsentative interview- og spørgeskemaundersøgelser har præget instituttets arbejde, hvad der skyldes den vægt, der har været lagt på at tilvejebringe et empirisk materiale om sociale forhold.

Med henblik på indsamling af oplysninger gennem personinterviewer og udsendte spørgeskemaer har instituttet måttet opbygge en teknisk afdeling, der samtidig tager sig af EDB-behandlingen af det indkomne materiale. Instituttet har herved fået en betydelig erfaring i undersøgelser af denne art, som ikke blot er blevet benyttet af statsadministrationen, men også af kommuner og andre forskningsinstitutioner. Ved at instituttets intervieworganisation er blevet et fælles organ for socialforskningsinstituttet og Danmarks Statistik, er der herved tilvejebragt en central forskningsservice af stor betydning.

De forskellige typer af interview- og spørgeskemaundersøgelser vil fortsat udgøre en central del af instituttets arbejde, idet instituttet i kraft af sin organisation og sin særlige ekspertise på området har bedre forudsætninger end andre for effektiv brug af denne metode. Det bør dog undgås, at de store empiriske undersøgelser i så høj grad beslaglægger instituttets ressourcer, at man ikke i tilstrækkeligt omfang får plads til analyser af eksisterende data, systemanalytiske arbejder og af resultater af udenlandske undersøgelser. I det omfang instituttet med udgangspunkt i dets forskningsarbejde i noget højere grad går ind på analyser af eksisterende foranstaltninger og alternativer hertil, vil der af denne grund komme til at ske en vis vægtforskydning i instituttets arbejdsmetoder.

Udvalget har endvidere drøftet, hvorvidt instituttet bør foretage metodeforskning og metodeudvikling. Det forhold, at instituttet er et målforskningsinstitut og således ikke har til formål at drive grundforskning, sætter visse grænser for, i hvilket omfang instituttet bør påtage sig at løse sådanne opgaver, men en række andre forhold har dog væsentlig betydning. Det må være ønskeligt, at socialforskningsinstituttet har mulighed for løbende at foretage kontrol og udvikling af de forskningsmetoder, det særligt anvender. Der ligger væsentlige fordele i, at dette arbejde knyttes til det konkrete undersøgelsesarbejde. Det er endvidere en forudsætning for formulering og gennemførelse af videnskabeligt forsvarlige undersøgelser af målforskningskarakter, at der er egnede metoder til rådighed, hvilket langt fra altid er tilfældet. Dette kan komme til at virke begrænsende bl.a. ved løsning af de opgavetyper, udvalget ovenfor har lagt vægt på, idet disse stiller store og til dels nye krav til instituttets videnskabelige metoder og metodebeherskelse. Der vil derfor også af denne grund være behov for en forstærket indsats med henblik på udvikling og tilpasning af metoder.

Udvalget lægger vægt på, at instituttet såvel ved sine forskningsopgaver som ved sine metoder til staidighed ligger på et sådant niveau, at det kan tiltrække og fastholde kvalificerede medarbejdere. Det må derfor anses for en væsentlig opgave til enhver tid, at instituttet positivt understøtter medarbejdernes videnskabelige udvikling. For yngre forskningsmedarbejdere kan dette formodentlig bedst ske gennem samarbejde med og vejledning af mere erfarne medarbejdere. De mere avancerede forskere, der allerede har ét eller flere afsluttede forskningsarbejder bag sig, bør i højere grad sættes i stand til at yde selvstændige bidrag til den samfundsvidenskabelige forskning.

Udvalget finder det endvidere ønskeligt, om instituttet i noget højere grad end hidtil får mulighed for

at inddrage forskere uden for instituttet i sit arbejde på konsulentbasis.

6.5. Forholdet til andre forskningsorganer.

Som nævnt i kapitel 3 har instituttet i henhold til lovens § 1, stk. 2 som en af sine opgaver at "samordne undersøgelser og forsøgsarbejder til belysning af sociale forhold". Endvidere bestemmer lovens § 1, stk. 4, at "instituttet kan bistå med at planlægge og bearbejde resultaterne af undersøgelser, hvortil videnskabelig støtte ønskes, men som i øvrigt udføres uden for instituttet", og lovens § 1, stk. 5 bestemmer, at "instituttet kan lade forskere, der arbejder med emner inden for dets interesseområde, drage nytte af dets tekniske hjælpemidler, ligesom det står åbent for studerendes praktikanttjeneste". I § 1, stk. 6 bestemmes det, at "instituttet kan overdrage forskningsopgaver eller dele af sådanne til andre bestående forskningsorganer og deltage i dermed forbundne udgifter".

Som det fremgår af kapitel 3.3 har instituttet hidtil ikke i væsentlig grad taget initiativ til samordning af undersøgelser, fordi der har været meget lidt forskning inden for instituttets felt, hvor der var behov for samordning. Derimod har instituttet i betydeligt omfang ydet forskere fra andre institutter teknisk service og rådgivning, mens adgangen til at overdrage forskningsopgaver til andre forskningsinstitutioner kun er benyttet i begrænset omfang af de i kapitel 3.3 anførte grunde.

Samspillet mellem socialforskningsinstituttet og universitetsforskningen er søgt tilvejebragt ved at lade 6 medlemmer af socialforskningsrådet udpege af universiteterne i København og Århus blandt forskere inden for de i socialforskningen samvirkende discipliner. Desuden er direktøren for Danmarks pædagogiske Institut medlem. Der henvises i øvrigt herom til kapitel 4.

Siden loven om oprettelsen af socialforskningsin-

stituttet blev vedtaget i 1958, er der sket flere ændringer i den forskningspolitiske situation, som har givet udvalget anledning til overvejelser.

I 1968 oprettedes 5 statslige forskningsråd, der ud over fondsfunktioner bl.a. skal tage initiativ til forskningsopgaver og virke for samordning af den danske forskningsindsats.

Socialforskningsinstituttet har ifølge undervisningsministeriets bekendtgørelse af 10. november 1972 en repræsentant i Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd. Instituttet er repræsenteret i udvalg nedsat af dette forskningsråd samt i samarbejdsudvalg mellem forskningsrådene. Instituttet har herigennem anledning til at medvirke til forskningsinitiativer og til samordning af forskningsopgaver i det omfang, forskningsrådene har mulighed herfor.

Der har endvidere i de senere år været en vækst i socialforskningen på universiteter og højere læreanstalter, bl.a. i forbindelse med oprettelsen af socialmedicinske institutter og nye professorater i socialpolitik på universiteterne, ligesom der er sket en udvikling i forskningen vedrørende arbejdslivets forhold på handelshøjskolerne. Uden for de højere læreanstalter har der bl.a. været forskning i arbejdslivets forhold i mentalhygiejnisk forskningsinstitut og i bolig- og byudviklingsforhold i statens byggeforskningsinstitut. Endvidere er nylig oprettet et særligt sygehusinstitut.

Udvalget har på denne baggrund drøftet socialforskningsinstituttets forhold til andre forskningsorganer. For så vidt angår repræsentationen i socialforskningsrådet for de af socialforskningen omfattede videnskaber finder man, at den siden 1958 stedfundne oprettelse af 3 universiteter ud over de hidtidige yderligere vil vanskeliggøre udpegningen af et begrænset antal forskningsrepræsentanter gennem universiteterne. Alternativet er, at medlemmerne udpeges af de 3 mest relevante af statens forskningsråd, nemlig Statens samfundsvidenskabelige, humanistiske og lægevidenskabeli-

ge Forskningsråd. Ved at lade disse råd udpege medlemmer i socialforskningsrådet vil man opnå en gensidig kontakt mellem de centrale organer, der har det bredeste overblik over den samfundsvidenskabelige forskning.

Udvalget mener dog, at den herved tilvejebragte kontakt og samordning med den øvrige samfundsforskning ikke vil være tilstrækkelig, særlig i betragtning af stigningen i antallet af forskningsinstitutter på de højere læreanstalter, der beskæftiger sig med socialforskning.

Uanset at der siden vedtagelsen af loven om oprettelse af et socialforskningsinstitut er tilvejebragt en vis mulighed for samordning af forskningen gennem oprettelse af statens forskningsråd, finder udvalget det ønskeligt, at socialforskningsrådet følger forskningen på de af loven omfattede områder, jf. lovens § 2, stk. 2, hvori det hedder: "Det påhviler forskningsrådet at godkende instituttets arbejdsplan, at følge udviklingen inden for det sociale forskningsområde og at tage initiativ til gennemførelse af forskningsopgaver". Endvidere er der behov for et udvidet samarbejde mellem socialforskningsinstituttet og andre forskningsinstitutioner. Dette kan ske ved afholdelse af kontaktmøder med de relevante institutter, ved initiativer til samarbejde om konkrete forskningsopgaver, udveksling af medarbejdere og ved en større gensidighed med hensyn til rådgivning og bistand, idet denne hidtil hovedsageligt er gået fra socialforskningsinstituttet til andre institutter.

For så vidt angår den af socialforskningsinstituttet i henhold til lovens § 1, stk. 4 og 5 ydede bistand til andre forskere, har udvalgets repræsentanter for Statens samfundsvidenskabelige og lægevidenskabelige Forskningsråd givet udtryk for, at forskningsrådene har stor interesse i, at forskningsinstitutters og forskeres adgang til at benytte instituttets service ikke begrænses, herunder at instituttets tekniske afdeling fortsat står til rådighed for disse.

Udvalget finder herefter, at bestemmelserne i lovens § 1, stk. 4-6 ikke bør ændres. I den nuværende udformning har de givet anledning til et værdifuldt praktisk videnskabeligt samarbejde mellem socialforskningsinstituttet og andre forskningsinstitutter og forskere.

6.6. Kommunikationen af instituttets forskningsarbejde.

Udvalget har indgående drøftet instituttets informations- og publikationsvirksomhed, og der er enighed om, at en effektiv kommunikation af instituttets forskningsresultater er af største vigtighed for brugerne, og at der må afsættes tid og midler til at løse opgaven fyldestgørende.

Inden der nærmere gøres rede for, hvordan instituttets udadrettede kommunikation efter udvalgets opfattelse kan forbedres, skal det bemærkes, at informationsbehovet er gensidigt, idet instituttets virksomhed har til forudsætning, at der sikres en god kommunikation udefra til instituttet.

Under hensyn til socialforskningsinstituttets karakter af målforskningsinstitut må der lægges vægt på, at prioriteringen af instituttets forskningsopgaver foretages med videst muligt hensyn til brugernes interesser. Udvalget har derfor drøftet, om der er behov for i loven eller regulativet at lægge faste rammer for kontakten mellem socialforskningens konsumentkredse og instituttet.

Det er i kapitel 3.1 omtalt, at initiativet til forskningsopgaver, som instituttet har taget op, i mange tilfælde er kommet fra særlige forbrugergrupper. Foruden centraladministrationen er det især kommunerne og arbejdsmarkedets organisationer, der har fremsat forslag.

Da der fra tid til anden kan være behov for at inddrage andre forbrugerkredse end den statslige og kommunale administration og organisationer, er det udvalgets opfattelse, at der bedst skabes grundlag for den

til enhver tid fornødne kontakt med relevante forbrugergrupper ved en generel bemyndigelse til socialforskningsrådet til at nedsætte rådgivende kontaktudvalg, således som det vil blive foreslået i kapitel 7.

Ved siden af den løbende kontakt med sagkyndige på specielle områder, der hermed åbnes mulighed for, finder udvalget, at det vil være hensigtsmæssigt, at instituttet og forskningsrådet med mellemrum sammenkalder en videre kreds til drøftelser af sociale udviklingstendenser og de deraf flydende behov for forskning. I disse drøftelser bør deltage interessenter fra socialforskningens konsumentkredse, herunder personer med særlig indsigt i det pågældende emne.

Som oplæg til drøftelserne kunne man fremlægge forskning på sektorale og globale analyser af væsentlige samfundstendenser og sociale planlægningsproblemer. Hertil kunne knyttes korresponderende oplæg om forskningsopgaver, som deltagerne kan kommentere, supplere og søge at prioritere.

Instituttets udadrettede informationsforpligtelse må være vidtrækkende. Dets forskningsarbejde tager direkte sigte på at underbygge kendskabet til de sociale forhold og relationer i samfundet, og resultaterne heraf bør være alment tilgængelige for at kunne indgå i samfundsdebatten.

Instituttets forpligtelse til at offentliggøre sine forskningsresultater er ikke udtrykt i loven, men i det midlertidige regulativs § 5, stk. 5: "De forskningsresultater, der opnås gennem instituttets arbejde, skal gøres offentligt tilgængelige".

Denne bestemmelse er af væsentlig betydning, fordi den på én gang indskærper instituttets pligt til at drage omsorg for, at dets forskningsresultater kommer til offentlighedens kundskab, og beskytter instituttet mod eventuel pression, sigtende mod at udelade eller udskyde offentliggørelse af forskningsresultater. Det er derfor udvalgets opfattelse, at bestemmelsen bør indføres i loven.

Udvalget er orienteret om, at instituttets publika-

tioner opnår en god dækning i dagspressen og som nyhedsstof i radio og TV, og udvalget finder, at den arbejdsindsats, instituttet ofrer på udarbejdelse af de pressemeddelelser, der ledsager dets publikationer, er velanvendt. Derimod er anvendelsen af instituttets resultater som baggrundsmateriale i mere analyserende og dokumentariske udsendelser i massemedierne mindre hyppig. Selv om instituttets kommunikation i første række tager sigte på de kredse, der primært må være interesseret i dets forskning ud fra en politikskabende eller administrativ synsvinkel, er dækning i massekommunikationsmidlerne vigtig. Dels er det i sig selv betydningsfuldt, at forskningsresultaterne indgår i den offentlige debat om socialpolitiske spørgsmål, dels kan omtalen stimulere interessen hos de kredse, som informationen primært er rettet imod.

Det må også anses for værdifuldt, at instituttet, som beskrevet i kapitel 3.4, bestræber sig for at imødekomme specielle ønsker om information, bl.a. gennem udarbejdelsen af notater eller samlede oversigter over resultater fra undersøgelserne som et led i den løbende kontakt med kommissioner og udvalg og med den statslige og kommunale administration.

Der er mange eksempler på, at instituttets resultater har haft direkte betydning for lovgivningen og for administrative foranstaltninger. Uanset dette er det dog udvalgets vurdering, at instituttets forskningsresultater i endnu større omfang kan bruges til at underbygge den politisk/administrative beslutningsproces, ligesom den offentlige debat om ny lovgivning eller om administrative nydannelser for sjældent knytter forbindelser direkte til instituttets resultater.

Det er endvidere udvalgets opfattelse, at det vil være ønskeligt at udbygge og variere formen for instituttets udadrettede kommunikation for bedre at imødekomme informationsbehovet hos særlige målgrupper.

Da det må have værdi, at uddannelsesinstitutionerne benytter instituttets resultater i undervisningen, an-

befaler udvalget, at der udarbejdes egnet undervisningsmateriale om instituttets forskning.

For så vidt angår information til interesserede faglige grupper sker dette gennem omtale af instituttets publikationer og artikler af instituttets medarbejdere i faglige tidsskrifter samt ved at instituttets medarbejdere deltager som undervisere i kurser. Undervisningsministeriets tidsskrift omtaler systematisk de af instituttets publikationer, der berører undervisningsområdet, mens der på andre områder savnes en lignende dækning.

Udvalget er bekendt med, at der under socialministeriet er nedsat en arbejdsgruppe vedrørende behovet for og tilrettelæggelse af information inden for socialministeriets område gennem tidsskrifter, anden bladvirksomhed m.v., og at instituttet er repræsenteret i denne arbejdsgruppe. Det kan forventes, at denne arbejdsgruppes indsats resulterer i forslag om systematisering af socialministeriets information til socialsektoren. I de periodika, der skal meddele denne information, må instituttets kommunikation naturligt indgå.

Udvalget er opmærksom på, at en intensivering af instituttets udadrettede kommunikation vil lægge en udvidet arbejdsbyrde på instituttet. Det samme er tilfældet med en udvidelse af informationsarbejdet over for offentlige myndigheder. Med mindre instituttets kapacitet udvides, vil det medføre en indskrænkning i eller forsinkelse af forskningsvirksomheden.

6.7. Instituttets daglige ledelse.

Udvalget har drøftet, om der er anledning til at foreslå ændringer i lovens og regulativets bestemmelse om den daglige ledelse af instituttet. Der er herunder af repræsentanterne for instituttets personale i udvalget stillet forslag om, at bestemmelserne ændres således, at direktørens ansvar overføres til en valgt ledelse med repræsentanter for forskningsmedarbejderne og det teknisk-administrative personale og med direktøren som født formand.

Denne ledelse, direktionen, skulle have det faglige og administrative ansvar for instituttet. Medarbejderne ønsker herved ikke at foretage nogen begrænsning af den kompetence, der tilkommer socialforskningsrådet (jff. lov om oprettelse af et socialforskningsinstitut § 2) og samarbejdsudvalget. Direktøren skulle være formand for direktionen, repræsentere instituttet udadtil, påse beslutningernes lovlighed og drage omsorg for deres udførelse.

De nærmere regler for direktionens valg og sammensætning skulle fastlægges ved et af socialministeren udfærdiget regulativ efter forhandling med instituttets medarbejdere.

Som baggrund for dette ønske er der af medarbejdernes repræsentanter henvist til, at medarbejderindflydelse på arbejdspladserne har vundet frem siden instituttets oprettelse i 1958, blandt andet på universiteterne. Endvidere er der henvist til, at folketingets udvalg om videnskabelig forskning i forsommeren 1974 har rettet en forespørgsel til ministeren for kulturelle anliggender, om ministeren ville fremsætte forslag til en rammelov, der fastlægger retningslinjer for en demokratisering af styreformen på de statslige forskningsinstitutioner uden for universiteterne og de højere læreanstalter. Ministeren har besvaret spørgsmålet bekræftende, men har tilkendegivet, at man først ønsker at erfare, hvorledes den nye styrelsesform for Nationalmuseet, der trådte i kraft den 1. april 1975, kommer til at fungere.

Medarbejdernes repræsentanter har nærmere begrundet forslaget med, at de finder, at der i instituttet opstår en række problemer i det daglige arbejde, fordi instituttets ledelse er for stærkt centreret om direktøren. Medarbejderne har i denne forbindelse henvist til, at ledelsen må have vanskeligheder med at overskue instituttets finanser og tidsplaner, og at der opstår problemer i forbindelse med allokeringen af medarbejdere.

Medarbejderne finder, at en bredere sammensat le-

delse bedre vil kunne løse problemerne omkring den tidsmæssige planlægning og ressourcefordelingen i instituttet inden for de af socialforskningsrådet afstukne rammer.

Medarbejderrepræsentanterne er enige med det øvrige udvalg i, at instituttets ledelse må indestå for kvaliteten og præsentationen af alle undersøgelser, uanset at de udføres af individuelle forskere. Direktørens mulighed for i praksis at gøre en faglig indflydelse gældende ved udformningen og præsentationen af samtlige forskningsopgaver er imidlertid begrænset. Den kompetencedelegation, der faktisk finder sted, er efter medarbejdernes opfattelse ikke tilstrækkelig konsekvent og permanent.

Forskningsmedarbejderne ønsker endvidere, at der indrømmes større selvstændighed med hensyn til indflydelse på de enkelte forskningsprojekters udformning og publiceringsform.

Ansaret for instituttets publikationer kan med fordel placeres i et af ledelsen nedsat fagligt udvalg. Medarbejderne finder, at dette kan ske allerede under den eksisterende ordning.

Socialforskningsinstituttets direktør har i udvalget udtalt, at instituttets karakter nødvendiggør en relativ høj grad af styring. Dette gælder ikke alene ved valg af generelle forskningsemner, men også af definitionen af de specifikke problemstillinger, af forskningsmetodikken og resultatpræsentationen. Behovet for en overordnet styring med klar ansvarsplacering skyldes ikke mindst hensynet til de krav, der stilles til instituttet udefra som målforskningsinstitut, herunder til forskningsarbejdets relevans, videnskabelige kvalitet, præsentation og tidsterminer. Denne styring vil ikke kunne foretages tilstrækkeligt effektivt af et af personalet valgt kollegium. Direktøren er enig i, at en enkeltperson ikke kan tage sig heraf i detaljer. Derfor har der fra første færd været normeret forskningsledere hertil, senere også en leder

af teknisk afdeling og en administrator. Til disse har direktøren delegeret væsentlige beføjelser.

Udvalget med undtagelse af medarbejdernes repræsentanter finder, at der på grund af instituttets særlige opgaver og placering ikke er grundlag for at anbefale ledelsesformen ændret som foreslået af medarbejdernes repræsentanter i udvalget. Man er betænkelig ved at erstatte en ledelsesform, der må siges at have fungeret tilfredsstillende, med en ledelsesform, hvis hensigtsmæssighed til den foreliggende opgave kan betvivles. Det antages også for tvivlsomt, om de problemer af ledelsesmæssig karakter, som medarbejderne har anført i begrundelsen for deres forslag, vil løses bedre af en valgt kollektiv ledelse.

Udvalget har diskuteret, om en udvidet delegation af ledelsens kompetence kunne løse en række af de af medarbejderne nævnte problemer og imødekomme ønsket om en større selvstændighed for medarbejderne ved forskningsprojekters udformning og publiceringsform.

Instituttets direktør har til medarbejdernes udtalelser anført, at der i betydelig grad er delegeret kompetence til medarbejderne. Efter direktørens opfattelse må der sondres mellem den daglige arbejdstilrettelæggelse og de tekniske funktioner og det egentlige videnskabelige arbejde, herunder særlig præsentationen af forskningsrapporter.

Kompetencen vedrørende de førstnævnte forhold bør delegeres til den bredeste kreds i instituttet. Med henblik herpå er der etableret de såkaldte forskningsgrupper samt regelmæssige driftsmøder, mens principielle spørgsmål vedrørende arbejdsforhold, herunder arbejdstilrettelæggelse og personaleforhold, søges løst i samarbejdsudvalget. Kompetencen vedrørende det egentlige forskningsarbejde bør ligge hos direktøren, men således at det uddelegeres til forskningslederne, evt. bistået af manuskriptlæsere, udvalgt dels blandt instituttets forskningsmedarbejdere, dels blandt forskere og brugere udefra.

Udvalget har på grundlag af det fremførte fundet,

at en væsentlig del af medarbejdernes indflydelse på deres arbejdssituation kan imødekommes inden for de gældende regler. Udvalget kan anbefale den stedfindende decentralisering af kompetencen vedrørende en række funktioner og finder, at forskningsmedarbejderne i højere grad bør inddrages i instituttets faglige kvalitetskontrol. For så vidt angår tilrettelæggelsen af de mest hensigtsmæssige ledelsesformer med henblik på et effektivt arbejde og gode arbejdsforhold skal udvalget pege på, at samarbejdsudvalget efter økonomi- og budgetministeriets cirkulære af 16. februar 1972 om samarbejde og samarbejdsudvalg i statens virksomheder og institutioner har fået tildelt en central rolle med henblik på fastlæggelse af generelle principper på disse områder.

Om det daglige samarbejde i statens virksomheder og institutioner hedder det i det nævnte cirkulære:

"Virksomhedernes og institutionernes ledelse bør udøves på en sådan måde, at den i videst mulig udstrækning tilskynder til samarbejde om at sikre virksomhedernes og institutionernes effektivitet og arbejdstilfredsheden. Den videst mulige delegering af ansvar og beføjelser til den enkelte medarbejder eller gruppe af medarbejdere er nødvendig for, at de ansatte får mulighed for at være medbestemmende ved udformningen af deres egen arbejdssituation og for at øve indflydelse i beslutningsprocessen i virksomhederne/institutionerne. Ledelsesmetoder efter disse principper bør anvendes gennem alle led i virksomhedernes og institutionernes interne organisation, hvor gældende lov eller bestemmelse i henhold til lov ikke er til hindring herfor".

Socialforskningsinstituttet har med hensyn til samarbejdsudvalg en lang tradition, og udvalget finder, at det vil være naturligt, at samarbejdsudvalget i endnu højere grad end tidligere inddrages i beslutningsprocessen om arbejdets tilrettelæggelse og udnyttelsen af instituttets ressourcer.

Udvalget kan ligeledes anbefale, at man finder former, hvorunder samarbejdsudvalget eller særlige udvalg under dette inddrages i behandlingen af faglige og forskningsmæssige problemer. Den nærmere udformning af, hvorledes medarbejderne kan inddrages i varetagel-

sen af disse bredere funktioner, vil det være naturligt, at instituttets ledelse og medarbejdere forhandler sig til rette om.

KAPITEL 7

UDVALGETS FORSLAG TIL ÆNDRINGER I LOVEN
OM OPRETTELSE AF ET SOCIALFORSKNINGSINSTITUT7.1. Rådgivning til offentlige myndigheder.

Det er foran under 6.1 omtalt, at de inden for den offentlige administration oprettede planlægnings- og konsulentenheder for at kunne løse deres opgave har behov for målforskning for en stor del på områder, der dækkes af socialforskningsinstituttet. Det er ligeledes nævnt, at instituttet såvel i forbindelse med henvendelser fra ministerier og organisationer om forskningsopgaver som ved overvejelserne om hver enkelt undersøgelse har lagt vægt på forskningens relation til samfundsplanlægningen, men at der for sjældent har været systematiske forsøg på at tilrettelægge programmet efter de forskningsbehov, der kunne udspringe af det offentliges langsigtede planlægning.

Med henblik på en bedre tilrettelæggelse har udvalget peget på ønskeligheden af, at instituttet rådgiver om de forskningsmæssige muligheder for at belyse problemer af betydning for offentlige myndigheder. Endvidere anbefales det, at instituttet intensiverer sin kommunikation af socialforskningens resultater.

Nyt § 1, stk. 7:

"Socialforskningsinstituttet kan inden for sit virkeområde yde råd og vejledning i forbindelse med forberedelse og gennemførelse af lovgivning og offentlige myndigheders planlægning".

7.2. Offentliggørelse af instituttets resultater.

Som der nærmere er gjort rede for i kapitel 6.6 finder udvalget, at bestemmelsen i det midlertidige

regulativ om instituttets pligt til at offentliggøre sine forskningsresultater er af så væsentlig betydning, at den bør indføjes i loven, og udvalget foreslår følgende formulering:

Nyt § 1, stk. 8:

"Instituttet offentliggør sine arbejdsresultater".

7.3. Socialforskningsrådets sammensætning.

Som omtalt foran i kapitel 6.5 finder udvalget, at udpegningen af repræsentanter for forskningen i socialforskningsrådet gennem universiteterne er blevet for kompliceret, efter at der nu findes 3 universiteter og 2 universitetscentre. Der er ligeledes gjort rede for, at man efter udvalgets opfattelse bedst opnår den fornødne gensidige kontakt mellem instituttet og de af socialforskningen omfattede videnskaber ved at lade Statens samfundsvidenskabelige, humanistiske og lægevidenskabelige Forskningsråd udpege forskningsrepræsentanterne.

Udvalget finder videre, at det er af største vigtighed under hensyn til rådets funktioner, at disse repræsentanter fortrinsvis vælges blandt forskere.

Ifølge den nugældende lov udpeger socialministeriet to sagkyndige vedrørende den kommunale sociale administration som medlemmer af rådet.

Som det nærmere er omtalt foran i kapitel 6.6 lægger udvalget afgørende vægt på, at instituttets kontakt med brugere af dets forskningsresultater udbygges; det gælder ikke mindst kontakten med kommunerne. Efter gennemførelse af kommunalreformen er et stigende antal opgaver lagt på den kommunale administration, ikke blot på det sociale område. Der må derfor tages videst mulige hensyn til, at kommunernes interesser tilgodeses ved instituttets prioritering af forskningsopgaverne. Udvalget finder, at dette bedst kan opnås gennem oprettelse af et fast rådgivende udvalg med en bredere repræsentation for kommunerne end den, der opnås gennem de to repræsentanter i forskningsrå-

det; jf. nedenfor under 7.4. Udvalget foreslår, at dette rådgivende udvalg vedrørende kommunerne vælger et medlem af socialforskningsrådet.

Udvalget stiller forslag om, at § 3, stk. 1 ændres således:

Nyt § 3, stk. 1:

"Forskningsrådet består af:

3 medlemmer udpeget af Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd, heraf mindst ét medlem af forskningsrådet og mindst ét medlem udpeget blandt forskere uden for rådets kreds;

1 medlem udpeget af Statens lægevidenskabelige Forskningsråd blandt dets medlemmer;

1 medlem udpeget af Statens humanistiske Forskningsråd blandt dets medlemmer;

1 medlem udpeget af Danmarks Statistik;

5 medlemmer udpeget henholdsvis af socialministeriet, arbejdsministeriet, boligministeriet, indenrigsministeriet og undervisningsministeriet;

1 medlem valgt af det i § 3, stk. 4 nævnte udvalg vedrørende kommunerne;

direktøren for socialforskningsinstituttet.

Medlemmerne beskikkes af socialministeren for 3 år. Socialministeren udpeger efter indstilling fra rådet dets formand og næstformand. Socialministeren kan foretage ændringer i rådets sammensætning efter indstilling fra dette".

Udvalget har overvejet, om der bør gives de udpegede medlemmer af socialforskningsrådet adgang til ved forfald at lade sig repræsentere af suppleanter. Forskningsrådenes repræsentanter har herom udtalt, at det for de af de statslige forskningsråd udpegede medlemmer af socialforskningsrådet næppe i praksis vil være muligt at udpege suppleanter ved forfald.

Udvalget finder, at det af hensyn til kontinuiteten i socialforskningsrådets arbejde er ønskeligt, at de

udpegede medlemmer selv møder, og finder ikke, at der bør indføres regler om, at rådets medlemmer kan lade sig repræsentere af suppleanter.

7.4. Instituttets kontakt med brugere af forskningsresultaterne.

Som nævnt i kapitel 6.6 finder udvalget det ønskeligt, at der skabes et grundlag for den fornødne kontakt med relevante forbrugergrupper. Udvalget foreslår derfor, at rådet skal kunne nedsætte rådgivende udvalg. Dette vil medvirke til at sikre, at prioriteringen af instituttets forskningsopgaver foretages med videst muligt hensyn til brugernes interesser. Udvalgene vil også kunne sikre løbende kontakt i forbindelse med gennemførelse af forskningsopgaver. Da udvalgene besidder nødvendig sagkundskab, vil en bestemmelse om rådgivende udvalg kunne erstatte det nuværende § 3, stk. 3, 2. punktum.

Udvalget stiller derfor forslag om, at det nugældende § 3, stk. 3:

"Forskningsrådet nedsætter et forretningsudvalg. Til at følge bestemte opgaver kan rådet endvidere nedsætte udvalg med repræsentanter for de pågældende sagområde særligt sagkyndige"

udgår og erstattes med:

Nyt § 3, stk. 3:

"Forskningsrådet nedsætter et forretningsudvalg".

Som nyt § 3, stk. 4 foreslår udvalget:

Nyt § 3, stk. 4:

"Forskningsrådet nedsætter et rådgivende udvalg vedrørende kommunerne og kan nedsætte andre rådgivende udvalg med medlemmer uden for rådets kreds".

Det hidtidige § 3, stk. 4:

"Forskningsrådet aflægger årlig beretning om instituttets virksomhed til socialministeren"

bliver nyt § 3, stk. 5.

KAPITEL 8
DE KOMMENDE ÅRS BEHOV FOR SOCIALFORSKNING
OG DE BUDGET- OG PERSONALEMÆSSIGE
RAMMER FOR INSTITUTTET

Udvalget er blevet anmodet om at overveje de budget- og personalemæssige rammer for instituttet. Det hedder herom i kommissoriet: "Udvalget skal endvidere efter bedømmelse af de kommende års behov for socialforskning overveje den budget- og personalemæssige ramme herfor".

Udvalgets overvejelser om instituttets fremtidige virksomhed er gengivet foran i kapitel 6. Med udgangspunkt heri og i beskrivelsen af instituttets virksomhed, organisation og økonomi i kapitlerne 3, 4 og 5 er udvalgets overvejelser om de budget- og personalemæssige rammer for instituttet i de nærmest følgende år gengivet i dette kapitel.

I 8.1 er der gjort rede for udvalgets overvejelser om konsekvenserne af, at socialforskningen og instituttets tekniske afdeling med den størrelse, den har fået, er samlet i samme institution.

Udvalgets bemærkninger til instituttets budget- og bevillingspraksis er anført i 8.2 og bemærkninger til instituttets kalkulationspraksis i 8.3.

I 8.4 er der gjort rede for udvalgets vurderinger af de kommende års behov for socialforskning, og endelig er udvalgets konklusioner om de budget- og personalemæssige rammer for instituttet samlet i 8.5.

8.1. Instituttets tekniske afdeling.

I betænkningens beskrivende afsnit er omtalt, hvorledes instituttets forskningsarbejde og teknisk afdeling er opbygget, og hvordan samarbejdet mellem forsk-

ningsgrupperne og teknisk afdeling er organiseret. Der er ligeledes gjort rede for de serviceopgaver, som teknisk afdeling løser for andre, herunder for samarbejdet med Danmarks Statistik om interviewopgaver bl. a. ved omnibusundersøgelserne, og for instituttets indtægter ved disse opgaver. Instituttets forskningsarbejde og dets serviceopgaver forudsætter, at der findes en teknisk afdeling med en betydelig kapacitet. Denne afdelings betydning for instituttets omkostningsstruktur er nærmere omtalt i kapitel 5.2.

I den af de af folkettingen valgte statsrevisorer afgivne betænkning om socialforskningsinstituttets virksomhed af 19. november 1971 har revisionsdepartementet rejst spørgsmålet, om det er hensigtsmæssigt, at teknisk afdeling administreres af instituttet. Det hedder herom: "Det må anses for hensigtsmæssigt, at der findes et organ, der kan give socialforskningsinstituttet og andre institutioner teknisk bistand og rådgivning i forbindelse med interviewundersøgelser m. v. Et sådant organ bør naturligt være til fælles rådighed for flere statsinstitutioner, og der er da også, som det fremgår af bilag IV, i 1970 truffet aftale mellem socialforskningsinstituttet og Danmarks Statistik om, at interviewsektionen under instituttets tekniske afdeling fremtidig betragtes som et fælles serviceorgan for de to institutioner. Det er imidlertid revisionsdepartementets opfattelse, at et organ som det nævnte, under hensyn til at det skal benyttes til en række opgaver, som ikke har tilknytning til socialforskningen, ikke bør administreres af instituttet. Man vil mene, at der bør overvejes anden organisation af det omtalte tekniske bistandsarbejde, således at også administrationen henlægges til anden institution, f.eks. Danmarks Statistik".

Udvalget har overvejet, om der er arbejdsbesparende og økonomiske fordele ved at adskille de to arbejdsområder og vurderet det ud fra ønsket om at sikre den størst mulige effektivitet såvel i forskningsarbejdet

som i driften af teknisk afdeling, der som det er oplyst i kapitel 4.2 ofte er overbelastet.

Udvalget er opmærksom på, at den daglige drift af teknisk afdeling stiller betydelige organisatoriske og administrative krav til instituttets ledelse i forbindelse med nødvendigheden af en detaljeret planlægning og kontrol for at sikre en økonomisk udnyttelse af kapaciteten i teknisk afdeling. Som nærmere beskrevet under kapitel 4.2 har det medført, at der er normeret en stilling som leder af teknisk afdeling, og at der herudover er 3 forskningsassistenter knyttet til afdelingen med ledelsesfunktioner.

Af de tre tekniske funktioner: interviewsektionen, kodesektionen og EDB-sektionen, er de to sidstnævnte helt overvejende beskæftiget med arbejdsopgaver i forbindelse med analysearbejdet ved instituttets undersøgelser og derudover ved bearbejdelse af resultaterne af interviewing, der er udført som serviceopgaver.

Interviewsektionen er som beskrevet under kapitel 4.2 siden 1970 fælles serviceorgan for Danmarks Statistik og socialforskningsinstituttet i henhold til en særlig aftale, der er gengivet som bilag IV. Aftalen forudsætter, at andre institutioner kan benytte interviewsektionen, således som det også finder sted i praksis.

Udvalget finder det hensigtsmæssigt, at de to statsinstitutioner, der har langt de fleste interviewopgaver, samarbejder om en rationel organisation af interviewarbejdet. Om den daglige administration, der består i ansættelse og afskedigelse af interviewere, lønafregning og kontakt med interviewere i forbindelse med de enkelte opgaver samt uddannelse og instruktion af interviewerne efter retningslinjer, der fastlægges af de fælles udvalg, skal varetages af instituttet eller Danmarks Statistik, er efter udvalgets opfattelse ikke afgørende, men bør bero på parternes opfattelse ud fra de parallelle behov.

At henlægge administrationen af interviewsektionen til en tredje statsinstitution må udvalget anse for u-

heldigt. Ved det etablerede samarbejde mellem de to største brugere må der formodes at være sikret en betydelig ekspertise i tilrettelægning af interviewopgaver, der, hvis den skal etableres uafhængigt af de to institutioner, vil blive bekostelig og derfor må formodes at betyde en fordyrelse af driften af interviewsektionen.

8.2. Budget- og bevillingspraksis for instituttet.

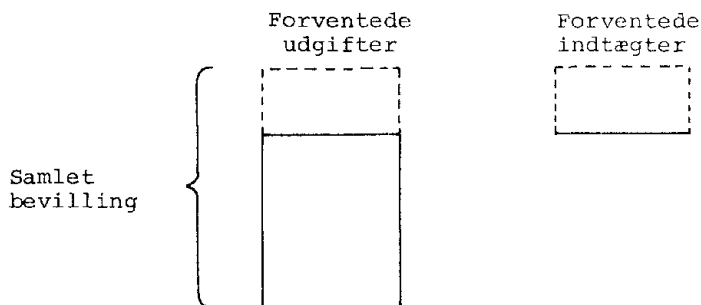
Den for instituttet hidtil fulgte budget- og bevillingspraksis, hvorefter bevillinger af de indtægter og udgifter, der er forbundet med udefra finansierede forsknings- og serviceopgaver, sker ved lov om tillægsbevilling, er omtalt foran under kapitel 5.3.

Ud over den bevilling, som stilles direkte til rådighed på finansloven, finansieres 20-25 pct. af aktiviteten i socialforskningsinstituttet ved hjælp af indtægter fra opgavestillere, fonde m.v. Denne del af virksomheden forelægges først samlet for bevillingsmyndighederne efterfølgende ved udgangen af finansåret på tillægsbevillingsloven. Denne fremgangsmåde indebærer, at der ikke gives bevillingsmyndighederne lejlighed til på forhånd at tage stilling til instituttets samlede aktivitet i løbet af et finansår. 1. april 1975 var 21 af instituttets forskningsmedarbejdere (svarende til 16 heltidsansatte) og et antal månedslønnede og timelønnede kontormedarbejdere og studenter aflønnet af udefra kommende midler. En del af disse medarbejdere er i overensstemmelse med den hidtidige bevillingsprocedure ansat uden forudgående stillingsgodkendelse.

Finansministeriets repræsentant i udvalget har fremsat ønske om, at den hidtidige bevillingsprocedure vedrørende udefra kommende midler, herunder oprettelse af stillinger, ændres med henblik på at give bevillingsmyndighederne lejlighed til forudgående at tage stilling til det samlede omfang af virksomheden på socialforskningsinstituttet. Det understreges, at det

ikke er hensigten herved at begrænse socialforskningsrådets kompetence med hensyn til prioritering mellem de enkelte forskningsopgaver.

Finanslovforslaget for socialforskningsinstituttet ønskes udarbejdet således, at det udviser den samlede forventede aktivitet, herunder også den del af virksomheden, der finansieres af midler udefra. Dette bruttobudget for såvel udgifter som indtægter specificeres på sædvanlig vis på standardkonti i anmærkningerne til finanslovforslaget. De samlede forventede udgifter og indtægter optages i finanslovforslagets tekst.

Den del af udgiftsbevillingen, som modsvares af forventede indtægter, vil kun kunne anvendes i den udstrækning, de forudsatte indtægter tilgår instituttet.

Som en følge af bruttobudgetteringen skal der på finanslovforslaget søges oprettet stillinger, svarende til det samlede forventede antal ansatte.

I konsekvens af, at en del af bevillingen forudsætter, at der tilgår midler udefra, vil en del af stillingerne kun kunne besættes i det omfang, denne forudsætning opfyldes.

Da det tilstræbes at gøre finansloven til et fuldstændigt budget for statens udgifter og indtægter i finansåret, er det hovedreglen, at den forudgående bevillingsmæssige hjemmel for en disposition tilvejebringes ved en bevilling på finansloven.

Såfremt der i løbet af finansåret opstår et påtrængende behov for at udvide aktiviteten ud over den dispositionsramme, som er givet ved bevillingen på finansloven, må der forlods indhentes bevillingsmæssig tilslutning, som hovedregel ved forelæggelse for finansudvalget. Dette gælder uanset at der til aktivitetsudvidelsen svarer en merindtægt i forhold til det budgetterede.

Såfremt udvidelsen indebærer ansættelse af personale ud over det i forvejen godkendte antal stillinger, skal ansøgningen tillige forelægges lønningsrådet for så vidt angår godkendelse af stillinger i lønramme 29 og derover samt akademikerstillinger.

Anvendelse af den ovenfor skitserede bevillingsprocedure vil overgangsvist medføre et behov for justering af socialministeriets bevillingsramme og personaleloft. Dette spørgsmål forudsættes løst ved forhandling mellem socialministeriet og finansministeriet.

Udvalget forudser, at der ved forhandling mellem finansministeriet og socialministeriet samt instituttet træffes aftale om, hvorvidt en sådan bevillingspraksis kan tillempe instituttets forhold. Udvalget ønsker imidlertid at understrege betydningen af, at instituttets kapacitet ikke påvirkes af en sådan ændring i bevillingspraksis.

8.3. Instituttets kalkulationsprincipper.

Der er foran under kapitel 5.3 redegjort for instituttets praksis ved beregning af taksterne for opgaver, der helt eller delvis finansieres udefra. I princippet tilsigtes fuld dækning for de påløbne omkostninger, idet dog det tillæg, der beregnes til dækning af indirekte omkostninger, næppe giver fuld dækning for disse omkostninger, hvilket især gælder forskningsopgaver. Denne praksis anvendes uanset om der er tale om statslige eller ikke-statslige opgavestillere.

Som hovedregel kan der ved levering af tjenesteydelser mellem statsinstitutioner alene kræves dækning

for direkte omkostninger for at undgå en oppustning af det samlede statsbudget. Ved levering af tjenesteydelser til ikke-statslige institutioner kræves som hovedregel fuld omkostningsdækning.

Langt størstedelen af de opgaver socialforskningsinstituttet løser mod betaling hidrører fra statslige opgavestillere. Anvendelse af de generelle regler for levering af tjenesteydelser mellem statsinstitutioner ville i forhold til instituttets nuværende kalkulationspraksis føre til en prisreduktion på socialforskningsinstituttets ydelser over for statslige opgavestillere. Heroverfor står hensynet til at sikre omkostningsbevidstheden i de rekvirerende statslige institutioner. Finansministeriets repræsentant i udvalget har foreslået, at socialforskningsinstituttets kalkulationspraksis fastlægges således, at der ud fra hensynet til omkostningsbevidstheden kræves fuld dækning for såvel direkte som indirekte omkostninger, uanset om der er tale om statslige eller ikke-statslige opgavestillere, idet denne praksis dog ikke helt kan følges ved de forskningsopgaver, der finansieres over instituttets finanslovbevillinger, men hvortil der udefra ydes et tilskud til en del af omkostningerne, jf. beskrivelsen heraf under kapitel 5.3.

Denne kalkulationspraksis svarer i princippet til hidtil fulgt praksis, men under hensyn til at der som ovenfor nævnt næppe hidtil har været kalkuleret med fuld dækning af de indirekte omkostninger, vil en korrektion af dette forhold med uændret omfang af udefra betalte opgaver føre til en mindre forøgelse af de beløb, instituttet modtager til dækning af indirekte omkostninger. De manglende bidrag til dækning af disse omkostninger er hidtil blevet dækket af instituttets egen finanslovbevilling; det er ikke hensigten, at instituttet skal kunne råde over den foreslåede merindtægt til andre formål, hvorfor udvalget anbefaler, at denne regulering inddrages i den under kapitel 8.2 nævnte forhandling mellem finansministeriet og social-

ministeriet samt instituttet, således at instituttets kapacitet ikke påvirkes af denne årsag.

8.4. De kommende års behov for socialforskning.

Udvalgets overvejelser om socialforskningsinstituttets fremtidige virksomhed er gengivet i kapitel 6. Der er her nærmere gjort rede for hvilke hovedtyper af forskningsopgaver, som instituttet efter udvalgets opfattelse bør lægge størst vægt på, uden at denne vurdering er søgt udformet som et detaljeret program for instituttets forskningsarbejde i de nærmeste år. De af socialforskningsrådet i arbejdsprogrammerne for 1974/75 og følgende år anførte projekter (bilag IX) giver dog en antydning om omfanget af et sådant program, idet disse opgaver alle falder inden for de af udvalget fremhævede hovedtyper. Ved socialforskningsrådets godkendelse af arbejdsprogrammerne er der ikke truffet beslutning om, hvornår de enkelte forskningsopgaver kan påbegyndes. Igangsættelsen af de godkendte projekter må ske, når de enten kan indpasses i instituttets finanslovbudget eller når de kan finansieres ved midler udefra. Da forskningsprogrammerne udtrykker rådets vurdering af hvilke forskningsopgaver, der er et aktuelt behov for at få igangsat, er de samtidig et udtryk for kravene til instituttets forskningskapacitet, for så vidt de fornødne finansieringsmuligheder foreligger.

Et overslag over, hvilken bemanning der kræves i instituttet, såfremt disse forskningsprojekter skulle iværksættes til de tidspunkter, der blev anset for ønskelige ved godkendelsen i rådet, viser, at instituttets kapacitet målt i antallet af forskningsmedarbejdere i så tilfælde måtte forøges med ca. 50 pct. i forhold til kapaciteten i 1974/75. Hvis det ikke enten ved finansiering over instituttets finanslovbevilling eller ved midler udefra er muligt af forøge instituttets nuværende kapacitet, må hovedparten af de nye forskningsopgaver, der er planlagt igangsat i 1975/76,

udskydes til 1976/77, og de fleste af de undersøgelser, der er ønsket igangsat i 1976/77, må udskydes til 1977/78 eller senere.

Udvalget har i kapitel 6 ud fra kommissoriets henvisning til "den stedfundne udvikling inden for den offentlige sektor, administrative nydannelser, herunder perspektivplanlægningen, og den stigende interesse for den mest hensigtsmæssige anvendelse af samfundets ressourcer med deraf følgende behov for prioritering af opgaverne..." givet udtryk for, at der i de kommende år må forventes at være behov for forskning ud over de af socialforskningsrådet tiltrådte forskningsprogrammer.

Udvalget har fundet:

at der bør lægges større vægt på en række af de områder, som Planlægningsrådet for Forskningen og de statslige forskningsråd har givet høj prioritet som "samfundsrelevant forskning". Dette gælder bl.a. forskning i forbindelse med by- og regionaludvikling, sociale ungdoms- og uddannelsesproblemer, sundhedsvæsenets organisation og sundhedsmæssige og sociale problemer på arbejdspladserne;

at der i instituttets fremtidige arbejde bør lægges noget stærkere vægt på analyse af eksisterende sociale ordninger, og at socialforskningsinstituttet i de kommende år på en systematisk måde inden for de af instituttet omfattede områder bør bidrage med undersøgelser og analyser, der belyser de individuelle, samfundsmæssige og organisatoriske gevinster og omkostninger, der er knyttet til de eksisterende foranstaltninger, såvel som alternativer hertil;

at det vil være ønskeligt, om der på statsligt eller kommunalt initiativ forud for gennemførelse af generelt landsdækkende nydannelser i den socialpolitiske lovgivning og administration i væsentlig højere grad end hidtil blev etableret særlige forsøgsordninger, hvis virkemåde og resultater kunne blive forskningsmæssigt belyst;

at det må forventes at centraladministrationen ud

over muligheden for at få igangsat egentlige forskningsopgaver vil have et øget behov for rådgivning fra instituttet i form af notater, der belyser aktuelle planlægnings- og lovgivningsproblemer gennem tilgængelige forskningsresultater.

Udvalgets forslag i kapitel 7.1 om, at der i loven indføjes nyt § 1, stk. 7 om instituttets rådgivning i forbindelse med forberedelse af lovgivning og offentlige myndigheders planlægning, må som omtalt derfor forventes at medføre en udvidelse af instituttets udredningsarbejde.

Da udvalget som nævnt ikke har ment at kunne afvise, at der foreligger et aktuelt behov for de forskningsopgaver, der allerede indgår i instituttets arbejdsprogrammer, må det forventes, at der i de kommende år vil være betydelig større behov for forskning inden for de områder, der hidtil er dækket af socialforskningsinstituttet.

8.5. De budget- og personalemæssige rammer for instituttet.

Ulemperne ved den nuværende finansieringsform.

Det var ved instituttets oprettelse forudsat, at instituttet til løsning af særlige opgaver selv kan søge tilvejebragt de nødvendige midler (lovens § 5, stk. 2). Det var derimod ikke forventet, at disse midler skulle indtage nogen væsentlig plads i instituttets finansiering.

Det er foran i kapitel 5.1 påvist, at socialforskningsinstituttet med hensyn til iværksættelse og gennemførelse af forskningsarbejder gradvis er blevet stærkere afhængigt af midler fra fonde og lignende, idet instituttets finanslovbevilling ikke har holdt trit med omfanget af instituttets opgaver af teknisk og forskningsmæssig art. Dette bevirker, at den endelige beslutning om, hvornår de af socialforskningsrådet godkendte forskningsopgaver skal igangsættes, i stigende grad er blevet flyttet over til særlige

forskningsfonde, herunder Statens samfundsvidenskabelige, humanistiske og lægevidenskabelige Forskningsråd, Helsefonden, Danmarks Erhvervsfond, Kommunernes Momsfond og Aandssvageforsorgens Forskningsfond. For de forskningsopgavers vedkommende, der finansieres ved særlige bevillinger, foretages der således en behandling af sagen flere steder.

Instituttets afhængighed af særlige bevillinger kan belyses ved en oversigt over, hvorledes aflønningen af de nu ansatte forskningsassistenter finansieres. Af de 30 forskningsassistenter, der forventes at være ansat i instituttet 1975/76, bliver 16 finansieret af særlige midler, heraf 2 af de af instituttet beregnede generalomkostninger og Danmarks Statistik, 3 betales af Socialstyrelsen med midler fra den tidligere bidragsfond, 1 af midler fra boligministeriet efter saneringsloven, 5 af Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd, 1 af Statens humanistiske Forskningsråd, 3 af Helsefonden og Statens lægevidenskabelige Forskningsråd og 1 af Momsfonden.

Instituttets ledelse har i udvalget anført, at afhængigheden af midler fra fonde m.v. medfører en permanent usikkerhed med hensyn til, hvor mange medarbejderstillinger og ressourcer for markarbejde instituttet har til rådighed i den kommende tid, og den kan i uheldigste fald forsinke og fordyre instituttets forskningsarbejde, idet instituttet kan komme ud for at måtte afskedige medarbejdere, som det på det givne tidspunkt vil være særlig uheldigt for instituttet at afskedige. De står fx midt i en forskningsopgave, som vil blive stærkt forsinket, hvis en anden medarbejder skal træde ind. Denne medarbejder må trækkes ud af en anden opgave med lavere prioritet, som også bliver forsinket. Der er af repræsentanterne for instituttets medarbejdere i udvalget givet udtryk for, at denne usikkerhed også føles stærkt af medarbejderne.

Balancen mellem finansiering ved finanslovmidler og særbevillinger fra fonde m.v.

De lige beskrevne ulemper ved den nu anvendte form

for finansiering af instituttets forskning peger i retning af, at det for at sikre en fastere styring af socialforskningsinstituttets opgaveprioritering og for at undgå den store driftsmæssige usikkerhed principielt ville være mest hensigtsmæssigt, at instituttets udgifter afholdtes af midler, som det på grundlag af rådets beslutninger havde kontrol over, dvs. hele budgettet skulle dækkes gennem den ordinære finanslovbevilling, idet dog det egentlige servicearbejde som hidtil skulle bidrage til denne finansiering.

Instituttets budgetter repræsenterer imidlertid kun en begrænset del af de midler, der er stillet til rådighed for forskningsopgaver, som ligger inden for instituttets forskningsområde. Og da der dels fra staten er allokeret midler til forskning via forskningsrådene, dels er oprettet en række andre fonde, der bl.a. har til opgave at støtte forskning af den af socialforskningsinstituttet omfattede art (Erhvervsfonden, Helsefonden, Kommunernes Momsfond m.v.), må det være rimeligt, at også sådanne midler anvendes til instituttets opgaver.

Ud fra ønsket om at sikre den bedst mulige udnyttelse af de samlede forskningsmidler må udvalget finde, at dette hensyn vejer tungere end de anførte ulemper ved, at en del af instituttets forskningsopgaver finansieres ved særlige bevillinger. Det er dog udvalgets opfattelse, at balancen mellem instituttets faste midler og udefra kommende midler er forskudt for stærkt, fordi instituttets finanslovbevilling og normeringer ikke er øget i takt med den finansiering, der har måttet ske ved midler udefra for at gennemføre nødvendige forskningsopgaver.

En af ulemperne er, at godkendelsen af opgaver, der finansieres af særlige midler, dels må ske i socialforskningsrådet, dels i fondenes styrelse eller i de institutioner eller organisationer, der skal finansiere projektet.

Det er dog udvalgets opfattelse, at ulemperne ved denne noget tidkrævende dobbeltbehandling i nogen grad

kan opvejes af, at påtrængende brugersynspunkter får mulighed for yderligere indflydelse på beslutningsprocessen i forbindelse med godkendelse af finansiering ved særlige midler.

De ulemper, som afhængigheden af midler udefra medfører for en mere langsigtet tilrettelæggelse af instituttets forskningsarbejde, kan derfor delvis afhjælpes ved en bedre balance mellem de dele af budgettet, som kommer fra de to finansieringskilder: finanslovbevillinger og særbevillinger fra fonde m.v.

Det må især forekomme rimeligt, at socialforskningsinstituttets faste omkostninger som forsknings- og serviceinstitution for offentlige organer i større omfang end det nu er tilfældet sikres gennem faste bevillinger. De væsentligste omkostninger dette vedrører er: forskningsledelse, teknisk afdeling, metodeudvikling, administration, husleje og trykning af publikationer. Endvidere bør der være tilstrækkeligt store ressourcer til markarbejde m.v. for at sikre, at instituttet kan iværksætte hastende opgaver, særlig for administrationen (fx ved anvendelse af omnibusundersøgelserne).

Hvis dette imødekommes, finder udvalget det ikke betænkeligt, at den del af instituttets arbejdsopgaver, der ikke kan dækkes af instituttets faste bevilling, som hidtil søges finansieret ved særlige bevillinger fra fonde m.v.

Rammerne for instituttets samlede aktivitet.

Som anført under kapitel 8.2 foreslår finansministeriet, at der for socialforskningsinstituttet på finansloven for hvert år fastsættes en budget- og personaleramme, der omfatter såvel det "faste" budget og personale som særbevillinger. Der skal således årligt opstilles en totalramme og inden for denne - som hidtil - en ramme for det "faste" budget.

For så vidt angår den samlede budget- og personaleramme skal udvalget bemærke, at det, som det nærmere

er beskrevet foran under kapitel 8.4, i de kommende år må forventes, at behovet for forsknings- og udredningsarbejde inden for det område, der omfattes af begrebet socialforskning som defineret i lovens § 1, vil være voksende. I det omfang dette skal udføres af instituttet forudsætter det en udvidelse af instituttets samlede budget- og personaleramme, enten ved en forøgelse af instituttets faste bevilling eller ved særlige bevillinger fra fonde m.v.

Rammerne for instituttets faste budget.

Med hensyn til rammerne for den del af instituttets virksomhed, der ikke er betinget af særligt bevilgede indtægter, vil den under kapitel 8.2 beskrive overgang til bruttobudgettering medføre, at den del af instituttets faste omkostninger, der hidtil har været dækket gennem de indregnede generalomkostninger ved udefra finansierede opgaver, overføres til instituttets faste budget.

Under henvisning til det foran anførte om ulemperne ved en for stærk afhængighed af midler fra fonde o.l., anbefaler udvalget, at disse ulemper i det omfang, hvor der er økonomiske muligheder herfor, modvirkes ved en forøgelse af bevillingerne på instituttets faste budget.

Udvalget skal endelig under henvisning til det i kapitel 6 anførte om betydningen af at forskningsarbejdet styres effektivt og til, at de yngre medarbejdere sikres en tilstrækkelig optræning, fremhæve, at der bør sikres en fastere styring af instituttets forskningsarbejde gennem normering af det fornødne antal forskningsledere i instituttet.

Finansministeriets repræsentant ønsker ikke at udtale sig om de kommende års bevillingsmæssige og personalemæssige rammer for instituttet. Budgetdepartementets vurdering af behovet for socialforskning vil finde sted i forbindelse med udarbejdelse af finanslovforslaget.

KAPITEL 9
MINDRETALSINDSTILLINGER OG FLERTALLET
BEMÆRKNINGER HERTIL

9.1. Mindretalsindstilling om affattelse af lovens
§ 3, stk. 2.

Et mindretal bestående af professor Kaare Svalastoga har ikke kunnet tilslutte sig flertallets indstilling om at bibeholde den nuværende affattelse af lovens § 3, stk. 2 og foreslår i stedet følgende formulering:

Nyt § 3, stk. 2:

"Det påhviler forskningsrådet at godkende instituttets arbejdsplan, at behandle dets forskningsopgaver og eventuelt at tage initiativ til gennemførelse af nye forskningsopgaver".

Svalastoga begrundet sit forslag således:

"Den af flertallet foreslåede formulering kan tolkes som givende socialforskningsrådet en mere fremtrædende placering inden for dansk socialvidenskab end der synes rimeligt efter oprettelse af Det samfundsvidenskabelige Forskningsråd samt Planlægningsrådet for Forskningen".

9.2. Flertallets bemærkninger til mindretalsindstillingen om en ændret affattelse af lovens § 3, stk. 2.

Som der nærmere er redegjort for i kapitel 6.5 finder udvalgets flertal, at der fortsat er behov for, at socialforskningsrådet følger forskningen på de af loven omfattede områder, og at der yderligere er behov for, at socialforskningsrådet tager initiativ til et udvidet samarbejde mellem socialforskningsinstituttet

og andre forskningsinstitutioner. En indsats fra socialforskningsrådet på dette område vil efter flertallets opfattelse kun kunne understøtte de statslige forskningsråds muligheder for en ønskelig samordning af forskningen.

9.3. Mindretalsindstilling om socialforskningsrådets sammensætning.

Et mindretal bestående af forskningsassistent Inger Koch-Nielsen har afgivet følgende mindretalsindstilling om socialforskningsrådets sammensætning:

"For så vidt angår sammensætningen af socialforskningsrådet er det forskningsmedarbejdernes opfattelse:

- a. at der i rådet bør være mindst lige så stor repræsentation for forskningen som for administrationen;
- b. at en vis del af de af forskningsrådene udpegede repræsentanter bør være aktive forskere uden for rådernes egen kreds.

Begrundelsen for den under a. fremsatte opfattelse er, at rådet blandt andet skal beskytte socialforskningsinstituttet som videnskabelig institution mod alt for direkte krav fra politisk og administrativ side, samt at rådet skal have faglig kompetence til vurdering af den videnskabelige kvalitet af de opgaver, instituttet påtager sig.

Begrundelsen for den under b. fremsatte opfattelse er, at man er interesseret i, at rådet både består af personer, som aktuelt har forskningsproblemer inde på livet, og af videnskabsmænd med erfaring i forskningens centrale administration og planlægning.

Da medarbejderne i øvrigt er enige i udvalgets synspunkter vedrørende rådets sammensætning, foreslår man, at rådet kommer til at bestå af:

- 5 repræsentanter for fagministerierne (socialministeriet, arbejdsministeriet, indenrigsministeriet, undervisningsministeriet og boligministeriet).

1 repræsentant for Danmarks Statistik.

3 repræsentanter for Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd (heraf mindst én uden for rådets kreds).

1 repræsentant for Statens lægevidenskabelige Forskningsråd.

1 repræsentant for Statens humanistiske Forskningsråd.

Direktøren for socialforskningsinstituttet - samt i tilfælde af en ændret ledelsesstruktur: endnu en repræsentant for ledelsen, udpeget af denne.

Forskningsmedarbejderne er principielt modstandere af faste, emnemæssigt afgrænsede kontaktudvalg. Man frygter, at sådanne udvalg vil fastlåse instituttets forskning på bestemte områder og forskyde prioriteringen bort fra socialforskningsrådet.

Oprettelsen af et fast kommunalt kontaktudvalg, som foreslået i betænkningen, kan forskningsmedarbejderne tilslutte sig. Et sådant udvalg sikrer instituttet den nødvendige kontakt til primær- og sekundærkommunerne, som med den stigende offentlige decentralisering har fået tillagt besluttende og udøvende myndighed på en række af de områder, som det er instituttets opgave at belyse gennem forskning. Et sådant udvalg er netop ikke emnemæssigt afgrænset. Forskningsmedarbejderne finder, at kontakten til kommunerne fuldt ud kan varetages via dette udvalg og næppe vil blive forbedret ved at udvalget sender 1 repræsentant til rådet. Det er som tidligere fremhævet forskningsmedarbejdernes opfattelse, at "der i rådet bør være mindst lige så stor repræsentation for forskningen som for administrationen".

Såfremt flertallets indstilling om en kommunal repræsentant i rådet følges, ønsker forskningsmedarbejderne derfor endnu en repræsentant for forskningen fra enten Statens humanistiske Forskningsråd eller Statens lægevidenskabelige Forskningsråd".

9.4. Flertallets bemærkninger til mindretalsindstillingen om rådets sammensætning.

Flertallet finder, at de fornødne hensyn til kommunernes behov ved socialforskningsrådets valg af forskningsopgaver (jf. kapitel 7.3) bedst sikres ved, at det faste rådgivende udvalg vedrørende kommunerne vælger et medlem af rådet.

Som det nærmere er omtalt i kapitel 7.4 lægger udvalget i det hele taget afgørende vægt på, at prioriteringen af instituttets forskningsopgaver foretages med videst muligt hensyn til de forskellige brugergrupperes interesser, og flertallet finder, at dette bedst sikres gennem nedsættelse af rådgivende udvalg for relevante forbrugergrupper.

9.5. Mindretalsindstilling vedrørende betænkningens kapitel 6.7 om instituttets daglige ledelse.

Et mindretal bestående af forskningsassistent Inger Koch-Nielsen og kontorfuldmægtig Lilli Høgh har afgivet følgende mindretalsindstilling vedrørende betænkningens indstilling om socialforskningsinstituttets daglige ledelse:

"1. Medarbejderne finder, at en forskningsinstitution med en demokratisk og decentraliseret ledelsesstruktur bedst danner en ramme for forskning, der er nyskabende og af høj kvalitet. Som yderligere baggrund for medarbejdernes ønske om en ændret ledelsesstruktur skal nævnes de problemer af styringsmæssig karakter, som medarbejderne har fremhævet (jf. kapitel 6.7).

2. Medarbejderne på socialforskningsinstituttet ønsker derfor, at instituttets ledelsesstruktur ændres således, at den kompetence, der nu indehaves af direktøren (jf. lov om oprettelse af et socialforskningsinstitut § 4), overføres til en valgt ledelse med repræsentanter for forskningsmedarbejderne og det teknisk-administrative personale og med direktøren som født formand. Denne ledelse, direktionen, skal have det faglige og administrative ansvar for instituttet. Man

ønsker herved ikke at foretage nogen begrænsning af den kompetence, der tilkommer socialforskningsrådet (jf. lov om oprettelse af et socialforskningsinstitut § 2) og samarbejdsudvalget.

Direktørens opgave bliver - ud over at være formand for direktionen - at repræsentere instituttet udadtil og at påse beslutningernes lovlighed og drage omsorg for deres udførelse.

De nærmere regler for direktionens valg og sammensætning fastlægges ved et af socialministeret udfærdiget regulativ efter forhandling med instituttets medarbejdere.

Medarbejderne forventer, at socialministeren vil tage spørgsmålet om instituttets ledelsesstruktur op i forbindelse med kulturministerens senere fremsættelse af forslag til rammelov for forskningsinstitutioner uden for de højere læreanstalter".

9.6. Flertallets bemærkninger til mindretalsindstillingen om instituttets daglige ledelse.

Som anført i kapitel 6.7 finder flertallet det betænkeligt at erstatte en ledelsesform, der må siges at have fungeret tilfredsstillende, med en ledelsesform, hvis hensigtsmæssighed til den foreliggende opgave kan betvivles. Udvalget har endvidere fundet, at en række af de af medarbejderne rejste problemer i forbindelse med den daglige ledelse kan løses inden for de gældende regler, således som det nærmere er gjort rede for i kapitel 6.7.

KAPITEL 10
UDKAST TIL LOV
OG BEMÆRKNINGER HERTIL

10.1. Forslag til lov om ændring af lov om oprettelse
af et socialforskningsinstitut.

§ 1.

I lov nr. 101 af 18. april 1958 om oprettelse af et socialforskningsinstitut foretages følgende ændringer:

1. I § 1 indsættes som nyt stk. 7:

"Stk. 7. Socialforskningsinstituttet kan inden for sit virkeområde yde råd og vejledning i forbindelse med forberedelse og gennemførelse af lovgivning og offentlige myndigheders planlægning".

2. I § 1 indsættes som nyt stk. 8:

"Stk. 8. Instituttet offentliggør sine arbejdsresultater".

3. § 3, stk. 1. affattes således:

"Forskningsrådet består af:

- 3 medlemmer udpeget af Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd, heraf mindst et medlem af Forskningsrådet og mindst et medlem udpeget blandt forskere uden for rådets kreds;
 - 1 medlem udpeget af Statens lægevidenskabelige Forskningsråd blandt dettes medlemmer;
 - 1 medlem udpeget af Statens humanistiske Forskningsråd blandt dettes medlemmer;
 - 1 medlem udpeget af Danmarks Statistik;
 - 5 medlemmer udpeget henholdsvis af socialministeriet, arbejdsministeriet, boligministeriet, indenrigsministeriet og undervisningsministeriet;
 - 1 medlem valgt af det i § 3, stk. 4. nævnte udvalg vedrørende kommunerne;
- direktøren for socialforskningsinstituttet.

Medlemmerne beskikkes af socialministeren for 3 år. Socialministeren udpeger efter indstilling fra rådets formand og næstformand. Socialministeren kan foretage ændringer i rådets sammensætning efter indstilling fra dette".

4. § 3, stk. 3, 2. pkt. ophæves.

5. I § 3 indsættes efter stk. 3 som nyt stykke:

"Stk. 4. Forskningsrådet nedsætter et rådgivende udvalg vedrørende kommunerne og kan nedsætte andre rådgivende udvalg med medlemmer uden for rådets kreds".

Stk. 4 bliver herefter stk. 5.

10.2. Bemærkninger til lovforslaget.

Socialforskningsinstituttet blev oprettet ved lov nr. 101 af 18. april 1958. Loven er stort set identisk med et forslag udarbejdet af et udvalg, der afgav betænkning (nr. 170) i december 1956. I den siden da forløbne tid er der indhentet en række erfaringer om behovet for socialforskning og om socialforskningsinstituttets muligheder for at imødekomme dette.

Dertil kommer den stedfundne udvikling inden for den offentlige sektor, administrative nydannelser, herunder perspektivplanlægningen, og den stigende interesse for den mest hensigtsmæssige anvendelse af samfundets ressourcer med deraf følgende behov for prioritering af opgaverne, samt de problemer, samfundsudviklingen i øvrigt rejser, bl.a. på arbejdslivets område. Endvidere er der på det forskningsorganisatoriske område sket nydannelser, bl.a. ved oprettelse af Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd og Statens lægevidenskabelige Forskningsråd.

Under hensyn hertil fandt socialministeriet det ønskeligt at foretage en vurdering af socialforskningsinstituttets fremtidige virksomhed, og det anmodede derfor i juli 1972 et udvalg om at overveje, om der er anledning til ændringer i loven om oprettelse af et socialforskningsinstitut, herunder i lovens bestemmelser om socialforskningsrådet. Udvalget skulle desuden

efter bedømmelse af de kommende års behov for socialforskning overveje den budget- og personalemæssige ramme herfor.

Udvalget har den 7. november 1975 afgivet en betænkning, der bl.a. indeholder et forslag til ændring af lov om oprettelse af et socialforskningsinstitut.

Udvalget har som grundlag for sine overvejelser undersøgt instituttets virksomhed og redegjorde for det i betænkningens kapitel 3. Der er her redegjort for instituttets hidtidige forskningsarbejde, dets service og rådgivningsopgaver, dets udadrettede kommunikation og dets nordiske og internationale samarbejde.

Desuden har udvalget gjort rede for instituttets ledelse og organisatoriske opbygning i kapitel 4.

I kapitel 5 er der redegjort for instituttets økonomi. Her behandles, hvorledes instituttets virksomhed er blevet finansieret, og hvorledes omkostningsstrukturen er. Videre behandles, hvorledes man beregner omkostningerne ved de enkelte undersøgelser, bl.a. med henblik på beregning af taksterne for de opgaver, der finansieres udefra, samt hvorledes man foretager den interne budgetkontrol.

På grundlag af bl.a. dette materiale har udvalget overvejet instituttets fremtidige virksomhed (kapitel 6).

Udviklingen inden for den offentlige sektor har medført, at man i centraladministrationen og kommunerne mere intensivt arbejder med planlægnings- og prioriteringsarbejde på grundlag af undersøgelser af samfundets forhold og lovgivningens virkninger. Til det formål er der oprettet flere planlægnings- og konsulentenheder. For at udføre deres opgaver på en tilfredsstillende måde må disse enheder udføre eller have adgang til at få udført en ret omfattende målforskning, ligesom der bliver et voksende behov for at anvende den allerede tilvejebragte viden. For mange ressortområder vil denne målforskning for en stor del falde inden for det område, der dækkes af socialforskningsinstituttet.

Udvalget har drøftet, hvorvidt denne udvikling bør medføre ændringer i forholdet til administrationen, herunder om centraladministrationen skal kunne stille krav om udførelse af nødvendige opgaver.

De retningslinjer, der har været fulgt i forholdet mellem instituttet og centraladministrationen tilsiger, at administrationen, når den har ønsket om en gennemførelse af forskningsopgaver af den art, instituttet tager sigte på, normalt skal lade sådanne opgaver udføre af instituttet, således at udgifterne afholdes af dettes budget. Undersøgelserne kan dog udføres på anden måde, hvis instituttet ikke har den nødvendige budgetmæssige mulighed eller forskningsmæssige ekspertise til at løse opgaverne. De ønskede tidsrammer kan ligeledes stille sig hindrende i vejen.

Instituttet bør til gengæld i videst muligt omfang ved udarbejdelsen af dets arbejdsprogram tage hensyn til forskningsopgaver, der falder inden for instituttets område, og som offentlige myndigheder, herunder kommissioner og udvalg, ønsker udført. En bestemmelse herom er optaget i det midlertidige regulativ for socialforskningsinstituttet.

Udvalget finder, at disse retningslinjer fortsat bør være gældende for forholdet mellem de offentlige styrelser og instituttet, idet det ønsker at understrege nødvendigheden af, at instituttet tager et særligt hensyn til centraladministrationens ønsker ved udarbejdelse af dets arbejdsplan, da det er en forudsætning for den mest effektive planlægning og styring af de samfundssektorer, der forskningsmæssigt dækkes af instituttets arbejdsområde.

Administrationen vil ofte være interesseret i, at forskningsopgaver, der ønskes til brug for planlægningsopgaver og lovgivning, bliver igangsat hurtigt. Sådanne hastende opgaver er ofte svære at indpasse i instituttets arbejdsprogram uden forsinkelse og fordyrelse af den planlagte arbejdsgang. Udvalget har derfor fundet det af væsentlig betydning, at overvejelserne om sådanne opgaver finder sted så tidligt som

muligt. Dette findes bedst at kunne opnås ved, at instituttet rådgiver om de forskningsmæssige muligheder for at belyse problemer af betydning for lovgivning, planlægning og administration, hvilket de af instituttet indvundne forskningserfaringer skaber grundlag for. Udvalget foreslår derfor, at der optages en bestemmelse herom i loven.

Der er under udvalgets drøftelser om instituttets forhold til centraladministrationen givet udtryk for, at centraladministrationen, ud over muligheden for at få igangsat egentlige forskningsopgaver, vil have et behov for rådgivning fra instituttet i form af notater, der belyser aktuelle planlægnings- og lovgivningsproblemer gennem tilgængelige forskningsresultater. Centraladministrationens ønsker strækker fra relativt hurtig kommunikering af viden, der i form af mere eller mindre bearbejdede data findes i instituttet, til med udgangspunkt i instituttets erfaringer og viden på området at udarbejde redegørelse om problemer inden for instituttets opgavekreds. Udvalget, der samler sine forslag til ændringer i den gældende lov i kapitel 7, foreslår derfor, at der optages en bestemmelse om en sådan formidling af forskningsresultater. Ændringsforslag nr. 1 tager sigte på denne formidling og den ovenfor nævnte rådgivning om de forskningsmæssige muligheder.

Udvalget har videre i betænkningens kapitel 6 anført sine overvejelser, om hvilke forskningsopgaver socialforskningsinstituttet bør beskæftige sig med, samt hvorledes forholdet til andre forskningsorganer bør være. Overvejelserne giver ikke anledning til forslag om ændring af de gældende bestemmelser.

Desuden har udvalget drøftet instituttets informations- og publikationsvirksomhed. Man stiller her forslag om en bestemmelse i loven, der forpligter instituttet til at offentliggøre sine forskningsresultater (forslag nr. 2). Forpligtelsen er udtrykt i det midlertidige regulativ for instituttet. Udvalget finder, at bestemmelsen er af væsentlig betydning, fordi den

på én gang indskærper instituttets pligt til at drage omsorg for, at dets forskningsresultater kommer til offentlighedens kundskab, og beskytter instituttet mod eventuel pressio, sigtende mod at udelade eller udskyde offentliggørelse af forskningsresultater. Det er derfor udvalgets opfattelse, at bestemmelsen bør indføjes i loven.

Udvalget har endvidere drøftet instituttets ledelse og socialforskningsrådets sammensætning m.v. Man har fundet, at udpegningen af repræsentanter for forskningen i socialforskningsrådet gennem universiteterne er blevet for kompliceret, efter at der nu findes 3 universiteter og 2 universitetscentre. Den gensidige kontakt mellem instituttet og de af socialforskningen omfattede videnskaber findes bedst at kunne opnås ved at lade Statens samfundsvidenskabelige, humanistiske og lægevidenskabelige Forskningsråd udpege forskningsrepræsentanterne. Derved knyttes kontakten mellem de centrale organer, der har det brede overblik over den samfundsvidenskabelige forskning. Udvalget finder det af største vigtighed under hensyn til rådets funktioner, at forskningsrådenes repræsentanter i socialforskningsrådet fortrinsvis vælges blandt forskere.

Ifølge den nugældende lov udpeger socialministeriet 2 sagkyndige vedrørende den kommunale sociale administration som medlemmer af rådet. Udvalget lægger afgørende vægt på, at instituttets kontakt med brugere af dets forskningsresultater udbygges. Det gælder ikke mindst kontakten med primær- og amtskommuner. Efter gennemførelse af kommunalreformen er et stigende antal opgaver lagt på den kommunale administration, ikke blot på det sociale område. Der må derfor tages videst muligt hensyn til, at kommunernes interesser tilgodeses ved instituttets prioritering af forskningsopgaverne. Udvalget finder, at dette bedst kan opnås gennem oprettelse af et fast rådgivende udvalg med en bredere repræsentation for kommunerne end den, der hidtil har været opnået gennem de 2 repræsentanter i socialforskningsrådet. Udvalget foreslår, at det råd-

givende udvalg vedrørende kommunerne vælger et medlem af socialforskningsrådet.

Udvalget stiller derfor forslag om en ændring af rådets sammensætning i overensstemmelse hermed (forslag nr. 3) og forslag om et rådgivende udvalg for kommunerne (forslag nr. 5).

Ifølge dette sidste forslag kan socialforskningsrådet nedsætte andre rådgivende udvalg med medlemmer uden for rådets kreds. Dette vil medvirke til at sikre, at prioriteringen af instituttets forskningsopgaver foretages med videst muligt hensyn til brugernes interesse. Disse rådgivende udvalg vil samtidig besidde en sagkundskab på området, og § 3, stk. 3, 2. pkt. i den gældende lov, hvorefter der kan nedsættes udvalg med repræsentanter for de på pågældende sagsområde særligt kyndige til at følge bestemte opgaver, er herefter overflødig. Den foreslås derfor ophævet (forslag nr. 4).

Udvalgets betænkning afsluttes med kapitlerne 8, 9 og 10, hvoraf kapitel 8 handler om de kommende års behov for socialforskning og de budget- og personalemæssige rammer for instituttet.

Udvalgets forslag i kapitel 7 til ændringer i den gældende lov, der er optaget i nærværende lovforslag, medfører ingen merudgifter.

BILAG I

LOV OM OPRETTELSE AF ET SOCIALFORSKNINGSINSTITUT

Lov nr. 101 af 18. april 1958

SAMMENHOLDT MED UDVALGETS FORSLAG TIL ÆNDRING

Gældende lovs formulering:

§ 1.

Stk. 1. Socialministeren bemyndiges til at oprette et socialforskningsinstitut.

Stk. 2. Instituttet er en selvstændig institution. Dets opgave er på grundlag af de af socialforskningen omfattede videnskaber at foretage, fremme og samordne undersøgelser og forsøgsarbejder til belysning af sociale forhold, herunder af den sociale forsikring og forsorg, af arbejdslivet samt af de sociale sider af familie- og ungdomsspørgsmål og bolig- og sundhedsforhold.

Stk. 3. Instituttet kan dels selvstændigt tage undersøgelsesopgaver op, dels påtage sig opgaver efter anmodning fra offentlige myndigheder, herunder kommissioner og udvalg, og private organisationer.

Stk. 4. Instituttet kan bistå med at planlægge og bearbejde resultaterne af undersøgelser, hvortil videnskabelig støtte ønskes, men som i øvrigt udføres uden for instituttet.

Ændringsforslag:

§ 1.

Stk. 1. Uændret.

Stk. 2. Uændret.

Stk. 3. Uændret.

Stk. 4. Uændret.

Stk. 5. Instituttet kan lade forskere, der arbejder med emner inden for dets virkeområde, drage nytte af dets tekniske hjælpemidler, ligesom det står åbent for studerendes praktikant-tjeneste.

Stk. 6. Instituttet kan overdrage forskningsopgaver eller dele af sådanne til andre bestående forskningsorganer og deltagere i dermed forbundne udgifter.

§ 2.

Instituttet bestyres af et forskningsråd og en direktør.

§ 3.

Stk. 1. Forskningsrådet består af:
6 professorer eller andre universitetslærere eller personer med tilsvarende videnskabelig uddannelse, udpeget af universiteterne i København og Århus efter forhandling mellem disse. De pågældende skal fortrinsvis udpeges inden for fagene socialpolitik, sociologi, psykiatri, psykologi og socialhygiejne, således

Stk. 5. Uændret.

Stk. 6. Uændret.

Stk. 7. Socialforskningsinstituttet kan inden for sit virkeområde yde råd og vejledning i forbindelse med forberedelse og gennemførelse af lovgivning og offentlige myndigheders planlægning.

Stk. 8. Instituttet offentliggør sine arbejdsresultater.

§ 2.

Uændret.

§ 3.

Stk. 1. Forskningsrådet består af:
3 medlemmer udpeget af Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd, heraf mindst ét medlem af forskningsrådet og mindst ét medlem udpeget blandt forskere uden for rådets kreds;
1 medlem udpeget af Statens lægevidenskabelige Forskningsråd blandt dets medlemmer;
1 medlem udpeget af Statens humanistiske

at der så vidt muligt for faget socialpolitik udpeges 2 medlemmer; direktøren for Danmarks pædagogiske institut; 5 medlemmer udpeget henholdsvis af socialministeriet, arbejdsministeriet, boligministeriet, indenrigsministeriet og det statistiske departement;

2 sagkyndige vedrørende den kommunale sociale administration, udpeget af socialministeriet; direktøren for socialforskningsinstituttet.

Medlemmerne beskikkes af socialministeren for 3 år. Socialministeren udpeger efter indstilling fra rådet dets formand og næstformand. Socialministeren kan foretage ændringer i rådets sammensætning efter indstilling fra dette.

Stk. 2. Det påhviler forskningsrådet at godkende instituttets arbejdsplan, at følge udviklingen inden for det sociale forskningsområde og at tage initiativ til gennemførelse af forskningsopgaver.

Stk. 3. Forskningsrådet nedsætter et forretningsudvalg. Til at følge bestemte opgaver kan rådet endvidere nedsætte udvalg med repræsentanter for de på gældende sagområde særligt sagkyndige.

Stk. 4. Forskningsrådet aflægger årlig beretning om instituttets virksomhed til socialministeren.

Forskningsråd blandt dennes medlemmer;

1 medlem udpeget af Danmarks Statistik;

5 medlemmer udpeget henholdsvis af socialministeriet, arbejdsministeriet, boligministeriet, indenrigsministeriet og undervisningsministeriet;

1 medlem valgt af det i § 3, stk. 4 nævnte udvalg vedrørende kommunerne; direktøren for socialforskningsinstituttet.

Medlemmerne beskikkes af socialministeren for 3 år. Socialministeren udpeger efter indstilling fra rådet dets formand og næstformand. Socialministeren kan foretage ændringer i rådets sammensætning efter indstilling fra dette.

Stk. 2. Uændret.

Stk. 3. Forskningsrådet nedsætter et forretningsudvalg.

Stk. 4. Forskningsrådet nedsætter et rådgivende udvalg vedrørende kommunerne og kan nedsætte andre rådgivende udvalg med medlemmer uden for rådets kreds.

Stk. 5. Forskningsrådet aflægger årlig beretning om instituttets virksomhed til socialministeren.

§ 4.

Stk. 1. Direktøren har den faglige og administrative ledelse af instituttet; hans udnævnelse sker efter indstilling fra forskningsrådet.

Stk. 2. Til instituttet knyttes et antal forskningsledere og forskningsassistenter.

§ 5.

Stk. 1. De til instituttets virksomhed fornødne midler stilles til rådighed på de årlige finanslove.

Stk. 2. Til løsning af særlige opgaver kan instituttet selv søge tilvejebragt de nødvendige midler.

Stk. 3. De nærmere regler angående instituttets ledelse og virksomhed fastsættes i et af socialministeren udfærdiget regulativ.

§ 4.

Stk. 1. Uændret.

Stk. 2. Uændret.

§ 5.

Stk. 1. Uændret.

Stk. 2. Uændret.

Stk. 3. Uændret.

BILAG II
MIDLERTIDIGT REGULATIV FOR
SOCIALFORSKNINGSINSTITUTTET

Instituttets formål og opgaver.

§ 1. Det er instituttets formål på grundlag af de af socialforskningen omfattede videnskaber at foretage, fremme og samordne undersøgelser og forsøgsarbejder til belysning af sociale forhold.

Stk. 2. Til opfyldelse af dette formål påhviler det instituttet at iværksætte eller lade iværksætte forsknings- og forsøgsarbejder, at påtage sig opgaver efter anmodning fra offentlige myndigheder og private organisationer og at følge udviklingen inden for den sociale forskning her og i udlandet.

Stk. 3. Instituttet kan endvidere yde videnskabelig bistand til forskere og institutioner og lade dem drage nytte af instituttets tekniske hjælpemidler.

Instituttets ledelse.

§ 2. Instituttet ledes af et forskningsråd og en direktør. Direktørens udnævnelse sker efter indstilling fra forskningsrådet.

Forskningsrådet.

§ 3. Forskningsrådets medlemmer beskikkes af socialministeren efter reglerne i lov om oprettelse af et socialforskningsinstitut § 3, stk. 1. Socialministeren udpeger efter indstilling fra rådet dets formand og næstformand.

Stk. 2. Det påhviler forskningsrådet at godkende instituttets arbejdsplan og lægge retningslinjer for prioriteringen af forskningsopgaverne.

Stk. 3. Det påhviler endvidere forskningsrådet at følge udviklingen inden for det sociale forskningsområde og at tage fornødent initiativ til gennemførelse af forskningsopgaverne.

Stk. 4. Det påhviler forskningsrådet at aflægge en årlig beretning om instituttets virksomhed til socialministeren.

Stk. 5. Forskningsrådet fastsætter sin egen forretningsorden. Alle beslutninger træffes ved simpel stemmeflerhed, idet dog mindst halvdelen af rådets medlemmer skal være til stede for at bindende beslutning kan træffes. I tilfælde af stemmelighed er formandens stemme afgørende.

Stk. 6. Forskningsrådet nedsætter et forretningsudvalg, der består af formanden, næstformanden og direktøren. Forretningsudvalget afholder møde, så ofte formanden finder det nødvendigt for at træffe beslutninger i hastesager i begrænset rækkevidde i tiden mellem forskningsrådets møder.

Stk. 7. Til at følge bestemte opgaver kan rådet nedsætte udvalg med repræsentanter for de pågældende sagsområder særligt sagkyndige.

Direktøren.

§ 4. Direktøren har den faglige og administrative ledelse af instituttet.

Stk. 2. Direktøren forelægger instituttets arbejdsplaner for forskningsrådet og orienterer rådet om instituttets øvrige virksomhed.

Stk. 3. Direktøren udarbejder på grundlag af instituttets arbejdsplaner forslag til de årlige budgetter.

Stk. 4. Direktøren er ansvarlig for, at instituttet administreres i overensstemmelse med gældende love og administrative bestemmelser samt kollektive overenskomster og aftaler, der har gyldighed for instituttet.

Stk. 5. Direktøren foretager indstilling til ministeren vedrørende besættelse af tjenestemandsstillinger og ansætter instituttets øvrige personale.

Virksomheden.

§ 5. Forskningsopgaver, der falder inden for instituttets område, og som offentlige myndigheder, herunder kommissioner og udvalg, ønsker udført, bør instituttet i videst muligt omfang tage hensyn til ved udarbejdelsen af dets arbejdsprogram.

Stk. 2. Til løsning af særlige opgaver kan instituttet søge tilvejebragt de nødvendige midler uden for den årlige finanslov.

Stk. 3. Instituttet kan lade forskere og institutioner benytte dets videnskabelige og tekniske hjælpemidler og kan derfor beregne sig en betaling.

Stk. 4. Instituttet kan samarbejde om en forskningsopgave med andre forskningsorganer.

Stk. 5. De forskningsresultater, der opnås gennem instituttets arbejde, skal gøres offentligt tilgængelige.

Socialministeriet, den 9. januar 1973.

Eva Gredal

/N. Engberg

BILAG III
INSTITUTTETS UNDERSØGELSER 1958 - 1975

<u>Samlet oversigt:</u>	<u>Antal undersøgelser:</u>
1. Børn	16
2. De ældre	7
3. Handicappede	5
4. Det sociale sikrings- og service- system (inkl. sundhedsvæsen)	15
5. Arbejdslivet (inkl. arbejdsmedicin)	18
6. Uddannelsesspørgsmål	6
7. Boligmiljøet	3
8. Familie	4
9. Sociale problemer i landdistrikter	2
10. Sociale problemer i Grønland	1
11. Alkohol og stofbrug	4
12. Andre emner (kommunestruktur; fritidsvaner; metodeproblemer)	8
Antal undersøgelser i alt	89

1. Børn:

Opdragelseshjemmenes journalførings- og registrerings systemer.

Udskrevne elever fra Nebs Møllegård.

Børneværnsudvalgenes tilsynsvirksomhed.

Børns opvækstvilkår.

Splittede familier.

Børnehavens og vuggestuens betydning for barnets udvikling.

Forældremyndighed og børneforsorg.

Pasning af gifte kvinders små børn.

Børns anbringelse i familiepleje.

Opvækstmiljøet på døgninstitutioner for børn.

Behandlingseffekten af ophold på børne- og ungdoms-hjem.

Efterundersøgelse af "Børns opvækstvilkår".

Dagpasning af børn under skolealderen.

Hvilke familier bruger børnehaveklasser.

Udenlandske adoptivbørns tilpasning.

Fornyelse af publikationen vedrørende "Børnehavens og vuggestuens betydning for barnets udvikling".

2. De ældre:

Ældres kostvaner.

Enlige ældre på Vesterbro.

Levevilkår for ældre i private husstande.

Forløbsundersøgelse af 1.000 ældre.

Pleje- og omsorgsbehov blandt hjemmeboende ældre.

Institutioner for ældre.

Vægtforhold og funktionsevne blandt ældre.

3. Handicappede:

Fysisk handicappedes levevilkår og beskæftigelsesforhold.

Beskyttet beskæftigelse.

Omsorg for invalidepensionister.

Psykisk handicappedes levevilkår.

Metoder til identificering af personer med forskellige grader af psykisk sårbarhed.

4. Det sociale sikrings- og servicesystem (inkl. sundhedsvæsen):

Undersøgelse af langvarigt forsorgsunderstøttede.

Den private alderdomssikring.

Økonomiske forhold ved tab af forsørger.

En redegørelse for indtægtsgrænser i dansk lovgivning.

Størrelsen af de sociale ydelser.

Hyppigheden af socialbegivenheder. (Frekvensundersøgelsen).

Konsekvenser af socialbegivenheder.

Undersøgelse af sociale institutioner.

Københavns kommunes sygefraværsstatistik.

Socialpolitikens indkomstvirkninger.

Hjælpearbejde over for vanskeligt stillede familier. (Vesterbro-undersøgelsen).

Sygekassernes arkivmateriales forskningsmæssige anvendelighed.

Social forsøgsvirksomhed i Ringkøbing Amt.

En kortlægning af omlægningen af det sociale arbejde forud for gennemførelsen af bistandsloven i socialcentret Enghave (Københavns kommune).

Samarbejdsformer i den primære sundhedstjeneste.

5. Arbejdslivet (inkl. arbejdsmedicin):

Undersøgelse vedrørende 45 timers ugens indførelse 1958-60.

Treskiftsarbejde.

Til- og afgang af tillidsmænd på arbejdspladserne.

En redegørelse for danske undersøgelser inden for arbejdslivet siden 1870.

Tillidsmandsinstitutionen.

Arbejdsmarkedets marginalgrupper.

En undersøgelse af sammenslutningen af arbejdsgivere inden for Jern- og Metalindustrien og Centralorganisationen af Metalarbejdere i Danmark.

Teknik og erhvervsuddannelse.

Samarbejdsforhold og ansattes indflydelse inden for Københavns kommune.

Arbejdstid og fritid i de næste årtier.

Tillidsmandsinstitutionens og arbejdslederinstitutionens effektivitet.

Arbejdskraftens mobilitet.

Arbejdernes oplevelse af arbejdsmiljøet.

Virkningen af arbejdspladsens sociale, økonomiske og psykologiske forhold på de ansattes helbred og trivsel.

Måling af indflydelse i organisationer.

Sikkerhed og tilskadekomst.

Invaliddepensionistundersøgelsen.

Udstødningen fra arbejdsmarkedet.

6. Uddannelsesspørgsmål:

Undersøgelse af familiens tilrettelæggelse af børns og unges uddannelse.

Den 14-20 årige ungdoms uddannelsesvilkår.

Uddannelses- og erhvervsforløbet for en generation unge.

Undersøgelser af den sociale og geografiske rekruttering til HF-kurserne.

Undersøgelse af den sociale og geografiske rekruttering til de erhvervsfaglige grunduddannelser.

Voksenuddannelser i Danmark.

7. Boligmiljøet:

Saneringskvarterer i København (Sanering I).

Boligmiljø i nyere forstadsbebyggelser.

Sociale konsekvenser af saneringen (Sanering II).

8. Familie:

Giftede kvinder i familie og erhverv.

Undersøgelse af faktorer, der påvirker den danske befolknings frugtbarhed, samt af befolkningens viden, holdning og adfærd på det seksuelle område (Fertilitetsundersøgelsen).

Kendskab og holdning til ægteskabslovgivningen.

Undersøgelse af familiedannelse og kvinders erhvervsdeltagelse.

9. Sociale problemer i landdistrikterne:

Sociale konsekvenser af landbrugets strukturforandringer.

Leveforhold i danske landdistrikter.

10. Sociale problemer i Grønland:

Sociale tilpasningsproblemer i Grønland.

11. Alkohol og stofbrug:

Undersøgelse af unge mænds alkoholvaner.

Undersøgelse af 30-45 årige mænds alkoholproblemer.

Efterundersøgelse af unge mænds alkoholvaner.

Stofbrug blandt studerende.

12. Andre emner:

(Kommunestruktur; fritidsvaner; metodeproblemer).

Kommunernes sociale struktur.

Undersøgelse af befolkningens geografiske bevægelser.

Undersøgelse af befolkningens fritidsvaner.

Tabelsamling om uddannelse, erhverv og helbred.

Dataindsamlingsmetodologi.

Analyse af bortfaldet i handicap/sikringsundersøgelserne.

Befolkningens velfærd.

Undersøgelse af stikprøvemetoder.

BILAG IV
AFTALE MELLEM DANMARKS STATISTIK
OG SOCIALFORSKNINGSINSTITUTTET
VEDRØRENDE INTERVIEWING

1. Med det formål at bidrage til en rationel organisation af interviewarbejde for offentlige institutioner aftales herved, at interviewsektionen under socialforskningsinstituttets tekniske afdeling betragtes som et fælles service-organ for Danmarks Statistik og socialforskningsinstituttet. Interviewsektionens administrative placering berøres ikke af denne aftale.

2. Socialforskningsinstituttets interviewsektion udfører interviewopgaver for Danmarks Statistik sideordnet med opgaver for socialforskningsinstituttet.

3. Der nedsættes et fællesudvalg for de to institutioner.

Udvalget består af 5 medlemmer, hvoraf 2 udpeges af Danmarks Statistik og 2 af socialforskningsinstituttet. Teknisk afdelings leder er udvalgets formand. Interviewsektionens leder er sekretær for udvalget.

4. Ansættelse og afskedigelse af interviewere foretages af socialforskningsinstituttet, som endvidere gennemfører grunduddannelsen af nye interviewere. Under grunduddannelsen gives en almen orientering om socialforskningsinstituttet og om Danmarks Statistik. Sidstnævnte orientering, som også skal gives til instituttets trænede interviewere, meddeles af en medarbejder fra Danmarks Statistik.

5. Interviewerne ansættes for en undersøgelse ad gangen, og de legitimeres af den institution, som gennemfører undersøgelsen.

6. Interviewerne aflønnes efter regler, der er god-

kendt af socialministeriet. I forbindelse med planlægningen af en undersøgelse udarbejder socialforskningsinstituttet et overslag over de forventede udgifter, ved serviceopgaver eventuelt i form af tilbud.

7. I forbindelse med de to institutioners udarbejdelse af bidrag til de årlige finanslove udarbejder fællesudvalget en oversigtsplan for interviewssektionens arbejde i det følgende finansår.

To gange årligt, i oktober og i april, udarbejder fællesudvalget detaljerede planer for interviewingen i perioderne henholdsvis januar til juni og juli til december. Planerne forelægges ledelsen af de to institutioner til godkendelse.

8. Opgaver, der udføres som servicearbejde af en af de to institutioner, regnes i prioriteringsmæssig henseende som den pågældende institutions egen.

9. Socialforskningsinstituttets tekniske afdeling orienterer fællesudvalget om arbejdsplanernes overholdelse. Udvalget kan træffe beslutning om ændring af planerne, herunder indpasning af nye opgaver, som ikke kunne forudses på planlægningstidspunktet, såfremt ændringerne ikke medfører væsentlige ændringer af den vedtagne prioritering eller medfører vanskelighed med at overholde planlagte undersøgelses tidsfrister. Planændringer som rykker den vedtagne prioritering eller medfører tvivl om, hvorvidt en undersøgelses tidsfrister kan overholdes, skal forelægges institutionernes ledelse.

10. Planer for stikprøveudvælgelse skal forelægges fællesudvalget til orientering, før den institution, som gennemfører undersøgelsen, træffer en endelig beslutning. Teknisk afdeling kan efter særlig aftale yde konsultativ og teknisk bistand ved planlægning og eventuel gennemførelse af udvælgelsen.

11. Den institution, som gennemfører undersøgelsen, har ansvaret for spørgeskemaets indhold, men skemaets form skal af hensyn til interviewingen tidligst muligt

drøftes med teknisk afdeling. Udkast til spørgeskemaer skal forelægges fællesudvalget til orientering.

12. Fællesudvalget fastsætter retningslinjer for ansættelse og træning af interviewere. Instruktionen vedrørende de enkelte undersøgelser gennemføres i samarbejde mellem den institution, som har ansvaret for undersøgelsen, og interviewsektionen. Interviewsektionen administrerer det praktiske interviewarbejde (udsendelse af materiale, kontrol med indsendt materiale og interviewere, rykning og afregning m.v.).

13. Fællesudvalget kan drøfte og eventuelt til de to institutioners ledelse anbefale iværksættelse af metodologisk forskning, fx vedrørende interviewteknik, introduktion af nye metoder, herunder anvendelse af nye former for stikprøveudvælgelse, interviewertræning, spørgeskemaer m.v.

14. Databehandling og videre behandling foretages af den institution, som gennemfører undersøgelsen.

15. Afregning mellem Danmarks Statistik og socialforskningsinstituttet foretages på grundlag af direkte udgifter, instituttet har haft i forbindelse med interviewopgaverne. Til dette beløb lægges et bidrag til administration m.v., som indtil videre for Danmarks Statistiks egne opgaver fastsættes til 15 pct. og for opgaver, der udføres som servicearbejde af én af de to institutioner, fastsættes 20 pct. af de direkte udgifter.

16. Nærværende aftale kan opsiges af hver af parterne med 12 måneders varsel.

København, den 9. april 1970

sign. N.V.Skak-Nielsen

sign. Henning Friis

BILAG V
SOCIALFORSKNINGSINSTITUTTETS PERSONALE
FORDELT EFTER ARBEJDSOMRÅDE OG ANSÆTTelsesFORHOLD 1/4 1975

Funktion:	Tjenestemænd	A — S overenskomst		IKK overenskomst		Øvrige	
	Heltid	Heltid	Deltid	Heltid	Deltid	Heltid	Deltid
<u>Dirktion</u>							
Direktor	1						
Kontorfunktionærer					2		
<u>Forskningsgrupperne</u>							
Forskningsledere	5						
Forskningsassistenter		25	2				
Studerter					36		
Kontorfunktionærer				7	8		
Konsulenter							4
<u>Teknisk afdeling</u>							
Leder	1						
Interviewafdeling							
faste medarbejdere		1		3	1		
Kodeafdeling				7	15		
EDB-afdeling							
faste medarbejdere		2		5	1		
Datametodologiafdeling		1			1		
Studerter				1	3		
<u>Administration</u>							
Administrator	1						
Tilrettelæggelse af publikationer, korrektur			1		3		
Bibliotek				3			
Bogholderi, budget, kasse, personaladministration m.v.				10	4		
Journal				3	1		
Betjente						2	
Kantine							2
Personale i alt	8	29	3	39	75	2	6

BILAG VI
SOCIALFORSKNINGSINSTITUTTETS REGNSKABTAL FOR FINANSÅRENE 1960/61 - 1974/75

Udgifter:	1960/61	1961/62	1962/63	1963/64	1964/65	1965/66	1966/67	1967/68	1968/69	1969/70	1970/71	1971/72	1972/73	1973/74	1974/75
01 Lønninger til gjæmskemænd	130.904	164.678	191.397	204.776	224.929	315.822	342.824	507.977	549.539	297.413	393.287	502.392	886.110	1.078.872	1.284.369
02 Lønninger til ikke- gjæmskemænd	320.692	364.413	599.778	621.451	786.875	1.502.421	1.750.656	2.097.970	3.091.203	3.615.509	5.275.265	5.866.673	6.487.588	7.833.583	9.833.462
03 Vedtægter og løn for alle					3.000	8.000	10.000	16.000	10.000	6.976	9.000	4.900		2.700	3.000
05 Hjemstøjet		28.008	40.489	64.075	66.276	32.716	20.135	21.235	23.450	7.691	1.147				
11 Hjemstøjet og befordring	14.837	13.991	13.230	15.219	41.492	85.001	72.052	183.169	196.142	140.060	281.499	266.429	383.345	932.744	400.538
13 Særlige udgifter							512	653	1.578	1.588	2.659	4.853	10.278	7.356	8.056
14 Uddannelse af personale							6.792	10.021	15.184	16.611	24.923	27.659	19.562	29.755	23.346
21 Kontorholds- udgifter	40.211	64.864	102.431	105.483	119.704	181.321	156.893	242.030	339.210	436.494	525.273	597.558	730.527	691.131	920.660
22 Indkøb af publi- kationer m.v.	44.694	15.723	17.537	52.983	46.537	118.975	185.927	200.870	188.119	183.956	306.132	248.906	317.850	314.683	346.480
24 Betaling for gjæmskemøbler	18.796	19.291	53.058	98.245	28.395	109.724	13.456	43.665	67.270	48.258	115.655	47.013	317.339	352.990	548.481
31 Vedligeholdelse af bygninger													40.623	56.926	102.571
35 Husholdnings- udgifter	41.418	43.994	61.505	64.627									795.298	525.901	750.599
33 Anskaffelse af ordinært	481														
55 Deltagelse i vedligeh. af materiel, ordinært															
89 Andre udgifter	41.898	352.127	377.229	287.537	334.918										
I alt	633.931	1.065.113	1.460.254	1.517.426	1.653.226	2.356.980	2.399.124	3.765.302	4.331.973	4.810.562	7.083.387	7.955.421	10.740.218	11.631.744	14.607.607
Indtægter:															
93 Salg af publikat- ioner	3.090	1.985	965	3.620	3.997	6.015	8.579	13.748	19.953	33.122	101.598	90.288	86.947	95.101	97.864
95 Salg af tjeneste- udgifter								795.183	466.892	92.438	949.081	794.270	486.581	1.381.601	1.109.592
97 Godtgørelse af ATP											22.059			26.923	41.840
99 Diverse indtægter	84.000	376.378	283.091	304.671	462.924	431.451	637.117	581.256	600.954	999.018	1.389.012	1.379.798	2.179.576	2.507.404	3.207.787
I alt	91.090	578.315	284.056	328.291	466.521	437.466	665.696	1.190.151	1.086.799	1.124.578	2.461.751	2.254.356	2.755.104	4.011.009	4.457.085

BILAG VII
INSTITUTTETS SAMLEDE BUDGETTER OG INDTÆGTER UDFRA I FINANSÅRENE 1960/61 - 1974/75

Finansår	Instituttets samlede budget	Bidrag til instituttets undersøgelser fra:						Indtægter ved salg af tjenesteydelser og publikationer	I alt indtægter
		Bidragsfonden Børne- og ungdomsforsorg	Socialministeriet i øvrigt	Undervisningsministeriet	Øvrige ministerier	Forskningsrådene ¹⁾	Kommuner	Andre, herunder fonde	Diverse indtægter i alt
	1.000 kr.	1.000 kr.	1.000 kr.	1.000 kr.	1.000 kr.	1.000 kr.	1.000 kr.	1.000 kr.	1.000 kr.
1960/61	654	50						38	88
1961/62	1.065	50						346	376
1962/63	1.460	106						177	283
1963/64	1.517	100			132			93	325
1964/65	1.653	120		200	70			73	463
1965/66	2.357	73		167	20	7	34	72	373
1966/67	2.599	170	263	178	9	28	5	5	658
1967/68	3.763	120	198		10	41		12	381
1968/69	4.332	165	48	195	143	50			601
1969/70	4.811	148	28	209	50	45	371	148	959
1970/71	7.083	217	40	286	335	320	74	117	1.389
1971/72	7.955	415	50	329	218	286		82	1.380
1972/73	10.740	425	85	439	764	309	63	95	2.180
1973/74	11.631	420	85	375	1.153	459		15	2.507
1974/75	14.607	550		272	480	1.220	162	523	3.207
									1.208
									4.415

¹⁾ herunder Statens aln. videnskabsfond.

BILAG VII

OPSTILLING OVER INSTITUTTETS REGNSKABER 1973/74 OG 1974/75

	Instituttets samlede regnskab - heraf:		Instituttets egne bevillinger		Midler ude fra	
	1973/74	1974/75	1973/74	1974/75	1973/74	1974/75
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
I alt udgift - indtægt	11.631.700	14.607.600	8.075.100	10.027.800	3.556.600	4.579.800
Heraf personaleudgifter	8.994.400	11.120.800	5.991.400	7.514.600	3.003.000	3.606.200
Heraf øvrige udgifter	2.637.300	3.486.800	2.083.700	2.513.200	553.600	973.600
Personaleudgifter:						
Direktion:						
(direktør, forkontor)	247.800	300.800	287.800	300.800		
Forskningsgrupperne:						
Forskningsledere	663.800	789.000	663.800	789.000		
Øvrige forskningsmedarbejdere (forskningsass., konsulenter m.v.)	2.455.200	2.902.500	1.253.100	1.475.200	1.202.100	1.427.300
Studenter	1.030.500	1.059.800	465.900	496.400	564.600	563.400
Kontorfunktionærer	745.500	809.900	423.700	597.100	321.800	212.800
	4.895.000	5.561.200	2.806.500	3.357.700	2.088.500	2.203.500
Teknisk afdeling:						
Afdelingsleder og sektionsledere	363.200	560.700	363.200	490.500		70.200
Interviewsektion,						
faste medarbejdere	199.200	268.300	185.600	171.800	13.600	96.500
interviewere	725.000	1.044.100	91.700	328.500	633.300	713.600
Datametodologi/afdeling	134.700	151.500	134.700	154.500	-	-
Kodeafdeling	428.200	888.100	297.500	455.800	130.700	432.300
EDB-sektion	450.900	528.200	314.000	440.100	136.900	88.100
	2.301.200	3.443.900	1.386.700	2.041.200	914.500	1.402.700
Administration:						
(herunder bibliotek, udsendelse af publikationer, budtjeneste og marketter)	1.510.400	1.814.900	1.510.400	1.814.900	-	-
I alt personaleudgifter	8.994.400	11.120.800	5.991.400	7.514.600	3.003.000	3.606.200
Øvrige udgifter:						
Alene vedr. teknisk afdeling:						
11 Tjenesterejser vedr. interviewing	149.400	301.200	56.900	115.500	92.500	185.700
13 Særlige ydelser	-	800	-	800	-	-
14 Uddannelse af personale EDB	600		600	-	-	-
21 Kontorholdsudgifter	122.900	420.300	58.900	56.400	64.000	363.900
24 Betaling af tjenesteydelser	18.500	317.200	18.500	71.300	-	245.900
53 Anskaffelse af EDB	117.300	-	117.300	-	-	-
55 Drift og vedligeh. EDB	288.900	287.700	288.900	287.700	-	-
	697.600	1.327.200	541.100	531.700	156.500	795.500
Fællesudgifter i øvrigt:						
11 Tjenesterejser og befording	83.300	99.300	71.300	89.200	12.000	10.100
13 Særlige ydelser	6.800	7.200	6.500	7.000	300	200
14 Uddannelse af personale	29.800	23.300	29.800	23.300	-	-
21 Kontorholdsudgifter	568.400	500.400	327.000	495.300	241.400	5.100
22 Trykning af publikationer	314.700	346.500	300.900	339.500	13.800	7.000
24 Betaling af tjenesteydelser	258.100	231.300	216.900	226.000	41.200	5.300
31 Vedligeh. af lokaler m.v.	56.900	102.600	27.800	44.700	29.100	57.900
35 Husleje	523.900	750.700	464.600	658.200	59.300	92.500
53 Anskaffelser	91.600	92.400	91.600	92.400	-	-
55 Drift og vedligeholdelse	6.200	5.900	6.200	5.900	-	-
	1.939.700	2.159.600	1.542.600	1.981.500	397.100	178.100
I alt øvrige udgifter	2.637.300	3.486.800	2.083.700	2.513.200	553.600	973.600

BILAG IX

SOCIALFORSKNINGSINSTITUTTETS ARBEJDSPLANER
FOR 1974/75 OG FØLGENDE ÅRIgangværende undersøgelser, der fortsætter ud over
1973/74:

Opvækstmiljøet på døgninstitutioner for børn.
 Psykisk handicappede I.
 Forløbsundersøgelsen af ældre.
 Arbejdskraftens mobilitet.
 Forløbsundersøgelsen af en generation unge.
 Sociale konsekvenser af saneringen.
 Sociale problemer i danske landdistrikter.
 Sociale tilpasningsproblemer i Grønland.

Ud over de i 1973/74 eller tidligere påbegyndte under-
søgelser som fortsætter, tænkes følgende nye undersø-
gelser påbegyndt i 1974/75:Befolkningens velfærd.

Kortlægning af væsentlige aspekter af den danske befolknings levevilkår - både de materielle og immaterielle sider. Undersøgelsen tager sit udgangspunkt i det enkelte individs sociale situation i bred betydning og vil på grundlag heraf forsøge en belysning af de forskellige befolkningskategoriers position på de vigtigste livsområder. Den skal kunne danne basis for opbygning af serier af sociale indikatorer.

Problemskabende mekanismer.

Undersøgelse af foreliggende viden om sårbare personer som grundlag for undersøgelser af de samfundsprocesser, der skaber sårbare personer og sociale klienter. De grundlæggende overvejelser skal danne basis

for en række empiriske undersøgelser. Nogle af de nedenfor anførte projekter indgår naturligt blandt disse.

Udenlandske adoptivbørns tilpasning.

Undersøgelsen tilsigter at belyse, hvorledes de udenlandske adoptivbørn tilpasser sig, herunder at belyse hyppigheden af problematiske tilfælde.

Undersøgelse vedr. dagpasning af børn.

En undersøgelse af, om det er børn med størst behov for daginstitutionspasning, der kommer i institutionerne.

Desuden vil man belyse forældrenes, børnenes og de unges holdning til institutionerne.

Sammenligning af sociale forhold i EF's medlemslande.

På grundlag af foreliggende data sammenlignes levevilkår og sociale institutioner inden for væsentlige områder i udvalgte medlemslande.

Ny undersøgelse af befolkningens fertilitet samt af kvinders udearbejde.

Ændringerne på disse to områder, som instituttet tidligere har undersøgt, formodes at være så hurtige, at der er behov for fornyede undersøgelser, som evt. kan sammenføres i én undersøgelse. En ny fertilitetsundersøgelse vil ligesom tidligere være led i et europæisk forskningssamarbejde.

Fortsatte undersøgelser af psykisk handicappede.

1. etape af undersøgelserne af de psykisk handicappedes sociale forhold, helbred og trivsel omfatter tidligere hospitalsbehandlede personer. Næste etape skal omfatte lettere psykisk handicappede.

Den primære sundhedstjenestes funktioner.

Undersøgelsen skal dels give grundlag for vurdering af samarbejdet mellem de forskellige personer og institutioner inden for sundhedstjenesten, dels give et billede af samarbejdet udadtil. Man ønsker at belyse forskellige organisationsformers virkning i forholdet til patienterne, og ligeledes konsekvenserne af forskellige organisationsformer m.h.t. varetagelse af behandlingsmæssige og forebyggende aktiviteter og de omkostninger, der er forbundet med forskellige løsninger.

Anvendelsen af hjælpemidler for handicappede.

Man vil undersøge de handicappedes anvendelse af de hjælpemidler, de modtager, og årsager til ikke-anvendelse. Undersøgelsen tænkes foretaget som led i et nordisk samarbejde.

Evaluerings af de socialpolitiske nydannelser og eksperimenter, der knytter sig til gennemførelsen af socialreformen.

Socialreformen vil på en række væsentlige punkter ændre rammerne for det sociale arbejde. I forbindelse med disse ændringer vil der være behov for en løbende evaluering af det sociale hjælpeapparats målopfyldelse, ressourceanvendelse og behandlingspraksis. Instituttet sigter på at kunne bistå kommunen hermed.

Udstødning fra arbejdsmarkedet.

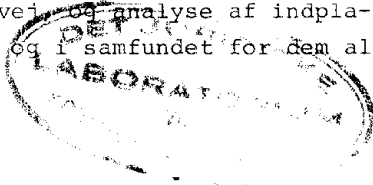
Undersøgelsen vil omfatte: a) afgrænsning af begrebet "udstødning fra arbejdsmarkedet", b) karakteristik af udstødte persongrupper, c) identificering af udstødningsfaktorer på såvel mikro- som makroplan samt d) identificering af forebyggende foranstaltninger, herunder en analyse af samspillet mellem sociale og arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger.

Arbejdssuheld og arbejdsulykker.

Instituttet forbereder gennem litteraturstudier en oversigt over den forhåndenværende viden om arbejdsulykker. En empirisk del af undersøgelsen vil belyse betydningen af sikringsorganisationens udformning.

Fortsættelse af forløbsundersøgelsen af en generation unge ud over 19 års alderen.

Analyse af forløbet gennem de forskellige hovedkategorier af videregående uddannelse for de af de undersøgte unge, der går den vej, og analyse af indplaceringen på arbejdsmarkedet og i samfundet for dem alle.

Voksenuddannelserne.

En systematisk kortlægning af voksenuddannelsesområdet og en analyse af rekrutteringen til og barrierer mod søgning af disse uddannelser. Undersøgelsen sigter tillige mod en analyse af disse uddannelsers økonomiske og sociale funktion i samfundet.

Grønlandsundersøgelserne II.

Som forudset ved tilrettelæggelsen af den nuværende Grønlandsundersøgelse påtænkes det at gennemføre en opfølgning af undersøgelsen med henblik på en mere dybtgående analyse af livsvilkårene for nogle af de mest vanskeligst stillede familier i den første undersøgelse, specielt vedrørende børnenes og de unges situation.

Det danske samfund i 60'erne.

På grundlag af materiale, som primært er fremlagt i instituttets publikationer, tænkes givet en empirisk beskrivelse af forholdene i det danske samfund for børn, unge, voksne og gamle, i arbejde og fritid, i hjemmet, på institution og i social trang.

Dataindsamling (stikprøvemetoder).

Undersøgelsen tilsigter at belyse de stikprøvemetoder, der er anvendt i Danmark i 1960'erne, herunder dels at give en kritisk vurdering af de anvendte metoder, dels at anvende dem som udgangspunkt for en forskningsindsats inden for området: Repræsentative undersøgelsers teori og metode.

Undersøgelser der påbegyndes 1975/76 eller senere:

Formelle og uformelle pligter og rettigheder for børn og unge.

Formelle og uformelle pligter og rettigheder (herunder minimumsaldre) for børn og unge i familie, skole og andre sociale systemer og set i forhold til modenhedsudviklingen.

De 11-14 åriges forhold.

Undersøgelse af forholdet til familien, jævnaldrende, skole og fritidstilbud. Frigørelse og tilknytningsmønstre.

Anvendelse af psykoaktive stoffer.

Brug respektive misbrug af en række stoffer med psykisk virkning (alkohol, narkotika, sove- og nerve-medicin) i relation til sociale forhold og det offentlige kontrolpolitik.

Målsætninger og funktioner på sociale institutioner.

Såvel arbejdet i socialuddannelseskommissionen som diskussioner vedrørende personaleforholdene i sociale institutioner har vist behov for systematisk undersøgelse af målsætningerne for institutionerne, personalets funktioner og arbejdsbelastning bl.a. med henblik på at vurdere antallet af ansatte og deres uddannelsesbehov.

Invalidepension eller stadig i arbejdsstyrken?

Efter en kortlægning af årsagerne til tildeling af invalidepension, førtidig folkepension og enkepension vil man gennem det foreliggende erfaringsmateriale og forsøgsordninger vurdere andre muligheder end pension for mennesker med nedsat arbejdsevne.

Gentagelse i 1975 af undersøgelsen i 1962 af de ældres forhold.

Der er et behov for nye data for væsentlige dele af den i 1962 foretagne undersøgelse af de ældres levevilkår. Andre deltagerlande (UK og USA) har udtrykt interesse for en ny undersøgelse.

Problemer omkring beskæftigelse af ældre arbejdere.

Spørgsmålet søges belyst ved interviewing på virksomheder af ældre arbejdere, yngre kolleger, arbejdsledere og arbejdsgivere. Igangværende litteraturstudier ventes at pege på aspekter, som specielt er vigtige at få belyst, og på forskningsteknik.

Alternative pasningsformer for ældre, specielt en vurdering af eventuelle effekter af indflytning i og ophold på institutioner.

Effekt af indflytning i og ophold på institutioner for ældre. Emnet belyses ved gennemgang af international litteratur. Der kan være tale om forskellige effekter, fx vedrørende levetid, helbred, aktiviteter, sociale kontakter, tilfredshed etc.

Specialarbejderkursernes effektivitet.

Effekten af deltagelse i specialarbejderkurser vurderes med hensyn til opnåelse af arbejde, hvor den erhvervede viden benyttes, bedre lønnet arbejde, geografisk mobilitet m.v.

Arbejdslederkursernes effektivitet.

Virkningerne af deltagelse i arbejdslederkurser, der bl.a. har til formål at gøre arbejdslederne bedre egnede til at klare de ændrede forhold i virksomhederne, undersøges med hensyn til ændringer i adfærd og holdninger hos arbejdslederne samt ændringer i trivsel, fravær, produktivitet, etc. hos de underordnede.

Holdninger til arbejde og fritid.

En analyse af samspillet mellem arbejds- og fritidsadfærd og en vurdering af de to sfærer med henblik på fravær, trivsel og jobskift i befolkningsgrupper med forskellig type arbejde, arbejdssituation, arbejdstid, lokalt miljø, alder, køn, m.v.

Arbejdernes holdninger til konflikt og samarbejde.

Med baggrund i de "vilde strejker" i de senere år vil det blive undersøgt, om arbejdernes holdninger til konflikt og samarbejde eller andre faktorer som magtesløshed eller holdning til organisationerne kan forklare strejkerne.

Små selvstændige næringsdrivendes situation.

Nedlæggelser af små virksomheder antages at skabe et betydeligt problem for ejerne. Det undersøges, hvad der sker med disse mennesker: om de får andet arbejde og i så fald hvilket og på hvilke vilkår; om de i vidt omfang overgår til invalidepensioniststatus eller lignende, om de benytter sig af forskellige uddannelses-tilbud, om de tvinges til geografisk mobilitet, osv.

Fysisk hårdtbelastedes arbejdsvilkår.

Fysisk slid spiller stadig en betydelig rolle; dette medfører formentlig en væsentlig risiko for nedslidning. Et af undersøgelsens formål er at søge holdepunkter for tidlig omskoling til andet arbejde.

Udvikling af metoder til prognosticering og planlægning på det sociale felt.

Der ønskes iværksat undersøgelser af hvilke underliggende faktorer, der bestemmer udviklingen på forskellige områder af det sociale felt. På grundlag af kendskab til størrelsen af og samspillet mellem væsentlige bestemmende faktorer og skøn over faktorerens fremtidige udvikling udarbejdes mere virkelighedsnære prognoser.

Metodestudier med henblik på revision og udvikling af vigtige baggrundsvariabler.

Metodestudier med henblik på revision og udvikling af vigtige baggrundsvariabler i socialforskningsinstituttets undersøgelser, herunder klassifikationer efter social status og urbaniseringsmæssige inddelinger.

